DANUBE PEACE

Learning Peace Through Culture

WP2 - Mapiranje prilika za razvoj mirovnog obrazovanja

ČEŠKA · UKRAJINA · NJEMAČKA · BOSNA I HERCEGOVINA · HRVATSKA

CC BY SA

Sufinancira Europska unija

YOUTH POWER Germany · PANNONIA CONSULTING · democratic initiatives incubator · Outside Media & Knowledge · SPIN OKRET · BRUSINKA

2026

INFORMACIJE O DOKUMENTU

POLJE	DETALJI
Naziv projekta	*DANUBE PEACE - Učenje mira kroz kulturu*
Radni paket	*Radni paket 2*
Rezultat / Dokument	*Sveobuhvatno izvješće o mapiranju*
Vodeći partner	*Pannonia Consulting d.o.o., Zagreb, Hrvatska*
Partneri sudionici	*YOUTH POWER GERMANY EV, Centrum Brusinka, z.s., SPIN, Outside Media & Knowledge UG, Democratic Initiatives Incubator*
Autori	*Franjo Brkan* *Dorota Swiecka* *Sanja Ivandi* *Sabina Hebib* *Nazarii Boiarskyi* *Viktoria Netíková* *Josip Brozović* *Helena Sedlaček Berić*
Datum predaje	*Lipanj 2026*
Povijest verzija	*V1. - 2026*

SADRŽAJ

01 Sažetak 05
02 Uvod 08
2.1 Kontekst 09
2.2 Svrha dokumenta 13
03 Metodološki okvir 15
04 Pregled prikupljanja podataka 17
4.1 Intervjui 18
4.1.1 Češka Republika — izvješće o intervjuu 18
4.1.2 Ukrajina — izvješće o intervjuu 21
4.1.3 Njemačka — izvješće o intervjuu 24
4.1.4 Bosna i Hercegovina — izvješće o intervjuu 28
4.1.5 Hrvatska — izvješće o intervjuu 31
4.2 Ankete 34
4.2.1 Češka Republika — izvješće o anketi 34
4.2.2 Ukrajina — izvješće o anketi 38
4.2.3 Njemačka — izvješće o anketi 42
4.2.4 Bosna i Hercegovina — izvješće o anketi 47
4.2.5 Hrvatska — izvješće o anketi 53
4.3 Fokus Grupe 57
4.3.1 Češka Republika — izvješće o fokus grupi 57
4.3.2 Ukrajina — izvješće o fokus grupi 59
4.3.3 Njemačka — izvješće o fokus grupi 61
4.3.4 Bosna i Hercegovina — izvješće o fokus grupi 64
4.3.5 Hrvatska — izvješće o fokus grupi 66
4.4 Studije Slučaja 68
4.4.1 Češka Republika — studije slučaja 68
4.4.2 Ukrajina — studije slučaja 71
4.4.3 Njemačka — studije slučaja 74
4.4.4 Bosna i Hercegovina — studije slučaja 77
4.4.5 Hrvatska — studije slučaja 79
4.5 Rezultati mapiranja resursa 81
4.5.1 Češka Republika — rezultati mapiranja resursa 81
4.5.2 Ukrajina — rezultati mapiranja resursa 83
4.5.3 Njemačka — rezultati mapiranja resursa 85
4.5.4 Bosna i Hercegovina — rezultati mapiranja resursa 90
4.5.5 Hrvatska — rezultati mapiranja resursa 92
05 Regionalna analiza i nalazi 94
5.1 Češka Republika — regionalna analiza i nalazi 95
5.2 Ukrajina — regionalna analiza i nalazi 98
5.3 Njemačka — regionalna analiza i nalazi 100
5.4 Bosna i Hercegovina — regionalna analiza i nalazi 102
5.5 Hrvatska — regionalna analiza i nalazi 105
06 Danube Peace plan puta za obrazovanje za mir 107

SADRŽAJ

07 **Preporuke za politike i praksu** 110

7.1 Za edukatore i kulturne djelatnike 111
7.2 Za lokalne vlasti i voditelje zajednica 111
7.3 a organizacije koje rade s raseljenim osobama 112
7.4 Za međugeneracijske skupine i nevladine organizacije 112
7.5 Za prekograničnu suradnju u Podunavlju 113

08 **Implikacije za sljedeće radne pakete** 114

8.1 Kako WP2 doprinosi WP3 (razvoj obrazovnih materijala) 115
8.2 Kako WP2 doprinosi WP4 (osposobljavanja, radionice, aktivnosti u zajednici) 116

01

SAŽETAK

Ovaj dio ukratko prikazuje ključne nalaze mapiranja u sklopu Radnog paketa 2 (WP2). Na temelju intervjua, fokusnih skupina, anketa, studija slučaja i mapiranja resursa u pet partnerskih zemalja, daje se pregled trenutnog stanja mirovnog obrazovanja u dunavskoj regiji: što je prepoznato, što nedostaje i što već funkcionira. Naglašavaju se zajednički obrasci koji oblikuju regiju te prioriteti koji će usmjeravati razvoj Radnog paketa 3 (WP3) i Radnog paketa 4 (WP4).

1 SAŽETAK

Svrha ovog mapiranja bila je uspostaviti čvrstu dokaznu osnovu za obrazovanje za mir u Podunavlju. Sustavnim utvrđivanjem postojećih obrazovnih i kulturnih inicijativa, institucionalnih okvira i aktera civilnoga društva, mapiranje nastoji otkriti i snage i praznine u načinu na koji se mir, ljudska prava, interkulturni dijalog i socijalna uključenost obrađuju kroz obrazovanje i s njime povezani rad u zajednici. Time mapiranje želi doprinijeti osmišljavanju intervencija usmjerenih na edukatore odraslih, raseljene osobe, kulturne djelatnike i međugeneracijske skupine, osiguravajući da je daljnji rad na projektu utemeljen na stvarnim potrebama, postojećim resursima i jasnom razumijevanju regionalnog konteksta.

Metodološki pristup kombinirao je istraživanje za stolom i empirijsko prikupljanje podataka. Oslanjajući se na globalnu i regionalnu literaturu iz područja obrazovanja za mir i poslijeratnog pomirenja, pregledali smo postojeće studije, ranija mapiranja, dokumente javnih politika i relevantne obrazovne okvire. Uz to, osmislili smo anketne instrumente, vodiče za intervjue, protokole za fokus grupe i predloške za mapiranje resursa kako bismo prikupili doprinose lokalnih dionika u pet partnerskih zemalja, uključujući edukatore, organizacije civilnoga društva, kulturne ustanove, medijatore u zajednici i raseljene osobe. Ovaj dizajn mješovitih metoda obuhvaća ne samo formalne programe obrazovanja za mir, nego i neformalne inicijative na lokalnoj razini, rad na kulturi sjećanja i prekogranične projekte koji bi inače mogli ostati nevidljivi. Podaci su prikupljeni putem **7 stručnih intervjua**, **5 fokus grupa s ukupno 39 sudionika**, **5 nacionalnih anketa s ukupno 150 ispitanika**, **16 studija slučaja** te mapiranjem **28 resursa** u partnerskim zemljama.

Ključni nalazi upućuju na šest presječnih zaključaka koji vrijede u svih pet partnerskih zemalja.

Prvo, obrazovanje za mir široko se prepoznaje kao ključno. Više od 90 % ispitanika u svim zemljama ocijenilo je obrazovanje za mir važnim ili vrlo važnim, a gotovo jednoglasne većine složile su se da obrazovanje odraslih i obrazovanje u zajednici mogu smanjiti izazove povezane s mirom. Taj se konsenzus proteže kroz vrlo različite nacionalne kontekste, od ratom pogođene Ukrajine do stabilnoga, ali sve fragmentiranijeg češkog društva, potvrđujući da je potreba za ovim radom stvarna i raširena.

Drugo, središnji izazov nije otvoreni sukob, nego strukturna fragmentacija. U svim partnerskim kontekstima dominantne su brige društvena polarizacija, opadajuće međuljudsko i institucionalno povjerenje, nedostatak strukturiranih prostora za dijalog te širenje dezinformacija. Pritisci povezani s migracijama i integracija raseljenih osoba prepoznati su kao glavni pokretači društvenih napetosti u Češkoj Republici, Njemačkoj i Hrvatskoj, dok trauma, sigurnosne prilike i posljedice masovnog raseljavanja dominiraju ukrajinskim kontekstom, a poslijeratne etničke i političke podjele i dalje oblikuju svakodnevni život u Bosni i Hercegovini.

Treće, strukturne prepreke dosljedno nadmašuju konceptualne praznine. Praktičari u svim zemljama razumiju što je obrazovanje za mir i zašto je važno. Ono što im nedostaje jesu stabilni, dugoročni mehanizmi financiranja; osposobljeni moderatori za dijalog, nenasilnu komunikaciju i pristupe osjetljive na traumu; pristupačni obrazovni materijali prilagođeni lokalnim kontekstima; te koordinacija među akterima koji često djeluju izolirano jedni od drugih. Ovisnost o kratkoročnim projektnim ciklusima prepoznata je u svakoj zemlji kao najveća pojedinačna prijetnja održivom učinku.

Četvrto, kultura djeluje kao djelotvoran, ali nedovoljno iskorišten most. Kulturne aktivnosti pripovijedanje priča, participativna umjetnost, festivali u zajednici, učenje utemeljeno na baštini i interkulturni događaji dosljedno su prepoznate kao pristupačne ulazne točke za dijalog i izgradnju povjerenja. Njihov učinak, međutim, ovisi o kontinuitetu tijekom vremena, profesionalnoj moderaciji i uključivom oblikovanju. Kada se kultura tretira kao jednokratni događaj, a ne kao ukorijenjena praksa, njezin potencijal za izgradnju mira ostaje uglavnom neostvaren.

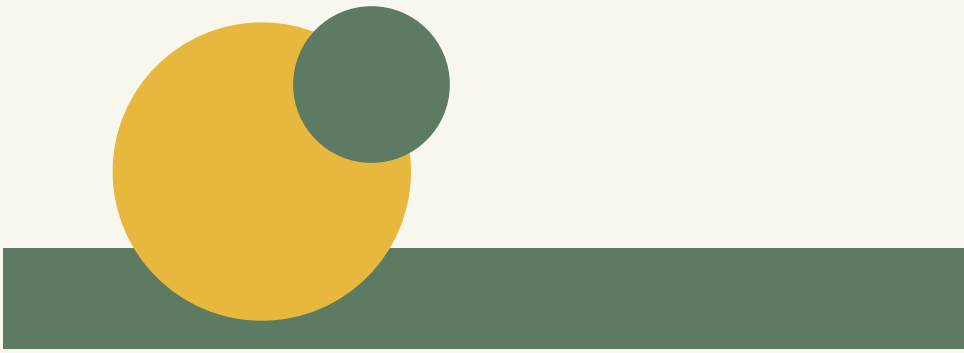
Peto, uključenost raseljenih osoba i drugih ranjivih skupina postoji, ali je nepotpuna. Podaci iz anketa u svim zemljama pokazuju da raseljene osobe tek djelomično sudjeluju u životu zajednice i obrazovanju. Jezične prepreke, nedostatak ciljanih programa, psihološki stres, administrativna složenost i osjećaj nepripadanja najčešće su navedene prepreke. Istodobno, brojni primjeri pokazuju da raseljeno stanovništvo može postati aktivni doprinositelj otpornosti zajednice kada mu se pruže smislene prilike za sudjelovanje kao suoblikovateljima, umjesto da ga se tretira kao pasivne primatelje.

Šesto, međugeneracijska razmjena ima velik potencijal, ali joj nedostaje strukturna potpora. U svakoj partnerskoj zemlji interakcija među generacijama postoji prvenstveno kroz obiteljske mreže i povremene aktivnosti, bez sustavne integracije u obrazovne ili građanske okvire. Volonterske inicijative, društveni centri, participativni kulturni formati i

zajednički projekti u zajednici prepoznati su kao najdjelotvorniji instrumenti za premošćivanje generacijskih podjela, no oni zahtijevaju promišljeno oblikovanje i institucionalnu potporu kako bi nadišli neformalni kontakt.

Regionalna perspektiva otkriva i zajedničke obrasce i važne nacionalne razlike. Češka Republika predstavlja preventivni model usmjeren na održavanje kohezije u uvjetima društvenih promjena, sa snažnim ekosustavom civilnoga društva, ali ograničenom strateškom koordinacijom. Ukrajina djeluje u uvjetima sveobuhvatnog rata, u kojima obrazovanje za mir funkcionira kao praktičan alat za društveni opstanak, oporavak zajednica i reintegraciju interno raseljenih osoba. Njemačka ima gustu infrastrukturu obrazovanja odraslih i formalizirano financiranje rada na demokraciji, ali se suočava sa znatnom prazninom u formatima za odrasle i međugeneracijskim formatima, osobito izvan velikih urbanih središta. Bosna i Hercegovina nosi najdublje poslijeratno naslijeđe, u kojem ustrajne etničke i političke podjele, pojačane razdvajajućim političkim narativima i, u nekim zajednicama, etnički odvojenim školovanjem, oblikuju svaki aspekt društvenog i obrazovnog života, te u kojoj organizacije civilnoga društva i predani edukatori ostaju glavni, često i jedini, pružatelji strukturiranog obrazovanja za mir. Hrvatska spaja poslijeratno iskustvo u podunavskom koridoru s rastućim izazovima raseljavanja, dobro razvijenim ekosustavom civilnoga društva u Zagrebu te znatnim nejednakostima u pristupu između urbanih i ruralnih zajednica.

Te nacionalne posebnosti pozivaju na pristupe koji su fleksibilni i lokalno osjetljivi, dok zajednički obrasci fragmentacija, nestabilnost financiranja, praznine u moderaciji i djelomična uključenost ranjivih skupina pozivaju na zajedničke okvire, alate i mreže.
Nalazi mapiranja izravno se ulijevaju u sljedeće faze projekta DANUBE PEACE. Za **WP3 (animirani objašnjavajući videozapisi)**, podaci otkrivaju koje koncepte obrazovanja za mir praktičari najslabije razumiju, koje se kulturne osjetljivosti moraju uvažiti u jezično i povijesno raznolikoj regiji te koji primjeri imaju najveći odjek u cijeloj regiji. Prioritetne teme za videosadržaje uključuju: što izgradnja mira zapravo znači u svakodnevnom životu zajednice; praktične pristupe moderiranju dijaloga i nenasilnoj komunikaciji; ulogu kulture i baštine kao alata za uključivanje; te kako djelotvorno uključiti raseljene osobe i međugeneracijske skupine. Za **WP4 (otvoreni obrazovni resursi)**, podaci iz anketa i intervjua precizno pokazuju koje kompetencije edukatorima nedostaju moderiranje teških razgovora, pristupi osjetljivi na traumu, medijska pismenost, interkulturna medijacija i koji pedagoški formati najbolje funkcioniraju u regiji: participativni, iskustveni, kontinuirani i utemeljeni na stvarnim lokalnim kontekstima, a ne na preuzetim predlošcima. I WP3 i WP4 dodatno podupire interaktivna digitalna karta resursa za obrazovanje za mir u partnerskim zemljama, za koju je više od 80 % ispitanika u svakoj nacionalnoj anketi izrazilo jasnu ili uvjetnu potporu

02

UVOD

Dunav povezuje četrnaest zemalja i više od 115 milijuna ljudi kroz zajedničku povijest sukoba i pomirenja. Ovaj dio objašnjava zašto je mirovno obrazovanje u ovoj regiji danas ključno u kontekstu raseljavanja, polarizacije i narušenog povjerenja te definira svrhu mapiranja: dokumentirati ono što već postoji, identificirati nedostatke i potrebe te utemeljiti obrazovni rad projekta u stvarnim lokalnim okolnostima, a ne na pretpostavkama.

2.1 KONTEKST PROJEKTA

ZAŠTO JE OBRAZOVANJE ZA MIR VAŽNO U PODUNAVLJU

Rijeka Dunav protječe kroz srce regije koja je iskusila i najmračnije europske sukobe i njegova najnadobudnija pomirenja. Od Schwarzwalda do Crnoga mora ovaj vodeni put dug 2.857 kilometara povezuje četrnaest zemalja i više od 115 milijuna ljudi čije su povijesti isprepletene stoljećima kulturne razmjene, suradnje i, prečesto, sukoba.

Razumijevanje zašto je ovdje obrazovanje za mir važno zahtijeva priznavanje te složenosti. Regija nosi teška povijesna breme: dva svjetska rata koja su odnijela milijune života, holokaust, etnička čišćenja na Balkanu, desetljeća komunističkog autoritarizma i prisilne migracije koje su razdvojile obitelji i zajednice. To nisu daleka sjećanja ona oblikuju sadašnje političke krajolike, utječu na društvene odnose i na to kako se zajednice danas međusobno odnose.

Ipak, Podunavlje pokazuje i izvanrednu sposobnost za preobrazbu. Zemlje koje su nekoć bile na suprotnim stranama Željezne zavjese danas su partneri u Europskoj uniji. Zajednice razorene nasiljem pokrenule su procese pomirenja. Granice koje su nekoć bile militarizirani prijelazi danas su otvoreni prolazi. Ta dvostruka stvarnost težina povijesti i mogućnost promjene stvara i hitnost i priliku za obrazovanje za mir.

SUVREMENI IMPERATIV

Današnji izazovi čine obrazovanje za mir ne samo povijesno nužnim, nego i hitno relevantnim:

Ruska sveobuhvatna invazija na Ukrajinu izazvala je najveću krizu raseljavanja u Europi od Drugoga svjetskog rata. Stotine tisuća ljudi potražilo je utočište u zemljama Podunavlja, donoseći sa sobom traumu, gubitak i izazov integracije. To kako zajednice domaćini reagiraju sa solidarnošću ili sumnjom, uključivanjem ili isključivanjem oblikovat će društveno tkivo regije desetljećima.

Rastući nacionalizam i ksenofobija u nekoliko zemalja ugrožavaju uključive, multikulturne pristupe ključne za izgradnju mira. Kada politički pokreti iskorištavaju strahove i podjele, obrazovanje za mir nudi protunarative utemeljene na zajedničkoj ljudskosti i zajedničkim interesima.

Ekonomske nejednakosti između zemalja i unutar njih potiču ogorčenost i društvene napetosti. Obrazovanje za mir ne može riješiti ekonomsku nejednakost, ali može pomoći zajednicama da razumiju njezine strukturne uzroke i zajednički rade na rješenjima umjesto da traže žrtvene jarce među ranjivim skupinama.

Demokratske institucije ostaju krhke u dijelovima regije, uz izazove građanskim slobodama, neovisnim medijima i prostoru civilnoga društva. Obrazovanje za mir jača demokratsku kulturu razvijajući sposobnost građana za kritičko mišljenje, konstruktivan dijalog i građanski angažman.

Ekološki izazovi osobito utjecaji klimatskih promjena na vodne resurse, poljoprivredu i ljudska naselja zahtijevaju transnacionalnu suradnju. Dunav povezuje svih deset podunavskih zemalja zajedničkim ekosustavom; učenje suradnje na ekološkim izazovima model je za suradnju potrebnu za širu izgradnju mira.

ZAŠTO JE KULTURNA SURADNJA VAŽNA

Najveća prednost Podunavlja za obrazovanje za mir možda je njegova izvanredna kulturna raznolikost. Uz rijeku, katoličke crkve stoje blizu pravoslavnih manastira i islamskih džamija. Zajednice govore desetke jezika njemački, mađarski, hrvatski, srpski, rumunjski, bugarski, ukrajinski, slovački i mnoge druge. Glazbene tradicije prelaze granice: narodna melodija u Austriji odzvanja u sličnim oblicima u Slovačkoj, Mađarskoj i šire.

Ta je raznolikost ponekad bila zlouporabljena korištena za opravdavanje podjela, isključivanja i nasilja. No ona se može iskoristiti i za povezivanje. Kulturna suradnja stvara prostore u kojima se različite zajednice mogu susresti ne kao apstrakcije ili prijetnje, nego kao ljudi sa zajedničkom ljudskošću, kreativnim izričajem i zajedničkim izazovima.

Kulturna baština kao most: Zajednička baština regije nudi snažne resurse za obrazovanje za mir. Rimski dunavski limes sjeverna granica carstva uz rijeku povezivao je različite narode kroz trgovinu, upravu i kulturnu razmjenu. Ta povijest može ilustrirati kako razlike mogu supostojati unutar širih okvira suradnje. Slično tome, zajedničke narodne tradicije, kulinarske prakse i arhitektonski stilovi pokazuju da su kulturne granice propusne i da ono što smatramo „svojim“ često ima korijene u više tradicija.

Kulturni djelatnici kao graditelji mira: Muzeji, kulturni centri, kazališta, knjižnice i baštinski lokaliteti nisu tek spremišta prošlosti oni su aktivni prostori u kojima zajednice pregovaraju o sjećanju, identitetu i značenju. Kulturni djelatnici koji rade u tim ustanovama posjeduju jedinstvene sposobnosti: moderiraju dijalog o teškim poviostima, stvaraju sigurne prostore za susret različitih zajednica i pomažu prevoditi između akademskog znanja i razumijevanja unutar zajednice. Ipak, često im nedostaje osposobljavanje u metodologijama obrazovanja za mir i okvirima za korištenje svojega kulturnog rada u izričito mirotvorne svrhe.

Umjetnost i kreativnost za iscjeljivanje: Podunavlje je vidjelo brojne primjere izgradnje mira utemeljene na umjetnosti: kazališne projekte koji okupljaju mlade iz zajednica u sukobu, fotografske izložbe koje humaniziraju raseljene osobe, glazbene programe koji stvaraju međugeneracijski dijalog. Ti pristupi djeluju jer angažiraju ljude emocionalno i imaginativno, a ne samo intelektualno. Stvaraju iskustva koja mogu promijeniti perspektive na način na koji predavanja ili strateški dokumenti to ne mogu.

ZAŠTO JE OTPORNOST VAŽNA

Otpornost u kontekstu obrazovanja za mir odnosi se na sposobnost zajednica i pojedinaca da izdrže potrese, prilagode se izazovima i održe društvenu koheziju usprkos nedaćama. Podunavlju je otpornost potrebna na više razina.

Individualna otpornost: Mnogi odrasli u regiji nose traumu bilo iz nedavnih sukoba poput jugoslavenskih ratova, tekućeg ruskog rata protiv Ukrajine, ili ranijeg nasilja čije se posljedice nastavljaju kroz generacije. Raseljene osobe osobito se suočavaju s izazovima integracije u nove zajednice dok istodobno prorađuju gubitak i neizvjesnost. Obrazovanje za mir koje uključuje pristupe informirane o traumi pomaže pojedincima razviti otpornost: razumjeti vlastita iskustva, izgraditi strategije suočavanja i pronaći načine da konstruktivno doprinesu svojim zajednicama unatoč boli.

Otpornost zajednice: Kada nastupe vanjski potresi ekonomski padovi, krize raseljavanja, politička nestabilnost zajednice sa snažnim društvenim vezama, djelotvornim mehanizmima rješavanja sukoba i uključivim upravljačkim strukturama lakše ih prebrode nego fragmentirane zajednice u kojima različite skupine ne vjeruju jedne drugima. Obrazovanje za mir gradi otpornost zajednice jačajući te društvene strukture, podučavajući vještinama rješavanja sukoba i stvarajući mreže preko linija podjele.

Institucionalna otpornost: Obrazovne ustanove, kulturne organizacije i skupine civilnoga društva trebaju otpornost kako bi nastavile svoj rad usprkos neizvjesnostima u financiranju, političkim pritiscima i društvenim izazovima. Izgradnja institucionalne otpornosti znači razvijanje robusnih metodologija, stvaranje održivih mreža i uspostavu praksi koje mogu opstati i mimo pojedinačnih zagovaratelja ili projektnog financiranja.

Međugeneracijska otpornost: Zajednice koje mogu premostiti generacijske podjele u kojima stariji odrasli koji su živjeli pod komunističkim režimima i mlađi odrasli koji se snalaze u digitalnim demokracijama mogu učiti jedni od drugih bolje su pozicionirane za suočavanje i s povijesnim naslijeđima i sa suvremenim izazovima. Obrazovanje za mir koje izričito obrađuje međugeneracijsko učenje jača taj oblik otpornosti.

ZAŠTO JE INTEGRACIJA VAŽNA

Integracija je postala jedan od najhitnijih izazova i prilika Podunavlja. Pojam nosi više značenja, sva relevantna za obrazovanje za mir.

Integracija raseljenih osoba: Uz masovno raseljavanje iz Ukrajine i tekuće migracije iz drugih regija, način na koji zajednice domaćini reagiraju određuje mogu li pridošlice dostojanstveno obnoviti svoje živote ili ostaju marginalizirane i ranjive. Obrazovanje za mir koje obrađuje i potrebe raseljenih osoba i brige zajednica domaćina može olakšati procese integracije koji obogaćuju, a ne razaraju društveno tkivo.

Djelotvorna integracija nije asimilacija koja zahtijeva da pridošlice napuste svoje kulture i identitete. Ona je dvosmjeran proces u kojem se i raseljene osobe i zajednice domaćini prilagođavaju, uče jedni od drugih i stvaraju nove oblike suživota. Obrazovanje za mir podupire to podučavajući vještinama interkulturne komunikacije, obrađujući stereotipe i predrasude te stvarajući prostore za autentične susrete različitih skupina.

Društvena integracija preko linija podjele: Osim raseljavanja, regija se suočava i s drugim izazovima integracije: podjelama grad selo, ekonomskim nejednakostima, generacijskim jazovima i podjelama po etničkim, jezičnim ili vjerskim linijama. Obrazovanje za mir stvara prilike da se ljudi razdvojeni tim podjelama susretnu, surađuju i prepoznaju svoju zajedničku ljudskost i interese.

Integracija obrazovanja za mir u obrazovne sustave: Trenutačno obrazovanje za mir u regiji ostaje uglavnom projektno utemeljeno i ovisno o privremenom financiranju. Za održiv učinak ono se mora integrirati u redovne sustave obrazovanja odraslih, programe osposobljavanja nastavnika i institucionalne mandate. Ovo mapiranje utvrđuje gdje se takva integracija odvija i gdje prepreke ustraju.

Regionalna integracija kroz suradnju: Strategija EU-a za dunavsku regiju i programi poput Erasmus+ stvaraju okvire za transnacionalnu suradnju, no ti okviri zahtijevaju aktivno korištenje. Projekti obrazovanja za mir koji okupljaju partnere iz više zemalja model su za suradnju potrebnu regiji da se suoči sa zajedničkim izazovima od zaštite okoliša do ekonomskog razvoja i upravljanja migracijskim tokovima.

NAŠE CILJNE SKUPINE: KOME JE OVAJ RAD NAMIJENJEN

Ovo mapiranje i širi projekt DANUBE PEACE usmjereni su na specifične skupine čije je uključivanje ključno za jačanje obrazovanja za mir u regiji.

Edukatori odraslih

Edukatori odraslih bilo da rade na sveučilištima, u strukovnim školama, društvenim centrima, knjižnicama ili nevladinim organizacijama graditelji su mira na prvoj crti. Oblikuju kako odrasli razumiju sukob, raznolikost, povijest i mogućnosti. Ipak, mnogima nedostaje osposobljavanje u metodologijama obrazovanja za mir. Mogu imati stručnost u svojim predmetnim područjima, ali ne i u moderiranju teških razgovora o spornim poviostima, podupiranju traumatiziranih polaznika ili stvaranju uključivih okruženja za učenje za raznolike skupine. Ti su edukatori ključni multiplikatori. Kada su opremljeni alatima i okvirima obrazovanja za mir, mogu doprijeti do tisuća polaznika i utjecati na to kako se ti polaznici angažiraju u svojim zajednicama. Ovo mapiranje dokumentira što edukatorima treba specifične kompetencije, praktične alate, institucionalnu potporu kako bi djelotvorno unaprijedili obrazovanje za mir.

Kulturni djelatnici

Kulturni djelatnici uključuju muzejske stručnjake, voditelje baštinskih lokaliteta, knjižničare, arhiviste, umjetnike, koordinatore kulturnih programa i druge koji rade na sjecištu kulture i zajednice. Posjeduju jedinstvene resurse za obrazovanje za mir: upravljanje prostorima u kojima se zajednice okupljaju, stručnost u interpretaciji povijesti i baštine, vještine stvaranja smislenih iskustava te često odnose povjerenja s različitim članovima zajednice. Ipak, kulturnim djelatnicima često nedostaju okviri za razumijevanje vlastitog rada kao izgradnje mira. Muzejski kustos može organizirati izložbu o migracijama a da je izričito ne poveže sa suvremenim izazovima raseljavanja i integracije. Voditelj baštinskog lokaliteta može interpretirati sporni povijesni lokalitet a da ne obradi višestruke narative koje o njemu imaju različite zajednice. Okviri obrazovanja za mir mogu pomoći kulturnim djelatnicima da svoj kulturni rad promišljenije usmjere u svrhe izgradnje mira.

Raseljene osobe
Raseljene osobe prvenstveno iz Ukrajine u sadašnjoj krizi, ali i iz ranijih sukoba i drugih regija nisu tek primatelji obrazovanja za mir, nego njegovi ključni doprinositelji. Donose proživljeno iskustvo sukoba, raseljavanja, gubitka, otpornosti i prilagodbe. Njihove su perspektive neprocjenjive za razumijevanje što mir zahtijeva i što integracija podrazumijeva.
Raseljene osobe prečesto se isključuju iz obrazovnih prostora ili se pozicioniraju samo kao polaznici, nikada kao učitelji. Ovo mapiranje namjerno stavlja njihove glasove u središte, dokumentirajući njihove potrebe za obrazovanjem koje podupire integraciju, uz istodobno prepoznavanje njihova doprinosa sadržaju i metodologiji obrazovanja za mir. Kada programi obrazovanja za mir uključuju raseljene osobe kao suoblikovatelje i moderatore, postaju relevantniji, uključiviji i djelotvorniji.

Međugeneracijske skupine
Neki od najsnažnijih oblika obrazovanja za mir događaju se kada različite generacije uče zajedno. Kada baka koja je preživjela Drugi svjetski rat sjedi u istoj radionici kao njezina unuka koja se nosi sa suvremenim izbjegličkim krizama, može se dogoditi nešto duboko ne samo prijenos sjećanja, nego i uzajamno učenje o tome kako različite generacije doživljavaju i reagiraju na raseljavanje, nasilje i napore izgradnje mira. Međugeneracijsko učenje obrađuje i specifičan izazov u Podunavlju: generacijske podjele oko načina sjećanja na sporne povijesti. Mlađe generacije mogu osjećati teret povijesnih sukoba koje nisu izazvale, ali čije naslijeđe nasljeđuju. Starije generacije mogu osjećati da su njihova iskustva odbačena ili pogrešno shvaćena.
Obrazovanje za mir koje okuplja generacije može omogućiti iscjeljujuće razgovore o tim napetostima, istodobno pružajući model dijaloga potrebnog za njihovo rješavanje u širem društvu.

Mladi i mlade odrasle osobe
Iako je projekt DANUBE PEACE usmjeren na obrazovanje odraslih, prepoznaje da su mnogi „odrasli“ u obrazovnim kontekstima mlade odrasle osobe, ljudi u kasnim dvadesetima i ranim tridesetima koji oblikuju svoje identitete, vrijednosti i građanske obveze. Ta je generacija odrastala u drugačijem kontekstu od svojih roditelja i djedova i baka: digitalno je povezanija, vjerojatnije je putovala ili studirala preko granica i manje je izravno pogođena podjelama Hladnoga rata. Ipak, suočava se s vlastitim izazovima: ekonomskom nesigurnošću, klimatskom tjeskobom te privlačnošću i progresivnih pokreta i reakcionarnog nacionalizma. Obrazovanje za mir koje angažira mlade odrasle osobe mora biti relevantno za njihova iskustva i brige, koristeći metodologije i tehnologije koje odgovaraju načinu na koji uče i komuniciraju.

Odgovor projekta DANUBE PEACE
Ovo mapiranje proizlazi iz spoznaje da jačanje obrazovanja za mir u Podunavlju zahtijeva razumijevanje onoga što već postoji, onoga što je potrebno i načina povezivanja resursa s potrebama. Šest partnerskih organizacija u projektu DANUBE PEACE donosi komplementarnu stručnost. Zajedno te organizacije mapiraju prilike za obrazovanje za mir, stvaraju obrazovne resurse i uspostavljaju mreže koje povezuju praktičare preko granica. Ovaj rad odgovara na dokumentirane potrebe, istodobno gradeći na postojećim snagama regije. Rijeka Dunav oduvijek je povezivala različite narode. Ovaj projekt koristi taj povezujući potencijal ne da izbriše razlike ili zanemari teške povijesti, nego da stvori uvjete pod kojima različite zajednice mogu supostojati, surađivati i graditi zajedničke budućnosti. Upravo to obrazovanje za mir u Podunavlju u konačnici znači: učenje suživota, ne usprkos našim razlikama, nego obogaćeni njima.

2.2 SVRHA DOKUMENTA

Ovaj dokument služi četirima međusobno povezanim svrhama, od kojih je svaka ključna za jačanje obrazovanja za mir u Podunavlju.

MAPIRATI PRILIKE ZA OBRAZOVANJE ZA MIR

Naša prva zadaća bila je dokumentirati ono što postoji. U pet zemalja Hrvatskoj, Njemačkoj, Ukrajini, Češkoj Republici te Bosni i Hercegovini mapirali smo krajolik obrazovanja za mir: koje ustanove nude programe, koji edukatori obavljaju taj rad, koji kulturni resursi podupiru izgradnju mira te koji se materijali i metode koriste. Ovo nije sveobuhvatan popis svega što bi se moglo odnositi na obrazovanje za mir takav bi katalog bio nemoguć i beskoristan. Umjesto toga, usredotočili smo se na utvrđivanje ključnih aktera, uzornih inicijativa i pristupačnih resursa iz kojih edukatori i kulturni djelatnici mogu učiti i na kojima mogu graditi. Interaktivna digitalna karta koja prati ovo izvješće čini te prilike vidljivima i dostupnima svima koji žele unaprijediti obrazovanje za mir u regiji.

ANALIZIRATI PRAZNINE, POTREBE I SNAGE

Mapiranje onoga što postoji ima smisla samo ako razumijemo i što nedostaje i što dobro funkcionira. Kroz ankete, intervjue i fokus grupe istraživanje je prikupilo više od 190 zabilježenih doprinosa dionika edukatora, kulturnih djelatnika, raseljenih osoba i voditelja zajednica.

- **Praznine:** Gdje nedostaju prilike za obrazovanje za mir? Koje su populacije isključene? Koji resursi edukatorima trebaju, ali im nisu dostupni? Gdje institucionalne strukture ne uspijevaju poduprijeti rad na izgradnji mira?
- **Potrebe:** Što praktičarima treba da bi svoj rad obavljali djelotvornije? Koje kompetencije edukatori moraju razviti? Kakva bi potpora omogućila kulturnim ustanovama da svoje resurse iskoriste za obrazovanje za mir? Kako se mogu zadovoljiti potrebe raseljenih osoba i za primanjem i za doprinošenjem obrazovanju?
- **Snage:** Što funkcionira? Koji pristupi pokazuju učinak? Na kojim se kulturnim resursima i institucionalnim kapacitetima može graditi? Gdje su predani praktičari i potporne strukture već prisutni?

Razumijevanje te cjelovite slike ne samo nedostataka, nego i resursa omogućuje realistične, utemeljene pristupe jačanju obrazovanja za mir, umjesto uvoza rješenja koja zanemaruju regionalne stvarnosti.

UTVRDITI DOBRE PRAKSE

Ovo izvješće dokumentira dobre prakse kroz studije slučaja iz svake partnerske zemlje. Odabrali smo primjere koji su:

- **Prenosivi:** Druge organizacije mogle bi te pristupe prilagoditi svojim kontekstima
- **Učinkoviti:** Pokazuju konkretne rezultate u izgradnji mira, poticanju uključivanja ili jačanju otpornosti
- **Raznoliki:** Predstavljaju različite vrste inicijativa: formalno obrazovanje, kulturne programe, projekte u zajednici te obrađuju različite aspekte obrazovanja za mir
- **Poučni:** Otkrivaju važne pouke o tome što obrazovanje za mir čini djelotvornim u Podunavlju

Dobre prakse nisu predlošci za doslovno preslikavanje, nego modeli iz kojih se uči, pokazujući što je moguće kada se predanost susretne s metodom.

PRIPREMITI DOKAZE ZA WP3 I WP4

Ovo mapiranje pruža empirijski temelj za sljedeće faze projekta DANUBE PEACE. Sve ovdje dokumentirano praznine i snage, potrebe i resursi, uspješne prakse i ustrajni izazovi izravno oblikuje:

- **WP3 animirani objašnjavajući videozapisi:** Mapiranje otkriva koji koncepti obrazovanja za mir najviše trebaju pristupačno objašnjenje, koje se kulturne osjetljivosti moraju uvažiti, koji primjeri odjekuju u cijeloj regiji te kako oblikovati videozapise koji služe stvarnim edukatorima i polaznicima, a ne apstraktnoj publici.
- **WP4 otvoreni obrazovni resursi:** Podaci iz anketa i intervjua pokazuju koje kompetencije edukatori trebaju razviti, koji pedagoški pristupi funkcioniraju u regiji, koji praktični alati nedostaju te kako strukturirati kurikul koji odgovara na utvrđene potrebe, istodobno gradeći na dokumentiranim snagama.

Utemeljujući te obrazovne ishode na sustavnom istraživanju, a ne na pretpostavkama, osiguravamo da će biti korisni praktičarima kojima su potrebni.

KAKO ČITATI OVO IZVJEŠĆE

Odjeljci koji slijede detaljno prikazuju naše nalaze:

- **Metodološki okvir** objašnjava kako smo proveli istraživanje
- **Pregled prikupljanja podataka** sažima što smo naučili kroz intervjue, ankete, fokus grupe i studije slučaja
- **Regionalna analiza** pruža nalaze po zemljama za svakog partnera
- **Plan puta za obrazovanje za mir u Podunavlju** sintetizira uvide iz cijele regije
- **Preporuke za politike i praksu** pretvaraju nalaze u provediv naputak
- **Implikacije za sljedeće radne pakete** pokazuju konkretno kako ovo istraživanje oblikuje WP3 i WP4

Kroz cijelo izvješće nastojali smo uvažiti glasove sudionika ne svodeći njihove uvide na podatkovne točke, nego predstavljajući njihova iskustva i stručnost kao ključno znanje za sve koji rade na jačanju obrazovanja za mir u Podunavlju.

03

METODOLOŠKI OKVIR

WP2 je kombinirao tri instrumenta za prikupljanje empirijskih podataka (intervjue, fokusne skupine i ankete) s kabinetnim mapiranjem resursa i analizom studija slučaja. Zajednički protokoli koje je izradio Pannonia osigurali su dosljednost među zemljama, uz dopuštanje prilagodbi nacionalnim, jezičnim i kulturnim kontekstima. Istraživački proces temeljio se na višejezičnom pristupu, međunarodnom pregledavanju te etičkim postupcima usklađenima s GDPR-om.

3 METODOLOŠKI OKVIR

Metodološki okvir za WP2 kombinira kvalitativne, kvantitativne i participativne pristupe kako bi osigurao da mapiranje prilika za obrazovanje za mir u Podunavlju bude utemeljeno na dokazima, uključivo i ukorijenjeno u lokalnim stvarnostima. Ovaj dizajn mješovitih metoda omogućuje nam da obuhvatimo i mjerljive trendove i proživljena iskustva edukatora, kulturnih djelatnika, raseljenih osoba i međugeneracijskih skupina.

Mapiranje se oslanjalo na četiri komplementarna alata za prikupljanje podataka: intervjue, fokus grupe, ankete i studije slučaja. Svaki je partner te aktivnosti proveo u svojem nacionalnom kontekstu koristeći jedinstvene protokole koje je razvila Pannonia. Ti su zajednički predlošci pokrivajući pitanja, postupke, formate izvještavanja i etičke zaštitne mjere osigurali usporedivost rezultata među zemljama, uz zadržavanje fleksibilnosti za odražavanje lokalnih uvjeta.

Kroz cijelu analizu primjenjivan je proces međudržavne validacije. Partneri su pregledavali nalaze jednih drugih kako bi utvrdili zajedničke obrasce, potvrdili točnost i uočili posebnosti pojedinih zemalja. Time je ojačana regionalna dimenzija izvješća jer nam je omogućila razlikovanje zajedničkih izazova cijeloga Podunavlja od razlika specifičnih za kontekst, oblikovanih kulturom, politikom ili lokalnom poviješću.

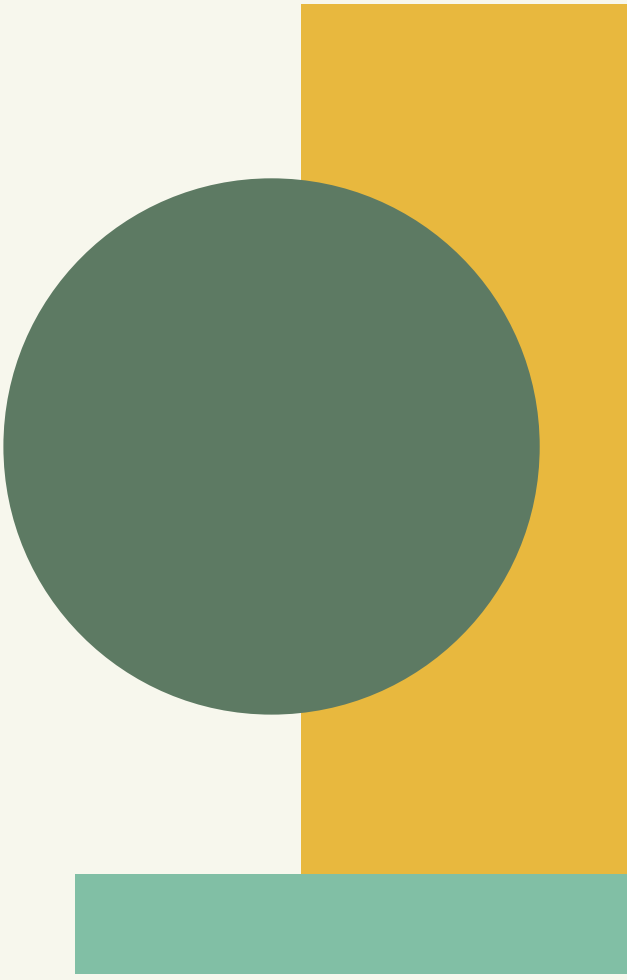
S obzirom na jezičnu i kulturnu raznolikost Podunavlja, metodologija je slijedila višejezični pristup. Istraživački alati prilagođeni su lokalnim jezicima, omogućujući sudionicima da svoje stavove izraze ugodno i osiguravajući uključivost. Aktivnosti su moderirali lokalni partneri i osposobljeni moderatori koji su razumjeli nacionalne kontekste i mogli primjereno angažirati ciljne skupine, uključujući raseljene osobe i zajednice pogođene sukobom.

Svi korišteni istraživački alati sadržavali su prilagođena pitanja koja su odražavala fokusna područja projekta obrazovanje za mir, kulturnu suradnju, otpornost, međugeneracijsko učenje i integraciju. Ta su pitanja osmišljena da budu osjetljiva na različite stvarnosti zajednica, a da istodobno daju usporedive podatke za regionalnu sintezu.

Kroz cijeli proces primjenjivani su GDPR i etički standardi. Sudionici su bili obaviješteni o svrsi istraživanja, dobrovoljnosti sudjelovanja, povjerljivosti i namjeni prikupljenih podataka. Informirani pristanak pribavljen je pisanim ili elektroničkim postupcima, prema potrebi.

Poimenično pripisivanje korišteno je samo ondje gdje su sudionici izričito pristali na javnu identifikaciju; inače su doprinosi anonimizirani. Istraživački materijali pohranjeni su sigurno i korišteni isključivo u projektne svrhe.

Ti su zajednički predlošci pokrivajući pitanja, postupke, formate izvještavanja i etičke zaštitne mjere poduprli razumnu razinu usporedivosti među zemljama, uz zadržavanje dovoljne fleksibilnosti za odražavanje nacionalnih i lokalnih uvjeta. U Njemačkoj su odgovori prikupljeni putem njemačke i engleske verzije upitnika usklađeni podudaranjem ekvivalentnih kategorija odgovora i agregiranjem rezultata pitanje po pitanje. Ukupno je mapiranje obuhvatilo 7 stručnih intervjua, 5 fokus grupa s 39 sudionika, 150 ispitanika u anketama, 16 studija slučaja i 28 mapiranih resursa u pet partnerskih zemalja.

04

PREGLED PRIKUPLJANJA PODATAKA

Ovaj dio okuplja empirijsku osnovu mapiranja, zemlju po zemlju. U pet partnerskih zemalja oslanja se na 7 intervjua sa stručnjacima, 5 fokusnih skupina s 39 sudionika, 150 ispitanika u anketama, 16 studija slučaja i 28 mapiranih resursa. Prikazani po zemljama i instrumentima, podaci obuhvaćaju kako formalne programe, tako i neformalne, lokalne i kulturne inicijative koje često ostaju nevidljive.

4.1 INTERVJUI

4.1.1 ČEŠKA REPUBLIKA

IZVJEŠĆE O INTERVJUU

ČEŠKA REPUBLIKA

Sugovornica: Sofia Zakharkina, administratorica, NVO Multicultural Center Brusinka, Brno
Intervju proveden u okviru WP2 projekta DANUBE PEACE.

KLJUČNE BROJKE

18

ISPITANIKA

05

ORGANIZACIJA

04

INICIJATIVE

A. Uvod i opće informacije

Sofia Zakharkina administratorica je NVO-a Multicultural Center Brusinka u Brnu. Brusinka je multikulturno središte u kojem se ljudi različitog podrijetla okupljaju kako bi učili, dijelili i rasli. Organizacija spaja obrazovanje, kulturu i rad u zajednici radi poticanja kreativnosti, uzajamnog razumijevanja i suradnje preko kultura i generacija, doprinoseći otvorenom, kohezivnom i otpornom gradu.

U Brusinki obrazovanje za mir nije zaseban program, nego dio svakodnevne prakse zajednice. Centar stvara sigurne kulturne i obrazovne prostore u kojima se domicilno stanovništvo, izbjeglice i manjinske zajednice susreću i surađuju. Sugovornica koordinira projekte Erasmus+ i druga međunarodna partnerstva usmjerena na uključivanje, osnaživanje mladih i interkulturno učenje, povezujući lokalne stvarnosti sa širim europskim raspravama o demokraciji i raznolikosti. Na ljudskoj razini rad uključuje i savjetovanje obitelji koje se snalaze u integraciji i obrazovanju te organiziranje radionica koje koriste umjetnost, učenje jezika, glazbu i pripovijedanje kao alate povezivanja, a ne podjele.

B. Obrazovanje za mir i potrebe zajednice

Glavni izazovi povezani s mirom

U Brnu se izazovi manje odnose na vidljivi sukob, a više na fragmentaciju. Uočavaju se rastuća polarizacija, paralelne zajednice i ograničena interakcija između domicilnog stanovništva i pridošlica. Jezične prepreke, stereotipi i dezinformacije slabe konstruktivan dijalog. Emocionalni umor još je jedan čimbenik: izbjegličke se obitelji suočavaju s neizvjesnošću i pritiskom, dok se dijelovi lokalnog stanovništva osjećaju preplavljeni brzim društvenim promjenama. Bez smislenih prostora za susret, ta napetost može postupno nagrizati povjerenje.

Škole i institucije još se prilagođavaju raznolikosti, a mladi s migrantskim podrijetlom često se muče s identitetom i pripadanjem. Izgradnja mira u ovom kontekstu znači sprječavanje tihe podjele stvaranjem strukturiranih prostora za dijalog, sudjelovanje i zajedničku odgovornost.

Najpogođenije skupine

Najpogođenije su skupine ukrajinske izbjeglice, osobito majke s djecom, koje se nose s nestabilnošću stanovanja, školskom integracijom i pristupom tržištu rada. Javna retorika ponekad prikazuje izbjeglice kao ekonomski teret, što može povećati napetost. Djeca i adolescenti s migrantskim podrijetlom često se suočavaju s izazovima identiteta. Romske zajednice i dalje trpe strukturnu zakinutost i stereotipiziranje. Neke migrantske skupine, uključujući dijelove vijetnamske zajednice, mogu se suočavati s kulturnom distancom ili ograničenom zastupljenošću. Stariji ljudi i socijalno ranjive obitelji također su izloženiji ekonomskom pritisku i polarizirajućim narativima.

Uloga obrazovanja odraslih

Obrazovanje odraslih ima stabilizirajuću ulogu. Jača kritičko mišljenje, medijsku pismenost i interkulturnu kompetenciju kod onih koji utječu na obitelji i javni diskurs. Osim strukovnog osposobljavanja, stvara prostore u kojima ljudi promišljaju, propituju informacije i izravno se susreću s raznolikošću. Jezično obrazovanje i potpora integraciji pomažu pridošlicama da iz ovisnosti prijeđu u aktivno sudjelovanje. U tom smislu obrazovanje odraslih funkcionira kao preventivna infrastruktura mira gradeći informirane, samopouzdane pojedince sposobne za konstruktivan dijalog.

C. Kulturne, baštinske i društvene dimenzije

Kulturne tradicije u češkom društvu pružaju kontinuitet i pripadanje. Međutim, kada se identitet uokviruje kao nepromjenjiv ili isključiv, može produbiti podjele. U raspravama vezanima uz migracije baština se ponekad prikazuje kao nešto što treba zaštititi od pridošlica. U Brusinki se kulturi pristupa kao dinamičnoj i zajedničkoj: češke tradicije supostoje s ukrajinskim, romskim i drugim kulturnim izričajima u formatima utemeljenima na dijalogu. Kada se kultura tretira kao promjenjiva, a ne isključiva, postaje most, a ne granica.

Primjer: Godine 2022., nakon dolaska ukrajinskih izbjeglica, Brusinka je organizirala moderirane večeri pripovijedanja na kojima su pridošlice i domicilno stanovništvo dijelili osobna iskustva. Spoj pripovijedanja, umjetničkih elemenata i profesionalne moderacije stvorio je sigurno okruženje za dijalog. Sudionici su prešli s apstraktnih predodžbi o „izbjeglicama“ ili „domicilnima“ na razumijevanje pojedinačnih priča. Nastale su nove suradnje, a uzajamno povjerenje poraslo je. Kultura je funkcionirala kao neutralno mjesto susreta i emocionalni most.

D. Aspekti raseljavanja i međugeneracijski aspekti

Raseljene osobe sudjeluju u tečajevima jezika, kreativnim radionicama i događanjima u zajednici. Kulturni prostori često se doživljavaju pristupačnijima od formalnih institucija. Sudjelovanje olakšavaju pristupačnost cijene, višejezična komunikacija i doseg utemeljen na povjerenju. Prepreke uključuju ekonomski pritisak, nestabilno stanovanje, birokratsku neizvjesnost i psihološki stres. Izravan kontakt dosljedno smanjuje predrasude.

Generacije često funkcioniraju usporedno, a ne u dijalogu. Mlađi su općenito otvoreniji prema raznolikosti, dok se stariji naraštaji s društvenim promjenama često susreću uglavnom kroz medijske narative. Strukturirani međugeneracijski formati pripovijedanje, rasprave u zajednici i zajedničke kulturne aktivnosti pomažu premostiti taj jaz. Takva razmjena ne događa se automatski; zahtijeva promišljeno oblikovanje i profesionalnu moderaciju.

E. Trenutačne prakse i praznine

Uspješne inicijative spajaju strukturirano učenje sa stvarnim ljudskim susretom. Projekti međunarodne suradnje, osobito Erasmus+, jačaju stručne kapacitete i interkulturnu kompetenciju. Formati utemeljeni na dijalogu i jezično obrazovanje ostaju središnji za integraciju i društvenu stabilnost. Otpornost raste ne samo kroz informacije, nego kroz povjerenje, emocionalnu pismenost i dugoročan angažman.

Glavna praznina jest fragmentacija i kratkoročno financiranje. Šest ili devet mjeseci nedovoljno je za izgradnju povjerenja. Projekti moraju biti utemeljeni na lokalnim stvarnostima, a ne na preuzetim predlošcima. Obrazovanje odraslih još je podcijenjeno kao stup demokratske stabilnosti. I kulturna je dimenzija nedovoljno iskorištena: dugoročne kulturno-obrazovne platforme, a ne izolirani događaji, ključne su za koheziju.

F. Prilike za suradnju

Obrazovanje za mir u Podunavlju imalo bi koristi od strukturirane prekogranične suradnje između pružatelja obrazovanja odraslih, kulturnih ustanova i jedinica lokalne samouprave.

Zajednička osposobljavanja, učenje od kolega i zajedničke metodologije mogli bi djelotvornije obraditi polarizaciju i dezinformacije. Kulturne razmjene, projekti pripovijedanja i inicijative mladih mogu stvoriti zajedničke narative preko granica. Održive regionalne mreže, a ne kratkoročni projekti, ključne su za kontinuitet.

Najpotrebnije: stabilni financijski resursi; osposobljavanje u komunikaciji osjetljivoj na sukobe, moderiranju medijske pismenosti i interkulturnoj medijaciji; vještine emocionalne otpornosti; te institucionalno priznanje obrazovanja odraslih kao ključnog za društvenu koheziju.

G. Digitalni alati i mapiranje

Interaktivna digitalna karta bila bi korisna ako funkcionira kao alat koordinacije, a ne samo vizualizacija. Trebala bi prikazivati organizacije, tematski fokus, ciljne skupine i kontaktne podatke. U prekograničnom kontekstu bilo bi vrijedno istaknuti postojeća partnerstva, angažman dijaspore i povijesne veze. Filtri po zemlji, temi i vrsti aktivnosti povećali bi praktičnu korisnost.

H. Preporuke i zaključak

Obrazovanje odraslih mora se prepoznati kao stup demokratske stabilnosti, osobito u kontekstu obilježenom polarizacijom i dezinformacijama. Medijska pismenost i komunikacija osjetljiva na sukobe trebale bi biti prioriteti. Dugoročno financiranje je ključno. Kulturu i obrazovanje treba integrirati jer zajedno povećavaju toleranciju i zajedničku odgovornost. Snažnija koordinacija između civilnoga društva, jedinica lokalne samouprave i istraživačkih ustanova dodatno bi pojačala učinak.

Prioritetne teme: medijska pismenost, kritičko mišljenje i konstruktivan dijalog; interkulturna kompetencija, prava manjina i svakodnevni suživot; emocionalna pismenost i izgradnja otpornosti; građanski odgoj povezan s demokratskim vrijednostima i vladavinom prava.

Rodna dimenzija zaslužuje veću pozornost. Mnoge napore integracije nose žene, osobito izbjegle majke, koje se suočavaju s ekonomskom i socijalnom ranjivošću. Rodno osjetljivi pristupi jačaju cjelokupnu otpornost zajednice.

4.1.2 UKRAJINA

IZVJEŠĆE O INTERVJUU

UKRAJINA

Sugovornik: Oleksandr Kobets, izvršni direktor, NVO Association of the Ukrainian Peacebuilding School
Intervju proveden u okviru WP2 projekta DANUBE PEACE.

A. Uvod i opće informacije

Oleksandr Kobets izvršni je direktor NVO-a Association of the Ukrainian Peacebuilding School (https://www.peacebuilding.org.ua). Ukrainian Peacebuilding School obrazovna je i formativna inicijativa koja djeluje od 2014. godine. Godine 2021. institucionalizirana je kao organizacija civilnoga društva koja funkcionira kao zajednica partnera, bivših polaznika i podupiratelja. Unutar Škole sugovornik radi i kao voditelj i kao stručni predavač, sa specijalizacijom za vjerske organizacije i hibridni utjecaj kroz vjerske strukture, što je važno pri radu s različitim kulturnim i etničkim zajednicama.

B. Obrazovanje za mir i potrebe zajednice

Glavni izazovi povezani s mirom

Godine 2024. organizacija je pripremila dokument naslovljen „Karta rada u deokupiranim zajednicama“, posjećujući područja uz crtu bojišnice i opisujući procese otprilike 1,5 do 2 godine nakon deokupacije. Godine 2025. pristup je ažuriran kako bi se razlikovale privremeno okupirane, prifrontne, deokupirane i nekadašnje prifrontne zajednice koje su postale pozadinska područja. Glavni okidač problema u deokupiranim zajednicama jest samo iskustvo okupacije.

Ključni izazovi deokupiranih i prifrontnih zajednica: pukotina u društvenoj koheziji i pitanje „mi–oni“ (tko je otišao, tko je ostao, tko se vratio i kako je svatko doživio okupaciju); sukobi oko resursa u vezi s raspodjelom opreme i sredstava; nedostatak uključenosti stanovnika u odlučivanje pod vojnom upravom; sigurnosni izazovi; te depopulacija čak i kada su resursi dostupni, ljudi odlaze, osobito kada zajednica postane crvena zona.

Najpogođenije skupine

Najranjivije su skupine koje ne mogu samostalno odlučivati: djeca i adolescenti mlađi od 18 godina (koji zakonski ne mogu sami odlučiti o odlasku); stariji ljudi i umirovljenici; osobe u teškim životnim okolnostima s ograničenim resursima za prilagodbu.

KLJUČNE BROJKE

51

ISPITANIK

03

ORGANIZACIJE

03

INICIJATIVE

U zajednicama domaćinima javljaju se tipični sukobi oko resursa u vezi s interno raseljenim osobama. Opći je trend da mlađe, obrazovanije osobe pokazuju manje izražavanja predrasuda, dok ih starije, manje obrazovane osobe pokazuju više.

Uloga obrazovanja odraslih

Obrazovanje odraslih trebalo bi prvenstveno raditi s voditeljima zajednica i donositeljima odluka: pročelnicima odjela, zamjenicima, predstavnicima lokalne samouprave, aktivistima i lokalnim liderima. Sadržaj može uključivati identitet, studije sukoba, pregovaranje i kulturnu suradnju. Ukrainian Peacebuilding School funkcionira i kao horizontalna mreža koja proširuje perspektive kroz razmjene i uzajamne posjete. U prifrontnim zajednicama to pomaže liderima da drukčije komuniciraju s protivnicima; u pozadinskim zajednicama pomaže smanjiti sukobe oko identiteta pokazujući zajednički ukrajinski identitet uz priznavanje regionalnih razlika.

Važno je i raditi s Ukrajincima u inozemstvu: mnogi izražavaju namjeru povratka ili mogu biti resurs za Ukrajinu. Ako s njima nitko ne radi, drugi hoće uključujući ruske strukture.

C. Kulturne, baštinske i društvene dimenzije

Kulturne tradicije imaju snažan utjecaj. Primjer iz Hersonske oblasti: dva susjedna sela Stanislav (povijesno naselje slobodnih ljudi) i Oleksandrivka (povijesno vlastelinsko naselje s kmetstvom). Unatoč sličnim današnjim životnim uvjetima, osjeća se razlika u odnosu prema životu, imovini i međuljudskoj interakciji. Povijesne osobitosti i kulturni utjecaji oblikuju ponašanje i odnose unutar zajednice.

Prije aktivnosti u određenoj regiji ili zajednici potrebno je malo istraživanje ankete ili intervjui kako bi se razumjele percepcije, strahovi i prepreke te potom u skladu s time prilagodili moduli o identitetu i povijesnom sjećanju. Za velik nacionalni program Škole prilagodba nije potrebna zasebno jer su različite regije već zastupljene unutar skupine i oblikuje se zajednički kontekst.

D. Raseljavanje, uključivanje i međugeneracijski aspekti

Unutar organizacije znatan dio članova i tima čine osobe s iskustvom raseljavanja (do 90 % u jednoj fazi; sada otprilike 30 – 40 % tima). Interno raseljene osobe u zajednicama često su manje prisutne u lokalnim procesima jer integracija počinje s osnovnim potrebama: pronalaskom stanovanja i zaposlenja. Puno sudjelovanje u kulturnom i obrazovnom životu teže je. Postoji i čimbenik razmjernosti: ako zajednica ima 4.000 domicilnih stanovnika i 200 interno raseljenih osoba, razmjerna zastupljenost gotovo je nemoguća.

Istodobno, raseljeni aktivisti ponekad donose energiju novim zajednicama primjerice otvaranjem centara za mlade u Zakarpatju.

Osnovni generacijski jaz jest između mladih (do 25 – 30 godina) i odraslih. Mladi često odlaze dok odrasli ostaju, stvarajući učinak depopulacije. U pozadinskim zajednicama postoje dvije stvarnosti: zajednice u kojima su mladi istinski uključeni i zajednice u kojima vijeća mladih postoje reda radi, bez stvarnog utjecaja.

E. Trenutačne prakse i praznine

Programi se ne bi trebali graditi na naivnom diskursu u smislu „zagrli neprijatelja i mir će doći“. Mir i pravda mogući su kada oni odgovorni budu pozvani na odgovornost. Drugo, programi se moraju temeljiti na terenskom radu i istraživanju praćenju ljudske sigurnosti, praćenju sukoba i stalnoj procjeni rizika. Kontekst se mijenja i geopolitički i lokalno, stoga je nemoguće godinama raditi po istom predlošku.

Najčešće nedostaje: razumijevanje lokalnog konteksta; održivost (6 – 9 mjeseci prekratko je); sustavan pristup umjesto jednokratnih aktivnosti; te razumijevanje unutar državnih sustava o važnosti obrazovanja odraslih.

F. Prilike za suradnju

Južni dio Odeske oblasti (Besarabija) vrlo je zanimljivo i složeno područje. Rad bi trebao započeti etno-kulturnim i vjerskim mapiranjem radi razumijevanja identiteta. Pristup bi trebao biti pragmatičan: prilagoditi rad specifičnim zajednicama (Bugari, Gagauzi, Moldavci, starovjerci, Židovi itd.) i razmotriti kako iskoristiti identitetske značajke kao razvojni resurs. Za prekograničnu suradnju: gradovi prijatelji, pronalazak sličnih zajednica u susjednim zemljama, sporazumi ili memorandumi te posjeti razmjene. To pomaže ukloniti granice u glavama ljudi.

G. Digitalni alati i mapiranje

Interaktivna digitalna karta bila bi korisna kao vizualizirani resurs na kojem se prilike mogu brzo utvrditi. U kontekstu prekogranične suradnje važno je da karta ističe prekogranične veze, tako da ljudi iz drugih zemalja mogu vidjeti gdje su njihove priče kompaktna naselja zajednica, kulturne veze, sudjelovanje drugih država ili dijaspora u razvoju.

H. Preporuke i zaključak

Glavna je poanta planirati programe prema lokalnim kontekstima: nemoguće je djelotvorno svugdje putovati s jednim univerzalnim programom. Zajednice se moraju proučiti, a sadržaj u skladu s time prilagoditi. Važne teme: objašnjenje što je izgradnja mira i zašto je potrebna (mnogi taj pojam povezuju s pomirenjem s Moskvom), pregovaranje, studije sukoba, identitet, otpornost i otpor u obliku kratkih videozapisa koji koncepte objašnjavaju jednostavno i praktično.

4.1.3 NJEMAČKA

IZVJEŠĆA O INTERVJUIMA

NJEMAČKA

Njemački doprinos intervju-komponenti WP2 obuhvaća tri komplementarne stručne perspektive: praktičarski intervju s IPYG Germany (Frankfurt), akademski stručni intervju s dr. Martinom Faberom (Sveučilište u Freiburgu) i institucionalni stručni intervju sa Sebastianom Rihmom (Dunavski ured Ulm/Neu-Ulm). Zajedno pružaju praktičarsku, akademsku i institucionalnu perspektivu na obrazovanje za mir u Njemačkoj.

KLJUČNE BROJKE

27

ISPITANIKA

12

ORGANIZACIJA

04

INICIJATIVE

Intervju 1 – Naima Widmann, IPYG Germany (HWPL e.V.), Frankfurt

Pristanak: Da – odobreno za javnu i projektnu upotrebu.

A. Uvod i opće informacije

Naima Widmann voditeljica je IPYG tima u Njemačkoj, koordinira i podupire volontere koji sudjeluju u mirovnoodgojnom radu s mladima, uključujući radionice, zajedničke inicijative i volonterske službe. Obrazovanjem za mir i izgradnjom zajednice bavi se prvenstveno kroz osmišljavanje i moderiranje „Peace Classes“ u okviru volonterskog rada s International Peace Youth Group. Te „Peace Classes“ imaju tri osnovne teme: unutarnji mir, mirno građanstvo i međunarodni mir. Ovisno o kontekstu, mogu poprimiti oblik uvodnih izlaganja na javnim događanjima, interaktivnih radionica u kombinaciji s kreativnim pisanjem ili igranjem uloga, vrijednosno utemeljenih vježbi tijekom uvodnih treninga, radionica za trenere i info-štandova na događanjima sportskih klubova, kao i brunch-radionica za poticanje otvorenog dijaloga.

B. Obrazovanje za mir i potrebe zajednice

U Njemačkoj je jedan od središnjih izazova povezanih s mirom to što se mir često shvaća uglavnom kao odsutnost rata negativni mir. Pitanja poput diskriminacije, rasizma, zlostavljanja i socijalne isključenosti ostaju znatne prepreke. Još je jedan velik izazov ravnodušnost prema temama povezanima s mirom: budući da su mnogi ljudi, osobito mlađi naraštaji, odrasli bez izravnog iskustva rata, mir se često uzima zdravo za gotovo. Nedavni globalni događaji i tekući međunarodni sukobi počeli su mijenjati tu percepciju. Iako su mnogi mladi svjesni globalnih izazova, samo je manji broj aktivno angažiran. Najpogođenije su skupine mladi koji se snalaze s identitetom i pripadanjem u brzo promjenjivom svijetu te pojedinci iz manjinskih sredina nerazmjerno pogođeni diskriminacijom i isključivanjem.

Obrazovanje odraslih ima ključnu ulogu: odrasli oblikuju društveno i vrijednosno okruženje u kojem djeca odrastaju. Ako odrasli ne daju prednost miru, empatiji i konstruktivnom rješavanju sukoba, mlađi naraštaji neće usvojiti te vrijednosti. IPYG-ov tim za obrazovanje za mir isprva se usredotočio na škole, ali se proširio na roditelje i skrbnike. Obrazovanje odraslih pruža važan prostor za promišljanje osobnih predrasuda, naučenih obrazaca isključivanja i društvene odgovornosti.

C. Kulturne, baštinske i društvene dimenzije

U Frankfurtu izraz „Svijet je kod kuće u Frankfurtu“ sažima međunarodni karakter grada. Lokalni je identitet snažno oblikovan međunarodnim utjecajima uz regionalne elemente. Nema jasnih primjera u kojima su lokalne tradicije izravno izazvale podjelu. Međunarodni karakter Frankfurta potiče upoznavanje tuđih tradicija, stvarajući prilike za prevladavanje društvenih podjela. Ipak, strukturne nejednakosti ostaju: ljudi sa stranozvučnim imenima suočavaju se s nedostacima u stanovanju i institucionalnim prilikama, a javne rasprave o sigurnosti i migracijama odražavaju prikrivene napetosti.

Primjer inicijative: IPYG-ov projekt „Peace Mosaic“ posjećuje različita vjerska mjesta kako bi sudionici iz prve ruke upoznali različite kulture, tradicije i religije. Planiraju se kulturna događanja poput okupljanja za ramazan ili iftar, zajedničkih obroka, kulturnih filmskih večeri i formata razmjene. Kultura postaje most kada je ljudi doživljavaju zajedno, a ne promatraju izdaleka.

D. Raseljavanje, uključivanje i međugeneracijski aspekti

Raseljene osobe doista sudjeluju u događanjima IPYG-a, ali mnoge ostaju suzdržane i manje vidljive. Oklijevanje da se aktivno uključe može biti povezano s nesigurnošću, jezičnim preprekama ili nejasnoćom oko pripadanja. Stvaranje sigurnih, gostoljubivih prostora niskoga praga ključno je za poticanje aktivnijeg sudjelovanja. Međugeneracijska razmjena u Frankfurtu postoji, ali strukturirana i redovita interakcija ostaje ograničena. Motivacija i kreativnost mlađih naraštaja u kombinaciji s iskustvom i mudrošću starijih mogu proizvesti održiva rješenja.

E. Trenutačne prakse i praznine

Uspješne inicijative uključuju međunarodni međuvjerski dijalog (kako ga organizira HWPL), koji pomaže sudionicima pronaći zajednički temelj preko religija. Obrazovanje za mir u školama, kada se opetovano provodi u malim skupinama, pokazuje pozitivne učinke: sudionici izvještavaju da počinju više govoriti o miru u vlastitim krugovima. Ključne praznine: odsutnost obrazovanja za mir u formalnim školskim kurikulima znatna je. Obrazovanje za mir trebalo bi biti integrirano od vrtića do sveučilišta, pa i do radnih mjesta. Gradovi i općine mogli bi imati koristi od svjesnog uspostavljanja i promicanja vrijednosti koje odražavaju mir i poštovanje kroz događanja i angažman u zajednici.

F-H. Suradnja, digitalni alati i preporuke

Suradnja bi mogla uključivati uvođenje obrazovanja za mir u školske kurikule, širenje „Peace Classes“ u suradnji s lokalnim klubovima i mrežama mladih odraslih, razmjene s mladima iz zemalja koje proživljavaju veće nedaće, zajedničke aktivnosti poput vježbi igranja uloga usmjerenih na demokraciju i autokraciju, programe razmjene, zajedničke radionice i forume mladih. Interaktivna digitalna karta bila bi vrlo korisna: mnogi se mladi žele uključiti, ali ne znaju gdje pronaći prilike. Algoritmi društvenih mreža favoriziraju sadržaj velikoga dosega, ostavljajući manje događaje ili organizacije nevidljivima. Karta bi trebala uključivati popise događanja, organizacija, društvenih klubova i ponuda obrazovanja za mir, s ciljnim skupinama, tematskim fokusom, dostupnim programima, kontaktnim podacima i prilikama za suradnju.

Obrazovanje za mir za odrasle trebalo bi se shvaćati kao kontinuiran proces, a ne kratkoročna inicijativa. Ključne teme: pozitivan mir, svakodnevno rješavanje sukoba, raznolikost i uključivanje, interkulturno razumijevanje, građanska odgovornost, empatija i unutarnji mir. Dugoročna preobrazba zahtijeva dosljedan angažman, promišljanje i suradnju na svim razinama društva.

Intervju 2 – dr. Martin Faber, povjesničar, Sveučilište u Freiburgu

Položaj: Katedra za modernu i istočnoeuropsku povijest | Datum: 13. ožujka 2026. | Format: online intervju | Pristanak: Da – odobreno za javnu i projektnu upotrebu.

Povijesno razumijevanje i uzajamno priznanje

Središnja tema bila je uloga povijesnog znanja u poticanju uzajamnog razumijevanja među društvima. Prema dr. Faberu, današnji politički i kulturni odnosi među nacijama duboko su ukorijenjeni u povijesnim iskustvima i ne mogu se u potpunosti razumjeti bez ispitivanja povijesnih procesa koji su oblikovali nacionalne identitete. Povijesni narativi i kolektivno sjećanje snažno utječu na to kako društva tumače svoju prošlost i odnose sa susjednim zemljama. Stručni uvid: „Ako želimo uzajamno razumijevanje među nacijama, važno je razumjeti ne samo sadašnjost, nego i prošlost. Nacije su ono što su postale tijekom povijesti."

Osmansko povijesno naslijeđe u Podunavlju

Dr. Faber istaknuo je da naslijeđe osmanske vladavine i dalje utječe na povijesno sjećanje i regionalne identitete. Različite nacionalne historiografije to razdoblje tumače na oprečne načine. Neki narativi naglašavaju dominaciju i sukob; drugi sve više ističu kulturnu razmjenu i dugoročne društvene preobrazbe. Stručni uvid: „Osmanska prisutnost u regiji tumači se vrlo različito ovisno o nacionalnoj povijesnoj perspektivi. U nekim se slučajevima pamti uglavnom kao dominacija, dok u drugima povjesničari sve više ističu kulturne interakcije koje su se također odvijale."

Europski procesi pomirenja

Dr. Faber istaknuo je primjere francusko-njemačkog i njemačko-poljskog pomirenja kao ilustracije kako društva mogu postupno prevladati duboko ukorijenjene povijesne sukobe. Njemačko-poljski odnosi povijesno su bili obilježeni znatnim napetostima, osobito tijekom Drugoga svjetskog rata. Ustrajni napori u povijesnom istraživanju, akademskoj suradnji i institucionalnom dijalogu znatno su pridonijeli poboljšanju uzajamnog razumijevanja. Stručni uvid: „Uzajamno povijesno razumijevanje pomoglo je ublažiti napetosti između Njemačke i Poljske. Povjesničari s obiju strana radili su na dubljem razumijevanju povijesti one druge strane." Inicijative poput zajedničkih povijesnih instituta, bilateralnih istraživačkih projekata i akademskih razmjena odigrale su ključnu ulogu.

Relevantnost za obrazovanje za mir

Djelotvorno obrazovanje za mir trebalo bi uključivati povijesno promišljanje i poticati bavljenje višestrukim povijesnim narativima. Obrazovni pristupi koji spajaju kulturnu baštinu, povijesno istraživanje i interkulturni dijalog znatno pridonose jačanju društvene kohezije. Stručni uvid: „Bavljenje različitim povijesnim perspektivama ključno je ako želimo izgraditi dublje razumijevanje među društvima." Takvi su pristupi osobito relevantni u Podunavlju, gdje povijesna naslijeđa i kulturne interakcije i dalje oblikuju suvremene identitete.

Intervju 3 – Sebastian Rihm, direktor, Dunavski ured Ulm/Neu-Ulm (Donaubüro gemeinnützige GmbH)

Datum: 20. ožujka 2026. | Format: online intervju | Pristanak: Da – odobreno za javnu i projektnu upotrebu.

Izgradnja mira kao proživljen i moderiran proces

Središnji je uvid shvaćanje izgradnje mira kao procesa ukorijenjenog u proživljenom iskustvu, a ne u apstraktnim okvirima javnih politika. Održiv mir ne može se postići isključivo politikama ili institucionalnim sporazumima; zahtijeva stvaranje prostora u kojima se ljudi mogu izravno angažirati jedni s drugima i doživjeti kulturnu raznolikost u praksi. Stručni uvid: „Ljudima trebaju prostori u kojima mogu doživjeti kulturnu razmjenu u praksi, a ne samo na teorijskoj razini."

Podunavlje kao prostor povezanosti i složenosti

Jedinstvena kombinacija povijesne dubine, kulturne raznolikosti i geopolitičke složenosti Podunavlja zahtijeva aktivnu moderaciju, a ne pasivan suživot. Izgradnja mira uključuje posredovanje između različitih povijesnih iskustava, omogućavanje dijaloga preko kulturnih i nacionalnih granica te izgradnju povjerenja kroz opetovanu interakciju. Raznolikost nije izazov koji treba prevladati, nego odlika koju treba aktivno njegovati.

Uloga posredničkih institucija i Donaufesta

Posredničke institucije poput Dunavskog ureda djeluju kao poveznice između lokalnih zajednica, kulturnih i obrazovnih aktera, javnih institucija i transnacionalnih mreža. Pružaju kontinuitet i stabilnost u krajoliku često obilježenom kratkoročnim projektima. Međunarodni Donaufest Ulm/Neu-Ulm veliki kulturni festival koji se organizira više od 20 godina djeluje kao platforma za primijenjenu izgradnju mira, gdje se interkulturni dijalog odvija kroz izravnu interakciju i zajednička iskustva. Nadolazeći Donaufest 2026. (3. – 12. srpnja) imat će Martina Schulza, bivšeg predsjednika Europskog parlamenta, kao uvodnog govornika.

Strukturni izazovi i europski okviri

Strukturni izazovi uključuju različite institucionalne okvire, neujednačene resurse i ograničenja projektnog financiranja. Stručni uvid: „Održiva suradnja zahtijeva vrijeme, povjerenje i kontinuiran angažman ne može se postići samo kratkoročnim projektima.“ Europski programi poput Erasmus+ imaju ključnu ulogu u omogućavanju prekogranične suradnje. Budući programi mogli bi dodatno pojačati učinak jačanjem dugoročnih partnerstava i podupiranjem institucionalnog kontinuiteta. Mrežne stranice: https://donaubuero.de / https://donaufest.de

4.1.4 BOSNA I HERCEGOVINA

IZVJEŠĆE O INTERVJUU

BOSNA I HERCEGOVINA

Sugovornik: Huso Razić, školski pedagog i zamjenik ravnatelja, srednja škola u Stocu, Bosna i Hercegovina
Intervju proveden u okviru WP2 projekta DANUBE PEACE.

KLJUČNE BROJKE

21

ISPITANIK

04

ORGANIZACIJE

03

INICIJATIVE

A. Uvod i pozadina

Huso Razić po struci je školski pedagog i posljednjih pet godina obnaša dužnost zamjenika ravnatelja srednje škole u Stocu, gradiću na jugu Bosne i Hercegovine. Stolac je tijekom 1990-ih iskusio znatan etnički sukob, osobito između hrvatske i bošnjačke zajednice, a srednja je škola i dalje organizirana po sustavu dvaju odvojenih kurikula, jednog na hrvatskom i jednog na bosanskom jeziku, što znači da su učenici često razdvojeni po etničkoj liniji. Između 2006. i 2009. škola je postala nadaleko poznata diljem Bosne i Hercegovine zbog incidenata vršnjačkog nasilja i napetosti ukorijenjenih u etničkim razlikama.

Kao odgovor na te napetosti, škola je 2011. počela provoditi izvannastavne aktivnosti i pedagoške radionice usmjerene na promicanje dijaloga, mira, tolerancije, ljudskih prava te kritičkog razumijevanja predrasuda, identiteta i stereotipa. Tijekom godina učenici su sudjelovali u brojnim programima izgradnje mira i međunarodnim inicijativama razmjene s partnerima iz Norveške, Ujedinjenog Kraljevstva, Sjedinjenih Država, Turske i Njemačke aktivnostima koje su se uspješno nastavile do pandemije COVID-19 2020. godine. Danas se škola više ne suočava s etnički utemeljenim sukobima koji su je nekoć obilježavali. Uloga sugovornika unutar škole i šire zajednice jest moderiranje radionica, dijaloških sesija i uključivih aktivnosti za sve učenike bez obzira na kurikul koji pohađaju, čime doprinosi izgradnji mira, interkulturnom razumijevanju i razvoju kohezivnije i uljudnije zajednice.

B. Obrazovanje za mir i potrebe zajednice

Prema mišljenju sugovornika, jedan od najvažnijih izazova povezanih s mirom s kojim se suočavaju i lokalna zajednica i zemlja u cjelini jest kontinuirano korištenje razdvajajućih političkih narativa, osobito u izbornim godinama. Budući da se izbori održavaju često, političke se kampanje često usredotočuju na govor mržnje, etničke podjele i neriješena pitanja iz ratova 1990-ih, umjesto na konkretne planove za poboljšanje života ljudi. Mnogi političari, čini se, vlastite interese i osobne agende stavljaju iznad potreba građana, a žrtve prošlih sukoba često se instrumentaliziraju u političke svrhe, što produbljuje podjele i otežava smisleno pomirenje.

Skupine najpogođenije tim izazovima jesu mladi, žrtve rata i zajednice koje i dalje žive s posljedicama prošlih sukoba. Osobito su mladi izloženi polariziranim narativima koji mogu oblikovati kako doživljavaju druge skupine i budućnost zemlje.

Izgradnja trajnog mira stoga zahtijeva uravnoteženiji i uljudniji javni dijalog, utemeljen na činjenicama, istini i uzajamnom poštovanju, a ne na političkoj manipulaciji. Pamćenje prošlosti ostaje

važno, ali mora počivati na zajedničkoj predanosti točnosti. Jednako je važno poticati nove naraštaje na razvoj vještina kritičkog mišljenja, provođenje vlastitih istraživanja i aktivno sudjelovanje u društvu. Osnažujući mlade da samostalno misle i konstruktivno se angažiraju u svojim zajednicama, obrazovanje može ojačati mir i pomoći u stvaranju pozitivnije budućnosti zemlje.

C. Kulturne, baštinske i društvene dimenzije

Kulturna baština, tradicije i lokalni narativi snažno utječu i na koheziju i na podjelu u Bosni i Hercegovini. Kulturna je baština osobito važna za izgradnju mira jer predstavlja nešto što sve zajednice dijele i može poslužiti kao zajednički temelj za dijalog, uzajamno razumijevanje i suradnju među različitim etničkim skupinama. Međutim, baština se ponekad koristi na razdvajajući način od strane političkih vođa koji određene baštinske lokalitete, tradicije ili povijesne narative prikazuju kao pripadajuće isključivo jednoj od triju konstitutivnih etničkih skupina pristup koji produbljuje podjele umjesto da ističe zajedničku povijest i kulturno bogatstvo zemlje.

Obrazovni sustav odražava iste te izazove. Povijest se uglavnom poučava kroz nacionalne perspektive, pri čemu svaka etnička skupina naglašava vlastito tumačenje događaja, tako da mlađi naraštaji često uče različite verzije prošlosti. Istodobno, važni aspekti zajedničke povijesti zemlje, poput srednjovjekovnog Bosanskog Kraljevstva te razdoblja bosanske državnosti i neovisnosti, dobivaju ograničenu pozornost, iako čine dio zajedničke baštine svih građana.

Kultura i sport također imaju velik potencijal za povezivanje ljudi, ali i njih mogu oblikovati političke podjele. Tijekom velikih međunarodnih sportskih događaja poput Svjetskog nogometnog prvenstva, primjerice, različite etničke skupine mogu organizirati odvojena slavlja i navijati za različite reprezentacije, uključujući Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku ili Srbiju; iako takva slavlja odražavaju osobni identitet i kulturne veze, politički ih akteri ponekad koriste za naglašavanje razlike umjesto jedinstva. Bosna i Hercegovina ipak je bogata baštinom, tradicijama i raznolikošću, a te bi se resurse trebalo koristiti kao alate povezivanja, a ne podjele. Promičući zajedničku baštinu, interkulturni dijalog, kulturni turizam i uključive povijesne narative, zemlja može ojačati društvenu koheziju i poduprijeti dugoročnu izgradnju mira.

D. Raseljavanje, uključivanje i međugeneracijski aspekti

Raseljene osobe ponekad su uključene u lokalne kulturne i obrazovne aktivnosti, osobito kada ih podupiru organizacije u zajednici, škole i lokalne nevladine organizacije. Njihovo sudjelovanje olakšavaju uključivi programi, društvene mreže i pristup informacijama, dok diskriminacija, ekonomske teškoće i nedostatak prilika mogu spriječiti veću uključenost.

Različite generacije uglavnom komuniciraju kroz obiteljske odnose, događanja u zajednici i kulturne tradicije. Ipak, često postoji jaz između mlađih i starijih naraštaja, koji proizlazi iz različitih iskustava, vrijednosti i perspektiva. Veća uključenost mladih u odlučivanje u zajednici, uz više međugeneracijskih kulturnih i obrazovnih aktivnosti, mogla bi ojačati uzajamno razumijevanje, društvenu koheziju i razvoj zajednice.

E. Trenutačne prakse i praznine

Jedna od najuspješnijih inicijativa koje je sugovornik iskusio jest Peacebuilding Leadership Programme koji organizira švedska vladina agencija Folke Bernadotte Academy (FBA) zajedno s lokalnim partnerima u Mostaru i Sanskom Mostu. Tijekom protekle tri godine program je okupio sudionike različitog etničkog podrijetla i stvorio prostor za dijalog, učenje i izgradnju odnosa. Uključivao je pedagoške radionice za tinejdžere i učenike različitih etničkih skupina, osposobljavanje o iscjeljivanju traume i međugeneracijskoj traumi, radionice koje koriste književnost za izgradnju veza među zajednicama te aktivnosti usmjerene na suzbijanje govora mržnje, štetnih narativa i dezinformacija. Te su inicijative pokazale da smislen dijalog i izravna interakcija mogu smanjiti predrasude i ojačati povjerenje.

Na temelju tog iskustva sugovornik smatra da bi se takve aktivnosti trebale širiti kroz škole, programe za mlade, seminare, tečajeve osposobljavanja i ljetne kampove, oslanjajući se na brojne vješte stručnjake, resurse i pozitivne primjere koji već postoje u Bosni i Hercegovini. Ipak, ostaju znatne prepreke. Etnonacionalistički političari desetljećima dominiraju javnim i medijskim diskursom, često promičući razdvajajuće narative i naglašavajući razlike umjesto zajedničkih interesa, čime se potkopavaju napori izgradnje mira i društvene kohezije, a pozornost odvraća od hitnih socijalnih i ekonomskih pitanja. Unatoč tim izazovima, inicijative koje potiču dijalog, suradnju i uzajamno razumijevanje i dalje nude vrijedne prilike za izgradnju uključivijeg i otpornijeg društva.

F. Prilike za suradnju

Obrazovanje za mir u regiji moglo bi se ojačati tješnjom suradnjom između škola, sveučilišta, organizacija mladih, kulturnih ustanova i lokalnih zajednica, kako unutar Bosne i Hercegovine tako i na širem Zapadnom Balkanu. Prekogranične razmjene, zajedničke radionice, ljetni kampovi, kulturna događanja i projekti mladih mogu pomoći mladima da izgrade odnose, propituju stereotipe i uče iz različitih perspektiva, dok suradnja oko zajedničke kulturne baštine, sporta, književnosti i lokalnih tradicija može stvoriti zajedničke prostore za dijalog i razumijevanje.

Edukatorima i voditeljima zajednica potrebno je više osposobljavanja u izgradnji mira, interkulturnom dijalogu, transformaciji sukoba, medijskoj pismenosti i pristupima informiranima o traumi. Također im je potreban pristup obrazovnim resursima, financijskoj potpori i prilikama za razmjenu dobre prakse s kolegama iz različitih zajednica i zemalja. S obzirom na ustrajnost razdvajajućih političkih narativa, osobito je važno jačati kritičko mišljenje kod mladih i stvarati sigurne prostore u kojima se različite perspektive mogu s poštovanjem raspravljati. Bosna i Hercegovina već ima mnogo iskusnih praktičara i uspješnih inicijativa koje mogu poslužiti kao temelj za širenje obrazovanja za mir i izgradnju snažnije društvene kohezije.

G. Digitalni alati i mapiranje

Interaktivna digitalna karta prilika za obrazovanje za mir mogla bi biti korisna do određene mjere. Digitalni su alati često privlačniji i pristupačniji mladima, a takva bi karta mogla pomoći korisnicima da brzo pronađu informacije o programima, radionicama, razmjenama mladih, prilikama za osposobljavanje, uslugama potpore, inicijativama u zajednici i organizacijama koje rade na izgradnji mira i pomirenju, uz praktične podatke poput lokacija, kontakata, rasporeda i najava nadolazećih događaja.

Istodobno, sugovornik napominje važna ograničenja oslanjanja na digitalne alate za osjetljive teme poput traume, mentalnog zdravlja, emocija i iscjeljivanja. Iako digitalne platforme mogu dijeliti informacije i podizati svijest, ne mogu zamijeniti smislenu ljudsku interakciju, izgradnju povjerenja i osobni angažman. Dublji rad na izgradnji mira, pomirenju, suočavanju s prošlošću i oporavku od traume zahtijeva dijalog licem u lice, emocionalnu povezanost i sigurne prostore u kojima ljudi mogu otvoreno podijeliti svoja iskustva.

Digitalna karta stoga se najbolje shvaća kao alat za razmjenu informacija, promociju, umrežavanje i doseg, dok najsmisleniji učinak i dalje dolazi iz izravnih ljudskih susreta i dobro moderiranih obrazovnih iskustava.

H. Preporuke i zaključak

Teme koje bi trebalo prioritizirati u novim obrazovnim materijalima uključuju suočavanje s prošlošću, pomirenje, empatiju, interkulturni dijalog, kritičko mišljenje, svijest o traumi, mentalno zdravlje i mirno rješavanje sukoba. To su osjetljive, ali nužne teme ako regija želi izgraditi snažnije zajednice i zdravije društvo.

Jednako je važno prepoznati težinu konteksta. Političko okruženje posljednja tri desetljeća otežalo je otvoreno i dosljedno bavljenje tim pitanjima, pa mnogi pojedinci i zajednice još nose neriješenu traumu i podjele. Prema mišljenju sugovornika, društvu je potreban dubok proces iscjeljivanja, a obrazovanje za mir može odigrati važnu ulogu u njegovoj potpori. Oslanjajući se na dugogodišnji rad u srednjoj školi u Stocu i unutar lokalne zajednice, sugovornik ostaje otvoren za buduću suradnju i spreman podijeliti ta iskustva radi potpore daljnjim inicijativama i istraživanjima u tom području.

4.1.5 HRVATSKA

IZVJEŠĆE O INTERVJUU

HRVATSKA

Sugovornica: Nikolina Jurekovć, predsjednica, Udruga Studio B, Hrvatska
Intervju proveden u okviru WP2 projekta DANUBE PEACE.

A. Uvod i pozadina

Nikolina Jurekovć predsjednica je Udruge Studio B, odgovorna za vođenje i strateški razvoj organizacije te za osmišljavanje i provedbu projekata usmjerenih na razvoj lokalne zajednice, neformalno obrazovanje i aktivno građanstvo. U svojem radu blisko surađuje s članovima zajednice, institucijama i organizacijama civilnoga društva kako bi poticala građansko sudjelovanje, socijalnu uključenost i jačanje demokratskih vrijednosti, osobito među mladima i odraslima u lokalnom kontekstu.

Udruga Studio B bavi se obrazovanjem za mir i izgradnjom zajednice kroz neformalno obrazovanje, participativne radionice i projekte koji promiču aktivno građanstvo, dijalog i uzajamno poštovanje unutar lokalne zajednice. Iako njihove aktivnosti nisu uvijek izričito označene kao „obrazovanje za mir“, svrha im je jačati društvenu koheziju, uključivanje i odgovorno građansko sudjelovanje. Poseban se naglasak stavlja na stvaranje sigurnih prostora za dijalog, razmjenu iskustava i suradnju među različitim skupinama, čime se doprinosi otpornosti zajednice i razvoju kulture dijaloga.

KLJUČNE BROJKE

33

ISPITANIKA

04

ORGANIZACIJA

02

INICIJATIVE

B. Obrazovanje za mir i potrebe zajednice

Najvažniji izazovi povezani s mirom u lokalnoj zajednici odnose se na smanjenu razinu društvenog povjerenja, građansku pasivnost i nedostatak prostora za otvoren dijalog. Često postoji nepovjerenje prema institucijama i osjećaj kod pojedinaca da imaju malo stvarnog utjecaja na odluke koje utječu na njihov svakodnevni život, što dovodi do povlačenja iz javnoga života i slabljenja društvene kohezije. Dodatan je izazov ograničeno razumijevanje raznolikosti i nedostatak prilika za međugeneracijsku i društvenu razmjenu, osobito u manjim i ruralnim zajednicama.

Ti izazovi najsnažnije pogađaju mlade i odrasle koji imaju manje prilika za sudjelovanje u društvenim i obrazovnim aktivnostima, osobito u manjim i ruralnim zajednicama. Osobito su pogođene ranjive skupine, uključujući dugotrajno nezaposlene, osobe nižega socioekonomskog statusa i građane slabije povezane s lokalnim inicijativama i sektorom civilnoga društva.

Obrazovanje odraslih vidi se kao ključan alat za jačanje društvene kohezije, aktivnog građanstva i kulture dijaloga u zajednici. Kroz neformalno i cjeloživotno učenje odrasli dobivaju priliku razviti komunikacijske i socijalne vještine, kritičko mišljenje te razumijevanje demokratskih vrijednosti i raznolikosti. Obrazovanje odraslih može stvoriti sigurne prostore za razmjenu iskustava, međugeneracijsko učenje i zajedničko rješavanje lokalnih problema, služeći kao most između osnaživanja pojedinca i šire otpornosti zajednice.

C. Kulturne, baštinske i društvene dimenzije

Kulturne tradicije, lokalna baština i narativi imaju snažan potencijal za jačanje osjećaja pripadanja i zajednice, ali mogu doprinijeti i podjelama ako se tumače na isključiv način ili bez prostora za dijalog. Važno je kulturnu baštinu promatrati kao živ proces te kroz obrazovne i participativne aktivnosti poticati kritičko promišljanje, uključivanje raznolikih perspektiva i otvoren dijalog, kako bi kultura postala alat povezivanja, a ne isključivanja.

Kroz Udrugu Studio B organizirane su neformalne obrazovne radionice i javna okupljanja zajednice na kojima su sudionici, kroz rasprave o lokalnim temama, tradicijama i svakodnevnom životu zajednice, imali priliku istražiti različite perspektive i graditi veze. Korištenjem kreativnih i participativnih metoda grupnih rasprava, zajedničkog razvoja lokalnih inicijativa i neformalnog učenja kultura je poslužila kao neutralno i pristupačno polazište za izgradnju povjerenja, smanjivanje predrasuda i poticanje dijaloga.

D. Raseljavanje, uključivanje i međugeneracijski aspekti

U lokalnoj su zajednici raseljene osobe uključene u obrazovne i kulturne aktivnosti u ograničenoj mjeri, ponajprije zbog nedostatka informacija, slabijih veza s lokalnim inicijativama te osjećaja nesigurnosti ili nepripadanja. Česte su i jezične prepreke, uz nedostatak prilagođenih aktivnosti koje odgovaraju na njihove specifične potrebe. S druge strane, njihovo sudjelovanje potiču otvoreni i neformalni pristupi, aktivnosti koje su besplatne i pristupačne te osobni kontakt i potpora lokalnih organizacija civilnoga društva.

Suradnja između različitih generacija postoji, ali je uglavnom neformalna i nesustavna. Malo je strukturiranih prilika u kojima se mladi, odrasli i stariji članovi zajednice namjerno okupljaju radi zajedničkog učenja ili suradnje. Kroz zajedničke radionice, volonterske akcije ili kulturne aktivnosti moguće je povezati različite generacije, smanjiti uzajamne predrasude i ojačati solidarnost, čime se izravno doprinosi miru, društvenoj koheziji i otpornosti zajednice.

E. Trenutačne prakse i praznine

Uspješne inicijative uključuju: obrazovne radionice u okviru projekta Erasmus+ „Mind over Media“, koje su ojačale komunikacijske vještine, kritičko mišljenje i interkulturnu suradnju; javno događanje „The Power of Participation“, koje je potaknulo lokalne sudionike na promišljanje o vlastitoj ulozi u zajednici; te priručnik „Empowering Praxis“, razvijen kao rezultat projekta „Inclusive Pathways to Peace“, koji služi kao praktičan vodič za rad s mladima i zajednicama u promicanju tolerancije, uključivanja i nenasilne komunikacije.

Uočene praznine uključuju: nedostatak sustavne i dugoročne potpore obrazovanju odraslih u izgradnji mira, dijalogu i aktivnom građanstvu; oslanjanje većine postojećih aktivnosti na projektno financiranje, što otežava kontinuitet u manjim i ruralnim zajednicama; manjak praktičnih alata i obrazovnih materijala prilagođenih lokalnom kontekstu; te slabu povezanost lokalnih potreba i strateških okvira. Te praznine upućuju na jasnu potrebu za koordiniranim regionalnim pristupima i zajedničkim obrazovnim alatima.

F. Prilike za suradnju

Snažnija suradnja između organizacija civilnoga društva, obrazovnih ustanova i kulturnih djelatnika na lokalnoj i regionalnoj razini znatno bi ojačala obrazovanje za mir u Podunavlju. Na prekograničnoj razini suradnja kroz Erasmus+ i slične programe omogućuje razmjenu iskustava, metoda i dobrih praksi. Mreže i partnerstva koja povezuju lokalni rad s regionalnom perspektivom ključna su za dugoročno jačanje mira, otpornosti i društvene kohezije u regiji.

Edukatorima i voditeljima zajednica najhitnije trebaju vještine moderiranja dijaloga, nenasilne komunikacije i rada s raznolikim i međugeneracijskim skupinama. Uz to, nedostaje praktičnih obrazovnih materijala, primjera dobre prakse i prilagođenih alata koji se lako mogu primijeniti u lokalnom kontekstu.

G. Digitalni alati i mapiranje

Interaktivna digitalna karta bila bi vrlo korisna jer bi pružila veću vidljivost postojećih inicijativa, organizacija i resursa vezanih uz obrazovanje za mir, dijalog i izgradnju zajednice, osobito na lokalnoj i regionalnoj razini. Takav bi alat olakšao povezivanje edukatora, organizacija civilnoga društva i kulturnih djelatnika, potaknuo razmjenu dobrih praksi i poduprio planiranje novih aktivnosti i partnerstava. Bio bi osobito vrijedan za manje organizacije i lokalne zajednice koje često imaju ograničen pristup informacijama i mrežama.

H. Preporuke i zaključak

Za jačanje obrazovanja za mir za odrasle u regiji važno je ulagati u dugoročne, lokalno utemeljene inicijative koje povezuju obrazovanje s konkretnim potrebama zajednice. Obrazovanje za mir trebalo bi biti pristupačno, praktično i usko povezano sa svakodnevnim životom građana. Ključno je i jačati kapacitete edukatora i organizacija civilnoga društva kroz kontinuirano osposobljavanje i razvoj prilagođenih alata. Suradnja lokalnih i regionalnih aktera, poduprta javnim politikama koje prepoznaju vrijednost neformalnog obrazovanja, može znatno pridonijeti održivom razvoju obrazovanja za mir.

Prioritetne teme za nove obrazovne materijale: komunikacijske vještine, nenasilna komunikacija, upravljanje sukobima i kritičko mišljenje u kontekstu društvene polarizacije; aktivno građanstvo, demokratsko sudjelovanje, interkulturno razumijevanje, socijalna uključenost i međugeneracijsko učenje. Materijali bi trebali biti praktični, prilagođeni lokalnom kontekstu i usmjereni na stvarne životne situacije.

Poseban naglasak treba staviti na ulogu lokalnih organizacija civilnoga društva u provedbi obrazovanja za mir, osobito u manjim i ruralnim zajednicama u kojima su često jedini akteri koji kontinuirano rade s građanima. Istaknuta je i važnost uključivanja građana kao aktivnih sudionika, a ne samo korisnika kada se ljude prepozna kao aktivne doprinositelje, razvija se snažniji osjećaj odgovornosti, pripadanja i povjerenja.

4.2 ANKETE

4.2.1 ČEŠKA REPUBLIKA

IZVJEŠĆE O ANKETI

ČEŠKA REPUBLIKA

Metodologija i provedba ankete

Anketa u Češkoj Republici provedena je u okviru WP2 projekta DANUBE PEACE radi prikupljanja podataka o percepcijama, potrebama i iskustvima vezanima uz obrazovanje za mir, interkulturni dijalog, društvenu koheziju i uključivanje u zajednicu, s posebnim naglaskom na Brno i okolna područja. Upitnik je distribuiran mrežno na češkom i engleskom jeziku, a u anketi je sudjelovalo ukupno 18 ispitanika.

Nalazi nisu statistički reprezentativni za šire češko stanovništvo jer su ispitanici vjerojatnije bili aktivno uključeni u građanske, obrazovne ili aktivnosti u zajednici. Stoga rezultati prvenstveno odražavaju perspektive praktičara i aktera u zajednici izravno uključenih u interkulturne, obrazovne i mirovne inicijative.

Za tumačenje nalaza važan je širi društveno-politički kontekst. Iako Češka Republika nije pogođena oružanim sukobom, posljednjih je godina iskusila znatne društvene promjene zbog dolaska ukrajinskih izbjeglica, javnih rasprava o migracijama, ekonomskih pritisaka i pojačane izloženosti dezinformacijama. Ti su događaji utjecali na lokalne percepcije društvene kohezije, dijaloga i uključivanja.

GLAVNI IZAZOVI

12

Nedostaci u inkluziji migranata

11

Nedostatak dijaloga

09

Trauma

Profil ispitanika

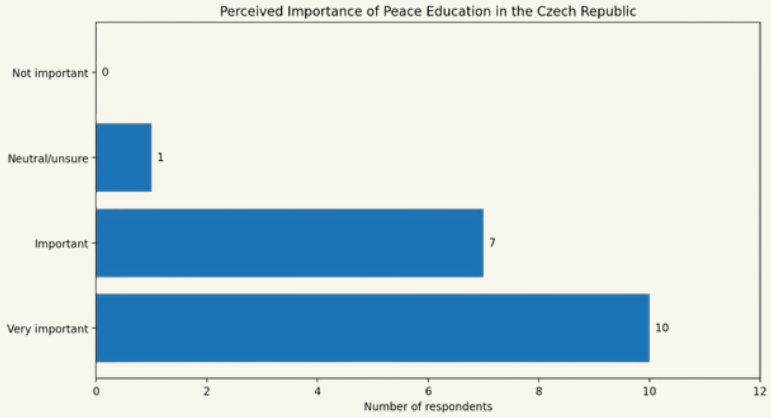
Skupina ispitanika uključivala je 6 edukatora odraslih, 4 djelatnika u zajednici ili predstavnika NVO-a, 2 rada s mladima, 2 studenta, 2 djelatnika iz kulture i kreativnog sektora, 1 psihologa ili stručnjaka za socijalnu potporu te 1 ispitanika iz drugog profesionalnog područja.

Prema dobi, 9 ispitanika bilo je u dobi 18 – 29 godina, 8 u dobi 30 – 44, 1 ispitanik u dobi 45 – 59, a nitko nije bio stariji od 60 godina. Žene su činile većinu ispitanika, s 14 sudionica, dok su 4 ispitanika bili muškarci. Ukupno je uzorkom dominiralo mlađe i srednje odraslo stanovništvo, pri čemu je 17 od 18 ispitanika pripadalo dobnoj skupini 18 – 44 godine.

Percepcije obrazovanja za mir

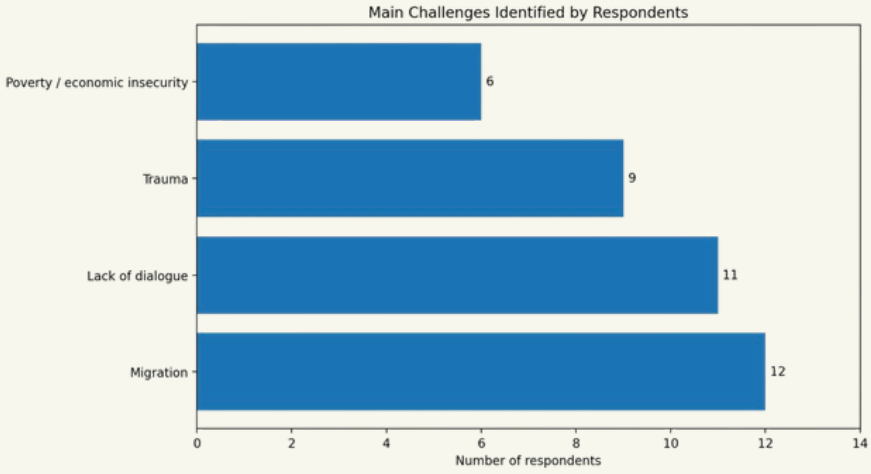
Rezultati ankete pokazuju vrlo snažno prepoznavanje važnosti obrazovanja za mir.

Ukupno je 17 od 18 ispitanika, odnosno 94,4 %, smatralo obrazovanje za mir važnim ili vrlo važnim. Konkretnije, 10 ispitanika odabralo je „vrlo važno“, 7 „važno“, a samo je 1 ispitanik ostao neutralan ili nesiguran. Nijedan ispitanik nije smatrao obrazovanje za mir nevažnim. Ti nalazi upućuju na širok konsenzus da je obrazovanje za mir vrlo relevantno za stabilnost zajednice, dijalog i dugoročni društveni razvoj.

Glavni utvrđeni izazovi

Ispitanici su utvrdili nekoliko ključnih izazova koji utječu na zajednice i društvenu koheziju. Migracije je odabralo 12 ispitanika, nedostatak dijaloga 11, traumu 9, a siromaštvo ili ekonomsku nesigurnost 6 ispitanika. Nalazi upućuju na to da je češki kontekst manje oblikovan otvorenim sukobom, a više trajnom društvenom napetošću, fragmentacijom i nedovoljnom komunikacijom između različitih skupina.

Uloga obrazovanja odraslih

Obrazovanje odraslih široko se doživljavalo kao važan alat za suočavanje s tim izazovima. Šesnaest ispitanika složilo se da obrazovanje odraslih može pridonijeti poboljšanju komunikacije, suradnje i društvene kohezije, dok je jedan ispitanik odgovorio „ne“, a jedan ostao nesiguran. Sudionici su također utvrdili širok raspon aktera koje bi trebalo uključiti u takve procese, uključujući edukatore odraslih, djelatnike u zajednici, kulturne djelatnike, radnike s mladima, NVO-e, lokalne vlasti, migrante i raseljene osobe te volontere. To upućuje na to da se obrazovanje za mir ne shvaća kao usko obrazovna tema, nego kao zajednička odgovornost koja uključuje više sektora i dionika.

Kulturne, interkulturne i međugeneracijske dimenzije

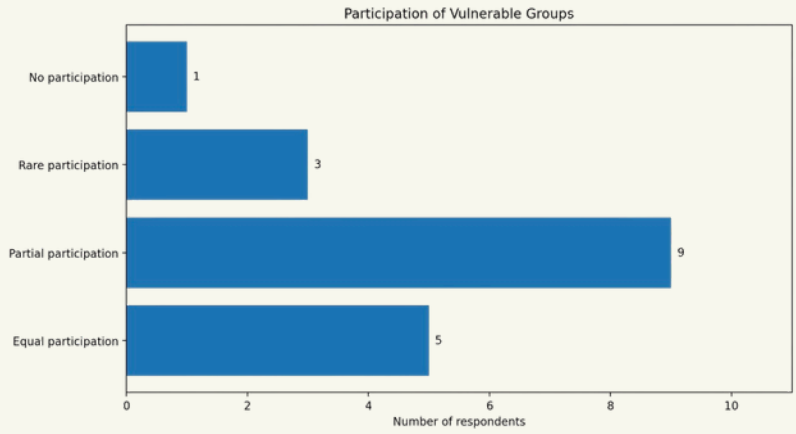
Kultura je utvrđena kao važna ulazna točka za jačanje kohezije zajednice. Sedam ispitanika smatralo je da kulturne tradicije snažno doprinose koheziji zajednice, dok je 9 taj doprinos ocijenilo umjerenim, a 2 niskim. Nijedan ispitanik nije odabrao „nikakav“. Ti nalazi pokazuju da se kulturne aktivnosti široko cijene kao prostori povezivanja, iako se same po sebi ne smatraju dostatnima za stvaranje dubljeg i održivijeg dijaloga.

Interkulturni dijalog bio je prisutan, ali ne redovito. Samo su 3 ispitanika izvijestila da se takav dijalog odvija redovito, dok je 10 navelo da se događa ponekad, 4 da rijetko, a 1 da nikada. To upućuje na to da interkulturni dijalog postoji, ali ostaje neredovit, situacijski i nedovoljno strukturiran. Sudjelovanje u kulturnim ili mirovnim aktivnostima bilo je razmjerno uravnoteženo, pri čemu je 10 ispitanika izvijestilo o sudjelovanju, a 8 navelo da nije sudjelovalo u takvim aktivnostima.

Uključivanje i sudjelovanje ranjivih skupina

Nalazi upućuju na djelomično, ali nepotpuno uključivanje ranjivih skupina u aktivnosti u zajednici i mirovne aktivnosti. Pet ispitanika smatralo je da te skupine ravnopravno sudjeluju, dok je 9 sudjelovanje opisalo kao djelomično, 3 kao rijetko, a 1 je naveo da sudjelovanja nema. Prevlast djelomičnog sudjelovanja upućuje na to da je uključivanje načelno prisutno, ali u praksi još nije potpuno razvijeno.

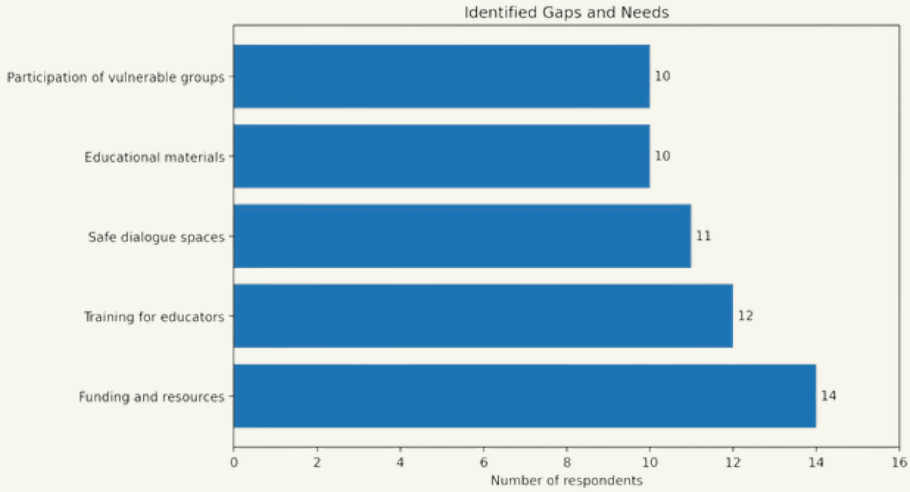
Na pitanje koje se skupine suočavaju s najvećim preprekama, ispitanici su najčešće navodili osobe s invaliditetom, koje je odabralo 10 ispitanika, zatim migrante i pridošlice s 9, osobe niskih primanja s 8, starije odrasle osobe sa 6 te LGBTQ+ osobe s 5. To upućuje na to da su prepreke strukturne i istodobno pogađaju više skupina, a ne da su ograničene na jednu specifičnu populaciju.

Utvrđene praznine i potrebe

Najznačajnije praznine koje su ispitanici utvrdili odnose se na infrastrukturu, potporu i uvjete za izgradnju kapaciteta. Financiranje i resurse odabralo je 14 ispitanika, osposobljavanje edukatora 12, sigurne prostore za dijalog 11, obrazovne materijale 10, a sudjelovanje ranjivih skupina 10 ispitanika. Ti rezultati upućuju na to da glavno ograničenje nije nedostatak zanimanja za obrazovanje za mir, nego nedostatak praktičnih uvjeta potrebnih za snažniju provedbu.

Dodatne potrebe uključivale su veću osviještenost i doseg, koje je navelo 9 ispitanika, snažniju suradnju između organizacija s 8, veću potporu lokalnih vlasti sa 7, digitalne alate sa 6 te međunarodnu suradnju s 5 ispitanika. Zajedno ti nalazi ističu potrebu za snažnijom koordinacijom, vidljivošću i institucionalnom potporom.

Digitalni alati i mapiranje

Potpora razvoju interaktivne digitalne karte bila je vrlo visoka. Petnaest ispitanika odgovorilo je „da“, 3 „možda“, a nijedan „ne“, što predstavlja jasnu potporu od 83,3 %. Ispitanici od takvog alata očekuju informacije o aktivnostima, organizacijama, kontaktnim točkama, prilikama za sudjelovanje, primjerima dobre prakse i mogućnostima umrežavanja. To pokazuje jasnu potražnju za praktičnim digitalnim alatima koji poboljšavaju vidljivost, pristupačnost i suradnju u području obrazovanja za mir.

Opći zaključci

Nalazi češke ankete pokazuju da se obrazovanje za mir široko prepoznaje kao relevantno i nužno, no njegova je provedba i dalje ograničena strukturnim ograničenjima. Zajednice su pogođene manje izravnim sukobom, a više fragmentacijom, slabim dijalogom i neujednačenim uključivanjem. Kulturne i interkulturne aktivnosti već imaju važnu ulogu, ali još nisu dovoljno sustavne da bi stvorile dublji i kontinuiraniji angažman. Glavne se potrebe odnose na resurse, osposobljavanje, koordinaciju i sigurne prostore za dijalog. Nalazi također pokazuju snažnu potporu praktičnim digitalnim alatima koji mogu poboljšati pristup informacijama, ojačati umrežavanje i učiniti postojeće prilike vidljivijima.

4.2.2 UKRAJINA

IZVJEŠĆE O ANKETI

UKRAJINA

Metodologija i provedba ankete

Anketa u Ukrajini provedena je u okviru WP2 projekta DANUBE PEACE s ciljem prikupljanja podataka o percepcijama, potrebama i iskustvima vezanima uz obrazovanje za mir, interkulturni dijalog, društvenu koheziju i uključivanje u zajednicu. Upitnik je proveden mrežno na ukrajinskom jeziku, a zaprimljen je ukupno 51 valjan odgovor.

Nalaze treba tumačiti u specifičnom kontekstu ruske sveobuhvatne vojne agresije protiv Ukrajine. U tom se okruženju obrazovanje za mir ne doživljava kao apstraktna ili isključivo teorijska obrazovna tema, nego kao praktičan alat za podupiranje društvene stabilnosti, pomaganje zajednicama u prilagodbi na krizu i obnavljanje interakcije među ljudima pogođenima raseljavanjem, traumom i produljenom neizvjesnošću.

Profil ispitanika

Skupina ispitanika uključivala je 16 edukatora odraslih, 7 voditelja zajednica, 6 radnika s mladima, 6 raseljenih osoba, 4 kulturna i baštinska djelatnika, 1 međugeneracijskog sudionika te nekoliko ispitanika iz drugih sredina, uključujući nastavnike, psihoterapeute, aktiviste i studente. Prema dobi, 5 ispitanika bilo je u dobi 18 – 29, 21 u dobi 30 – 44, 23 u dobi 45 – 59, a 2 u dobi 60 ili više godina. Žene su činile veliku većinu ispitanika, s 41 sudionicom, dok je 9 ispitanika bilo muškaraca, a 1 nije dao odgovor. Dobna struktura pokazuje da je anketa prvenstveno obuhvatila perspektive odraslih u dobi 30 – 59 godina, što je u skladu s usmjerenošću projekta na obrazovanje odraslih i učenje u zajednici.

Percepcije obrazovanja za mir

Rezultati ankete pokazuju vrlo visoku razinu prepoznavanja važnosti obrazovanja za mir. Ukupno je 26 ispitanika ocijenilo obrazovanje „vrlo važnim“, a 21 „važnim“, što znači da više od 90 % ispitanika izravno povezuje stabilnost zajednice s obrazovnim procesima koji podupiru dijalog, uzajamno razumijevanje i suradnju. Ti nalazi potvrđuju da se obrazovanje za mir široko doživljava kao nužan odgovor na aktualne društvene izazove.

GLAVNI IZAZOVI

27

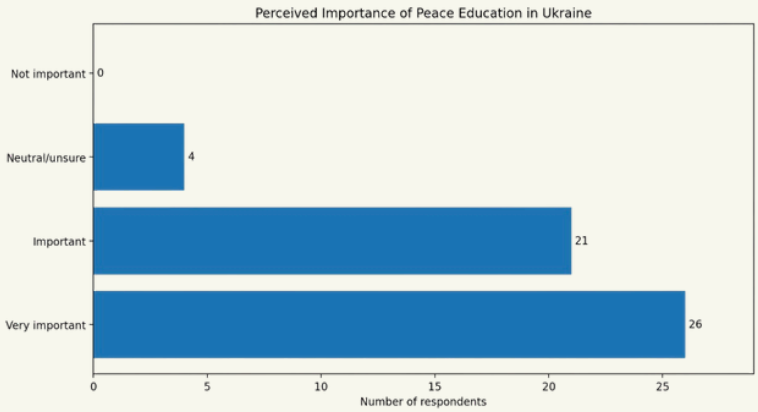
Nedostaci u inkluziji migranata

30

Nedostatak dijaloga

35

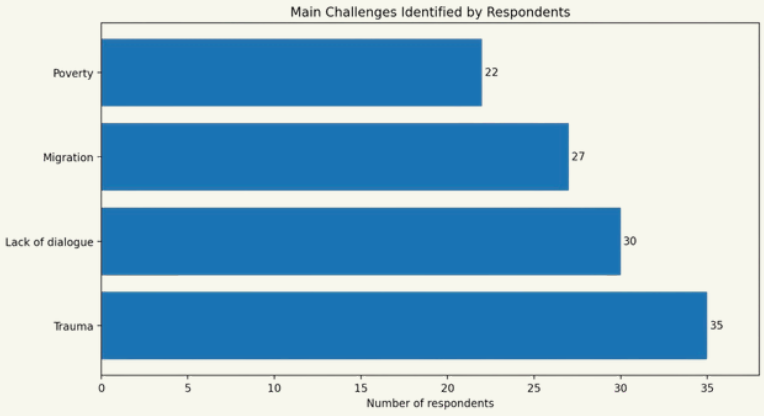
Trauma

Glavni utvrđeni izazovi

Ispitanici su utvrdili traumu, nedostatak dijaloga, migracije i siromaštvo kao glavne izazove koji trenutačno pogađaju zajednice. Traumu je odabralo 35 ispitanika, nedostatak dijaloga 30, migracije 27, a siromaštvo 22 ispitanika.

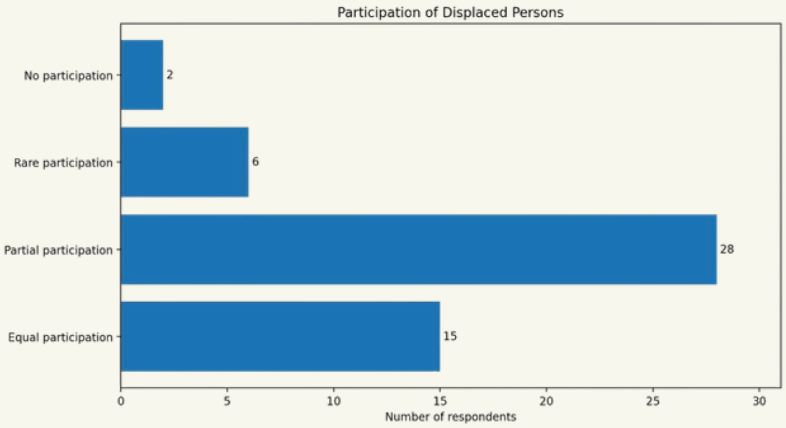
Kombinacija traumatskih iskustava i slabog dijaloga osobito je značajna. Nalazi upućuju na to da ključni problem nije jednostavno odsutnost kontakta među ljudima, nego nedostatak sigurnih i strukturiranih formata u kojima se složena iskustva mogu podijeliti i o njima raspravljati bez rizika od sukoba, isključivanja ili stigmatizacije.

Uloga obrazovanja odraslih

Obrazovanje odraslih snažno je prepoznato kao relevantan odgovor na te izazove. Četrdeset pet od 51 ispitanika smatra da obrazovanje odraslih može pomoći u smanjenju napetosti u zajednici i suočavanju s društvenim izazovima, dok se samo jedan ispitanik nije složio, a pet ih je ostalo nesigurno.

Ispitanici su također utvrdili širok raspon aktera koji bi trebali sudjelovati u takvim naporima, uključujući edukatore odraslih, kulturne djelatnike, radnike s mladima, voditelje zajednica, organizacije civilnoga društva, socijalne radnike, volontere, lokalne vlasti, raseljene osobe i međugeneracijske skupine. To upućuje na to da se obrazovanje za mir shvaća kao kolektivan proces utemeljen na zajednici, a ne kao uska ili specijalizirana profesionalna intervencija.

Kulturne, interkulturne i međugeneracijske dimenzije

Kultura se široko doživljavala kao važan čimbenik u podupiranju kohezije zajednice. Dvadeset ispitanika, odnosno 39,2 %, smatralo je da kulturne tradicije snažno doprinose koheziji zajednice, dok je 25 ispitanika, odnosno 49,0 %, taj doprinos ocijenilo umjerenim. Šest ispitanika, odnosno 11,8 %, vidjelo je doprinos kao neznatan, a nijedan ispitanik nije odabrao „nikakav“. Ti nalazi upućuju na to da kultura služi kao važna zajednička referentna točka, iako je za dublji dijalog i razmjenu često potrebna dodatna moderacija.

Interkulturni dijalog bio je prisutan, ali općenito ne kontinuirano. Pet ispitanika, odnosno 9,8 %, izvijestilo je da se takav dijalog odvija redovito, dok je 26 ispitanika, odnosno 51,0 %, navelo da se događa ponekad. Osamnaest ispitanika, odnosno 35,3 %, reklo je da se događa rijetko, a 2 ispitanika, odnosno 3,9 %, da se nikada ne događa. To upućuje na to da interakcija postoji, ali ostaje situacijska, a ne sustavna.

I sudjelovanje u kulturnim ili mirovnim aktivnostima bilo je razmjerno neujednačeno. Dvadeset četiri ispitanika, odnosno 47,1 %, izvijestilo je o sudjelovanju u takvim aktivnostima, dok je 27 ispitanika, odnosno 52,9 %, izvijestilo da nije sudjelovalo. Razmjerno visok udio nesudionika upućuje na to da postojeće inicijative još ne dopiru do svih dijelova zajednice.

Uključivanje i sudjelovanje ranjivih skupina

Nalazi ankete upućuju na djelomično, ali nepotpuno uključivanje raseljenih osoba i drugih ranjivih skupina u život zajednice. Petnaest ispitanika, odnosno 29,4 %, smatralo je da raseljene osobe ravnopravno sudjeluju, dok je 28 ispitanika, odnosno 54,9 %, sudjelovanje opisalo kao djelomično. Šest ispitanika, odnosno 11,8 %, ocijenilo ga je rijetkim, a 2 ispitanika, odnosno 3,9 %, navelo je da sudjelovanja nema. Prevlast djelomičnog sudjelovanja upućuje na to da se uključivanje odvija, ali ostaje ograničeno i nedosljedno.

Međugeneracijski odnosi ocijenjeni su na sličan, mješovit način. Jedan ispitanik, odnosno 2,0 %, opisao ih je kao vrlo snažne, dok ih je 25 ispitanika, odnosno 49,0 %, smatralo dobrima. Istodobno, 22 ispitanika, odnosno 43,1 %, opisala su ih kao slabe, a 3 ispitanika, odnosno 5,9 %, kao vrlo slabe. Gotovo ravnoteža između pozitivnih i slabijih odgovora upućuje na to da zajednice održavaju određenu razinu stabilnosti kroz suživot, ali da su i dalje potrebni snažnija suradnja, povjerenje i uzajamna podrška među generacijama.

Utvrđene praznine i potrebe

Najznačajnije praznine koje su ispitanici utvrdili odnose se na resurse, održivost i kapacitet za provedbu. Financiranje i materijalnu potporu odabralo je 41 ispitanik, odnosno 80,4 %, osposobljavanje edukatora 35 ispitanika, odnosno 68,6 %, sigurne prostore za dijalog 34 ispitanika, odnosno 66,7 %, a kvalitetne obrazovne materijale i sudjelovanje ranjivih skupina po 33 ispitanika, odnosno 64,7 %.

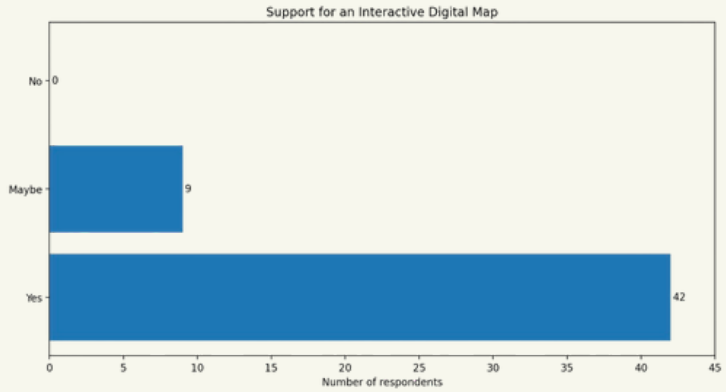
Ti nalazi upućuju na to da glavno ograničenje nije nedostatak konceptualnog razumijevanja obrazovanja za mir, nego ograničena sposobnost održavanja i organiziranja smislenih aktivnosti tijekom vremena. Ispitanici su utvrdili i niz dodatnih potreba, uključujući snažniju suradnju između organizacija, koju je odabralo 26 ispitanika, odnosno 51,0 %, veću potporu lokalnih vlasti s 25 ispitanika, odnosno 49,0 %, digitalne alate s 24 ispitanika, odnosno 47,1 %, podizanje svijesti javnosti s 21 ispitanikom, odnosno 41,2 %, te međunarodnu suradnju s 14 ispitanika, odnosno 27,5 %.

Što se tiče kompetencija edukatora, ispitanici su najčešće isticali potrebu za vještinama moderiranja dijaloga, komunikacije osjetljive na sukobe, aktivnog slušanja, medijacije, medijske pismenosti, interkulturne kompetencije i primjene načela ljudskih prava. To potvrđuje da obrazovanje za mir u Ukrajini zahtijeva i praktične alate i snažnu metodološku potporu.

Digitalni alati i mapiranje

Potpora razvoju interaktivne digitalne karte bila je vrlo snažna. Četrdeset dva ispitanika, odnosno 82,4 %, odgovorila su „da“, dok je 9 ispitanika, odnosno 17,6 %, odgovorilo „možda“. Nijedan ispitanik nije odbacio zamisao. To pokazuje jasnu potražnju za praktičnim digitalnim alatima koji prilike i resurse mogu učiniti vidljivijima i pristupačnijima.

Ispitanici očekuju da karta uključuje informacije o dobrim praksama, konkretnim prilikama za sudjelovanje, kontaktne podatke, obrazovne resurse i mogućnosti lokalne i međunarodne suradnje. Takav se alat stoga vidi kao praktičan mehanizam za jačanje pristupa, koordinacije i umrežavanja.

Opći zaključci

Nalazi ankete iz Ukrajine pokazuju da se obrazovanje za mir široko prepoznaje kao nužno i vrlo relevantno u sadašnjem društvenom kontekstu, no njegova provedba i dalje je ograničena nedostatkom resursa, nedovoljnom koordinacijom te izostankom jasnih i pristupačnih formata za angažman. Zajednicama ne nedostaje spremnost na sudjelovanje, nego strukturirane ulazne točke, praktični alati i održivi mehanizmi potpore.
Nalazi upućuju na to da bi se WP3 trebao usredotočiti na to da obrazovanje za mir učini razumljivijim, vidljivijim i primjenjivijim u svakodnevnom životu zajednice. Istodobno, WP4 bi trebao dati prednost metodološkim resursima koji pružaju korak-po-korak upute za moderiranje rasprava, organiziranje grupnih aktivnosti i uključivanje raznolikih sudionika na način osjetljiv na sukobe i uključiv.

4.2.3 NJEMAČKA

IZVJEŠĆE O ANKETI

NJEMAČKA

Metodologija i provedba ankete

Anketa u Njemačkoj provedena je u okviru WP2 projekta DANUBE PEACE radi prikupljanja podataka o percepcijama, potrebama i iskustvima vezanima uz obrazovanje za mir, interkulturni dijalog, društvenu koheziju i uključivanje u zajednicu. Upitnik je proveden mrežno na njemačkom i engleskom jeziku, a zaprimljeno je ukupno 27 valjanih odgovora. Rezultate ne treba tumačiti kao reprezentativne za opću populaciju. Oni odražavaju perspektive aktivnih praktičara, sudionika u zajednici i pojedinaca koji su već uključeni u obrazovne, kulturne, socijalne inicijative ili inicijative u zajednici. Kao takvi, nalazi pružaju uvid u to kako obrazovanje za mir razumiju i doživljavaju akteri izravno uključeni u rad u zajednici u Njemačkoj.

Profil ispitanika

Skupina ispitanika sastojala se od 12 edukatora odraslih, 9 kulturnih djelatnika, 6 radnika s mladima, 3 raseljene osobe, 3 međugeneracijska sudionika, 1 voditelja zajednice i 3 ispitanika iz drugih sredina. Budući da su se ispitanici mogli poistovjetiti s više kategorija, raspodjela uključuje višestruko kodirane odgovore.

Prema dobi, 2 ispitanika bila su u dobi 18 – 29, 13 u dobi 30 – 44, 11 u dobi 45 – 59, a 1 ispitanik u dobi 60 ili više godina. To upućuje na to da je anketa prvenstveno obuhvatila perspektive srednje odraslih osoba, uz uključivanje i mlađih i starijih sudionika. Profil je u skladu s usmjerenošću ankete na obrazovanje odraslih, kulturni rad i angažman u zajednici. Što se tiče samoprocijenjenog angažmana u mirovnim aktivnostima ili aktivnostima u zajednici, 6 ispitanika opisalo je svoj angažman kao visok, 15 kao srednji, 5 kao nizak, a 1 je izvijestio da nema angažmana. Ukupno se skupina ispitanika stoga može opisati kao umjereno do snažno angažirana u pitanjima obrazovanja za mir, interkulturnog dijaloga i društvene kohezije.

Percepcije obrazovanja za mir

Rezultati ankete pokazuju široko prepoznavanje važnosti obrazovanja za mir. Petnaest ispitanika ocijenilo ga je „važnim“, 10 „vrlo važnim“, a 2 „donekle važnim“. Nijedan ispitanik nije naznačio da je obrazovanje za mir nevažno. Ti nalazi pokazuju jasan konsenzus da je obrazovanje za mir nužno i relevantno u njemačkom kontekstu, osobito kao sredstvo jačanja dijaloga, uključivanja, otpornosti zajednice i konstruktivnih odgovora na društvene promjene.

GLAVNI IZAZOVI

22

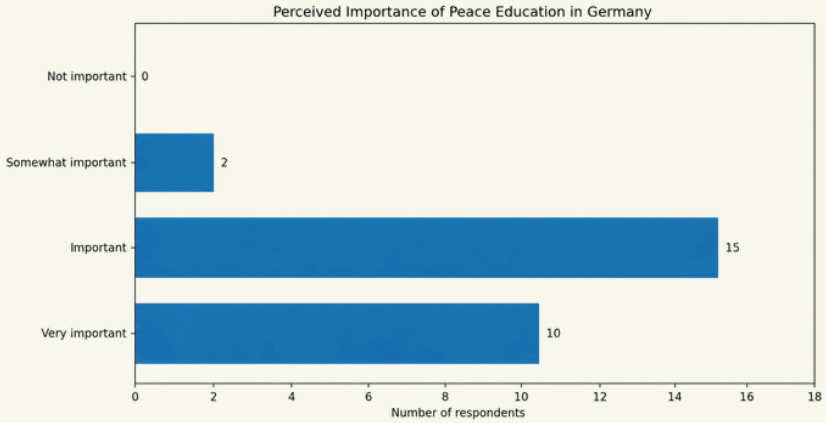
Nedostaci u inkluziji migranata

13

Nedostatak dijaloga

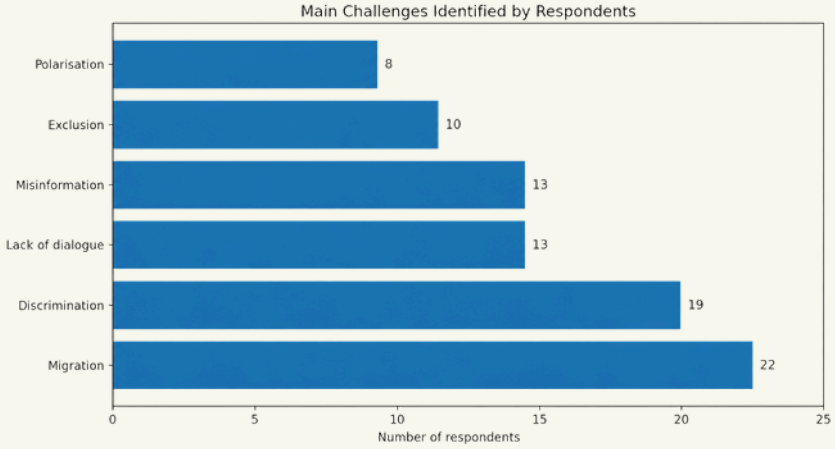
19

Diskriminacija

Glavni utvrđeni izazovi

Ispitanici su utvrdili migracije, diskriminaciju, nedostatak dijaloga, dezinformacije, isključivanje i polarizaciju kao glavne izazove koji pogađaju zajednice. Migracije je odabralo 22 ispitanika, a diskriminaciju 19. Nedostatak dijaloga i dezinformacije odabralo je po 13 ispitanika, zatim isključivanje s 10 i polarizaciju s 8. Traumu je odabralo 5 ispitanika, siromaštvo 4, a druge izazove 2 ispitanika.

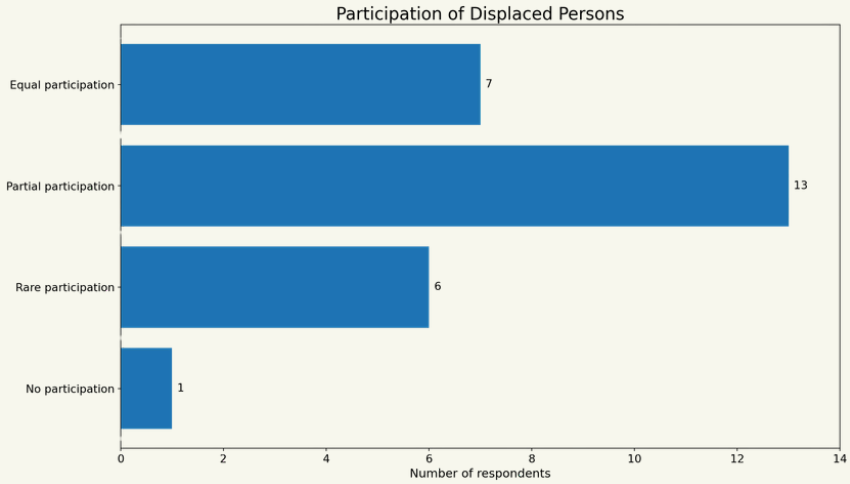

Ti odgovori upućuju na društvene napetosti oblikovane migracijskim dinamikama, nejednakim postupanjem, fragmentiranom komunikacijom i suparničkim informacijskim okruženjima. Snažna veza između migracija, diskriminacije, ograničenog dijaloga i dezinformacija upućuje na potrebu za moderiranim i uključivim formatima koji zajednicama omogućuju da sigurno raspravljaju o razlikama, propituju stereotipe i konstruktivno se snalaze u suprotstavljenim narativima.

Uloga obrazovanja odraslih

Obrazovanje odraslih snažno je prepoznato kao relevantan mehanizam za suočavanje s izazovima povezanima s mirom. Dvadeset četiri ispitanika složila su se da obrazovanje odraslih može pomoći u smanjenju tih izazova, dok su 3 bila nesigurna. Nijedan se ispitanik nije usprotivio.

Anketa je također utvrdila širok raspon aktera koje bi trebalo uključiti u procese obrazovanja za mir. Radnici s mladima odabrani su najčešće, od 19 ispitanika, zatim edukatori odraslih s 16. NVO-e koji rade na miru i uključivanju te edukatore u centrima za obrazovanje odraslih odabralo je po 14 ispitanika. Raseljene osobe ili pridošlice te socijalne radnike odabralo je po 13 ispitanika, dok su volontere aktivne u interkulturnim ili mirovnim inicijativama odabrala 12. Kulturne djelatnike odabralo je 11 ispitanika, lokalne vlasti 10, međugeneracijske skupine 9, a voditelje lokalnih zajednica 7. Ta raspodjela upućuje na to da se obrazovanje za mir shvaća kao zajednički proces u zajednici koji uključuje formalno i neformalno obrazovanje, civilno društvo, javne institucije i lokalne zajednice.

Kulturne, interkulturne i međugeneracijske dimenzije

Kulturne tradicije općenito su se doživljavale kao pozitivan doprinos koheziji zajednice. Jedanaest ispitanika ocijenilo je taj doprinos snažnim, 14 umjerenim, a 2 neznatnim. Nijedan ispitanik nije naveo da kultura ne doprinosi. Ti nalazi upućuju na to da se kultura doživljava kao važan prostor povezivanja, zajedničkog iskustva i identiteta, iako kulturne aktivnosti ne proizvode automatski dublji dijalog bez uključivog oblikovanja i primjerene moderacije.

Interkulturni dijalog bio je prisutan, iako ne posve dosljedno. Devet ispitanika izvijestilo je da se odvija redovito, 13 je navelo da se događa ponekad, 4 su rekla da se događa rijetko, a 1 je izvijestio da se nikada ne događa. To upućuje na to da prilike za interkulturnu razmjenu postoje, ali ostaju neujednačene i zahtijevaju stabilnije, kontinuiranije i pristupačnije formate.

Sudjelovanje u kulturnim ili baštinski utemeljenim mirovnim aktivnostima bilo je razmjerno raširenо, pri čemu je 18 ispitanika izvijestilo o sudjelovanju u takvim aktivnostima, a 9 navelo da nije sudjelovalo. I odnosi među generacijama ocijenjeni su ukupno pozitivno. Osamnaest ispitanika opisalo je međugeneracijske odnose kao dobre, 5 kao vrlo snažne, 3 kao slabe, a 1 kao vrlo slabe. Iako to upućuje na općenito povoljno međugeneracijsko ozračje, strukturirani formati koji suživot pretvaraju u aktivnu suradnju i uzajamno učenje pružili bi dodatnu vrijednost.

Uključivanje i sudjelovanje ranjivih skupina

Nalazi ankete upućuju na djelomično, ali neujednačeno uključivanje raseljenih osoba i drugih ranjivih skupina. Na pitanje o sudjelovanju raseljenih osoba u aktivnostima u zajednici i učenju, 7 ispitanika opisalo ga je kao ravnopravno, 13 kao djelomično, a 6 kao rijetko. To upućuje na to da se uključivanje odvija, ali ostaje nepotpuno i uvelike ovisi o lokalnom kontekstu, dostupnoj potpori i pristupačnosti aktivnosti.

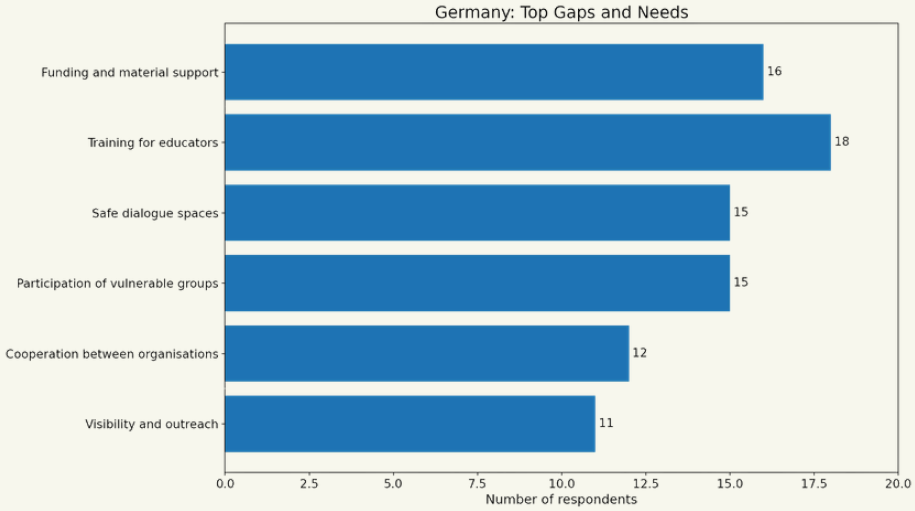
I uključivost zajednice ocijenjena je različito. Deset ispitanika opisalo je svoje zajednice kao uglavnom uključive, dodatnih 10 kao djelomično uključive, 3 kao potpuno uključive, a 4 kao rijetko uključive. Nijedan ispitanik nije opisao svoju zajednicu kao potpuno neuključivu. Nalazi upućuju na to da je uključivanje prisutno do određene mjere, ali još nije sustavno ni jednako dostupno svim skupinama.

Na pitanje koje se skupine suočavaju s najvećim preprekama sudjelovanju, ispitanici su najčešće navodili migrante, koje je odabralo 22 ispitanika, zatim raseljene osobe i pridošlice s 15. Odrasle niskih primanja ili nezaposlene odabralo je 13 ispitanika, a žene suočene s društvenim preprekama 12. Etničke manjine odabralo je 10 ispitanika, osobe s invaliditetom 8, starije odrasle osobe 6, LGBTQ+ osobe 5, a stanovnike ruralnih područja 4. Ti nalazi pokazuju da su prepreke sudjelovanju višedimenzionalne i često istodobno pogađaju nekoliko skupina.

Utvrđene praznine i potrebe

Najznačajnije praznine koje su ispitanici utvrdili odnose se na kompetencije edukatora, financiranje, pristupačne prostore za dijalog, sudjelovanje i koordinaciju. Osposobljavanje edukatora odabralo je 18 ispitanika, zatim financiranje i materijalnu potporu s 16. Sigurne prostore u zajednici za dijalog i sudjelovanje ranjivih skupina odabralo je po 15 ispitanika. Suradnju između organizacija odabralo je 12 ispitanika, dok su podizanje svijesti i doseg odabrala 11.

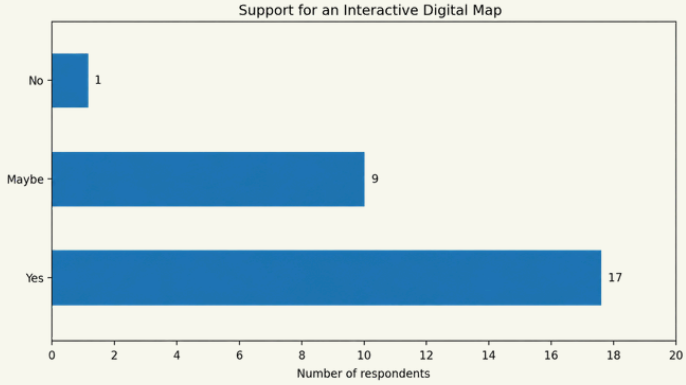
Kvalitetne obrazovne materijale, digitalne alate i resurse te potporu lokalnih vlasti odabralo je po 8 ispitanika, dok je međunarodnu suradnju odabralo 7. Ti nalazi upućuju na to da glavna prepreka nije nedostatak zanimanja za obrazovanje za mir, nego nedovoljna infrastruktura, ograničena koordinacija, neadekvatna profesionalna potpora te projektna priroda mnogih aktivnosti. Inicijative često ovise o privremenom financiranju i pojedinačnoj predanosti, a ne o stabilnim i održivim strukturama.

U otvorenim odgovorima sudionici su osobito isticali empatiju, interkulturnu kompetenciju, komunikacijske i moderatorske vještine, rješavanje sukoba, kritičko mišljenje, aktivno slušanje, izgradnju odnosa i sposobnost stvaranja uključivih okruženja za učenje. Ispitanici su također istaknuli potrebu za kulturnom osjetljivošću, tolerancijom prema različitim perspektivama, nediskriminacijskim poučavanjem i praktičnim metodama koje obrazovanje za mir povezuju sa stvarnim životnim situacijama. To potvrđuje da obrazovanje za mir u Njemačkoj zahtijeva i tematsko znanje i snažne međuljudske, pedagoške i procesno orijentirane kompetencije.

Digitalni alati i mapiranje

Potpora razvoju interaktivne digitalne karte bila je ukupno pozitivna. Sedamnaest ispitanika odgovorilo je „da“, 9 „možda“, a 1 ispitanik „ne“. To pokazuje snažnu otvorenost prema praktičnom digitalnom alatu koji bi mogao poboljšati vidljivost, pristupačnost i koordinaciju prilika za obrazovanje za mir.

Ispitanici su očekivali da karta pruži praktične i redovito ažurirane informacije, uključujući kontaktne podatke, opise inicijativa, ciljne skupine, prilike za sudjelovanje, nadolazeće aktivnosti, obrazovne resurse i primjere dobre prakse. Istaknuli su i vrijednost višejezičnog i pristupačnog prikaza, tematskih i zemljopisnih filtara, mogućnosti umrežavanja i informacija o potencijalnim partnerima za suradnju. Karta se stoga shvaća ne samo kao informacijski alat, nego i kao mehanizam za koordinaciju, sudjelovanje i suradnju.

Implikacije za WP3 i WP4

Nalazi upućuju na to da bi se WP3 trebao usredotočiti na to da obrazovanje za mir učini vidljivim, konkretnim i razumljivim u svakodnevnom životu zajednice. Posebnu pozornost treba posvetiti migracijama, diskriminaciji, dezinformacijama, ograničenom dijalogu i preprekama s kojima se suočavaju pridošlice i druge ranjive skupine. Sadržaj bi trebao koristiti prepoznatljive situacije i praktične primjere koji pokazuju kako obrazovanje za mir može poduprijeti konstruktivnu komunikaciju, uključivanje i otpornost zajednice.

Istodobno, WP4 bi trebao dati prednost operativnim i korisniku prilagođenim resursima, uključujući korak-po-korak upute za moderiranje, prilagodljive vježbe, metode dijaloga, alate za rješavanje sukoba i materijale spremne za uporabu za edukatore odraslih, radnike s mladima, kulturne djelatnike, socijalne radnike, volontere i lokalne koordinatore. Posebnu pozornost treba posvetiti interkulturnoj kompetenciji, empatiji, kritičkom mišljenju, uključivom sudjelovanju i stvaranju sigurnih prostora za dijalog.

4.2.4 BOSNA I HERCEGOVINA

IZVJEŠĆE O ANKETI

BOSNA I HERCEGOVINA

Metodologija i provedba ankete

Anketa u Bosni i Hercegovini provedena je u okviru WP2 projekta DANUBE PEACE – Learning Peace Through Culture through Danube Cultural Exchange s ciljem prikupljanja podataka o percepcijama, potrebama i iskustvima vezanima uz obrazovanje za mir, interkulturni dijalog, društvenu koheziju i uključivanje u zajednicu.

Anketa je dopunila kvalitativne istraživačke metode, uključujući intervjue i fokus grupe, i pružila kvantitativni uvid u aktualne izazove i prilike vezane uz obrazovanje za mir u lokalnom kontekstu. Upitnik je proveden mrežno i na lokalnom jeziku kako bi se osigurala pristupačnost ispitanicima različitog podrijetla. Zaprimljen je ukupno 21 valjan odgovor.

Nalazi nemaju za cilj pružiti statistički reprezentativnu sliku šireg stanovništva. Sudjelovanje je bilo dobrovoljno i mrežno, što znači da su ispitanici vjerojatnije bili pojedinci već povezani s obrazovanjem, radom s mladima, civilnim društvom ili aktivnostima u zajednici. Rezultate stoga treba tumačiti kao odraz perspektiva aktivnih praktičara i angažiranih aktera u zajednici, a ne opće javnosti.

Kontekst Bosne i Hercegovine osobito je relevantan za tumačenje nalaza. Obrazovanje za mir oblikuju naslijeđe rata, dugotrajne društvene i političke podjele, fragmentirani javni narativi te trajni izazovi vezani uz isključivanje, nepovjerenje i slab dijalog među zajednicama. U tom se okruženju obrazovanje za mir shvaća ne samo kao formalna obrazovna tema, nego i kao praktičan pristup jačanju suživota, sudjelovanja i komunikacije u svakodnevnom životu zajednice.

GLAVNI IZAZOVI

15

Društvena isključenost

12

Nedostatak dijaloga

13

Diskriminacija

Profil ispitanika

Anketa je uključivala ispitanike iz različitih profesionalnih i društvenih sredina povezanih s mirovnim, obrazovnim i radom u zajednici. Uzorak je bio izrazito praktično orijentiran, s osobito vidljivom prisutnošću radnika s mladima i edukatora, uz uključivanje i perspektiva raseljenih osoba, kulturnih djelatnika i predstavnika lokalnih institucija.

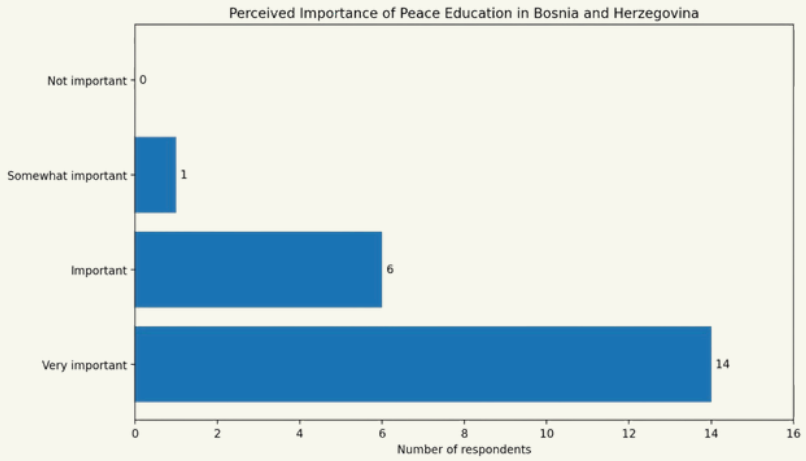
Ispitanici su uključivali 8 radnika s mladima, 4 edukatora odraslih, 2 ispitanika koji su se identificirali i kao edukatori odraslih i kao radnici s mladima, 3 raseljene osobe, 1 nastavnika srednje škole, 1 predstavnika lokalne vlasti, 1 ispitanika koji se identificirao kao edukator odraslih, raseljena osoba i radnik s mladima te 1 djelatnika kulturnog sektora.

Prema dobi, 8 ispitanika bilo je u dobi 18 – 29, 11 u dobi 30 – 44, a 2 u dobi 45 – 59. Nijedan ispitanik nije bio u dobi 60 ili više godina. Najveći je udio stoga pripadao dobnoj skupini 30 – 44, zatim mlađim odraslim osobama u dobi 18 – 29, što upućuje na to da anketa uglavnom odražava perspektive aktivnih praktičara radne dobi i sudionika u zajednici.

Što se tiče samoprocijenjenog angažmana u mirovnim aktivnostima i aktivnostima u zajednici, 4 ispitanika opisala su svoj angažman kao visok, 12 kao srednji, 3 kao nizak, a 2 kao nikakav. To upućuje na to da je anketa obuhvatila ne samo visoko specijalizirane aktere u miru, nego i pojedince šire uključene u život zajednice.

Percepcije obrazovanja za mir

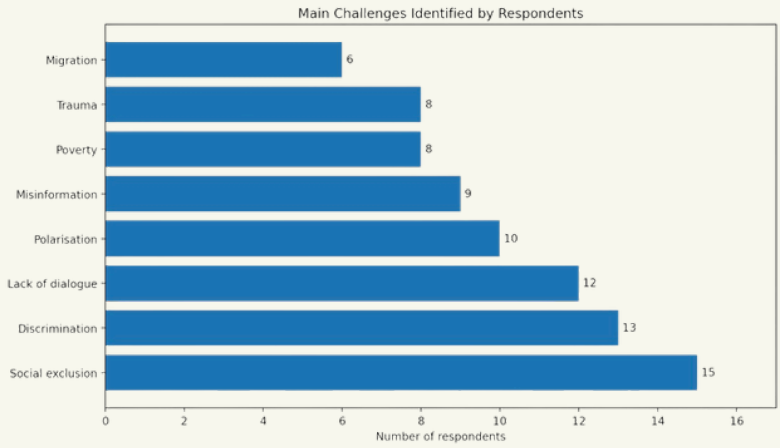
Rezultati ankete pokazuju vrlo snažno prepoznavanje važnosti obrazovanja za mir u Bosni i Hercegovini. Četrnaest ispitanika smatralo ga je „vrlo važnim“, 6 ga je ocijenilo „važnim“, a 1 ga je opisao „donekle važnim“. Nijedan ispitanik nije naveo da obrazovanje za mir nije važno. To znači da je 20 od 21 ispitanika smatralo obrazovanje za mir važnim ili vrlo važnim.

Taj snažan konsenzus odražava trajnu relevantnost dijaloga, suživota i uključivanja u bosanskohercegovačkom kontekstu. Također upućuje na to da se obrazovanje za mir ne doživljava kao apstraktan koncept, nego kao nužan odgovor na konkretne društvene stvarnosti.

Glavni utvrđeni izazovi

Ispitanici su utvrdili niz velikih izazova povezanih s mirom koji pogađaju njihove zajednice. Socijalno isključivanje odabralo je 15 ispitanika, diskriminaciju 13, nedostatak dijaloga 12, polarizaciju 10, dezinformacije 9, a siromaštvo i traumu po 8 ispitanika. Migracije je odabralo 6 ispitanika.

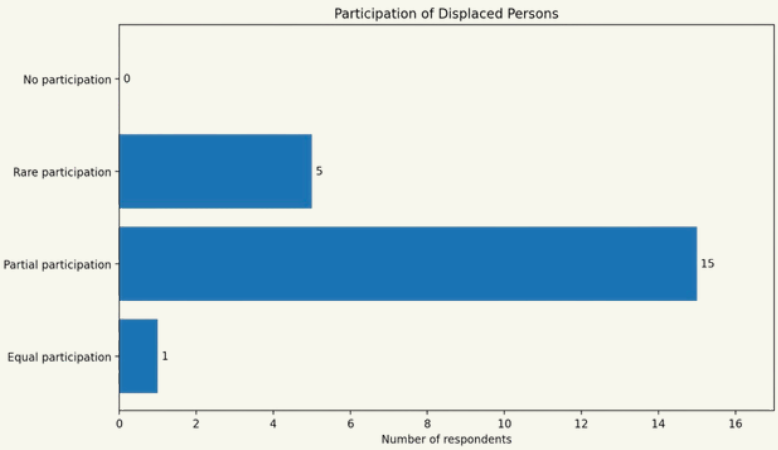

Obrazac odgovora ne upućuje na otvoreni sukob, nego na kroničnu društvenu fragmentaciju. Najvidljiviji izazovi vezani su uz isključivanje, diskriminaciju, slab dijalog i polariziran javni prostor. To je osobito relevantno u Bosni i Hercegovini, gdje se podjele često održavaju kroz odvojene društvene, obrazovne i političke stvarnosti, a ne kroz izravno sučeljavanje.
Kombinacija socijalnog isključivanja, nedostatka dijaloga i polarizacije upućuje na to da je obrazovanje za mir potrebno ne samo za sprječavanje sukoba, nego i za ponovnu izgradnju komunikacije, povjerenja i uzajamnog razumijevanja u svakodnevnom životu.

Uloga obrazovanja odraslih

Ispitanici su izrazili vrlo snažno uvjerenje da obrazovanje može pomoći u smanjenju izazova povezanih s mirom. Dvadeset ispitanika odgovorilo je „da“, 1 ispitanik bio je nesiguran, a nijedan nije odgovorio „ne“. Taj rezultat pokazuje gotovo potpun konsenzus da obrazovanje odraslih i obrazovanje u zajednici mogu odigrati smislenu ulogu u jačanju dijaloga, uključivanja i otpornosti.

Na pitanje koje bi skupine trebale biti najviše uključene u obrazovanje za mir, ispitanici su najčešće navodili predstavnike lokalnih vlasti, koje je odabralo 17 ispitanika, zatim edukatore i NVO-e koji rade na miru i uključivanju, s po 16 ispitanika. Radnike s mladima odabralo je 13 ispitanika, djelatnike kulturnog sektora 12, međugeneracijske skupine 10, socijalne radnike 8, a raseljene osobe i edukatore u centrima za obrazovanje odraslih po 7 ispitanika. Volontere aktivne u interkulturnim ili mirovnim inicijativama odabrala su 4 ispitanika.

Ti odgovori pokazuju da se obrazovanje za mir u Bosni i Hercegovini jasno shvaća ne kao odgovornost samo škola, nego kao zajednički društveni proces koji uključuje civilno društvo, institucije, kulturne djelatnike i lokalne zajednice. Osobito je vrijedan pažnje snažan naglasak na lokalnim vlastima, što upućuje na to da ispitanici obrazovanje za mir vide kao nešto što zahtijeva institucionalno priznanje i javnu potporu, a ne samo projektno djelovanje NVO-a.

Kulturne, interkulturne i međugeneracijske dimenzije

Kultura i tradicija općenito su se doživljavale kao pozitivan doprinos koheziji zajednice. Dvanaest ispitanika ocijenilo je taj doprinos umjerenim, 6 snažnim, a 3 neznatnim. Nijedan ispitanik nije naveo da kultura ne doprinosi. Ti nalazi upućuju na to da se kultura smatra korisnim resursom za jačanje jedinstva zajednice, ali sama po sebi nedostatnim za prevladavanje dubljih podjela.

Interkulturni dijalog bio je prisutan, iako ne dosljedno. Tri ispitanika navela su da se odvija redovito, 12 je izvijestilo da se događa ponekad, a 6 je reklo da se događa rijetko.

Nijedan ispitanik nije odabrao „nikada“. To upućuje na to da interkulturni dijalog postoji, ali ostaje neredovit, a ne sustavan. U praksi to upućuje na to da različite skupine mogu dijeliti isti prostor zajednice bez nužne kontinuirane ili smislene razmjene.

Sudjelovanje u mirovnim aktivnostima utemeljenima na kulturi ili baštini bilo je razmjerno visoko. Osamnaest ispitanika izvijestilo je o sudjelovanju u takvim aktivnostima, dok su 3 navela da nisu sudjelovala. To je jedan od snažnijih nalaza ankete, koji upućuje na to da su kulturno i baštinski utemeljeni formati već prisutni i prepoznati u Bosni i Hercegovini. Također potvrđuje da kultura može poslužiti kao djelotvorna ulazna točka za obrazovanje za mir.

Međugeneracijski odnosi, međutim, ocijenjeni su kritičnije. Sedam ispitanika opisalo ih je kao dobre, dok ih je 14 ocijenilo slabima. To je osobito značajan nalaz jer upućuje na nedostatak strukturiranih prilika za razmjenu među generacijama. U društvu u kojem različite generacije nose vrlo različita iskustva rata, tranzicije i društvenih promjena, to upućuje na važnu propuštenu priliku za obrazovanje za mir.

Uključivanje i sudjelovanje ranjivih skupina

Nalazi ankete upućuju na djelomično, ali neujednačeno uključivanje ranjivih skupina. Na pitanje sudjeluju li raseljene osobe ravnopravno u obrazovnim aktivnostima i aktivnostima u zajednici, samo je 1 ispitanik odgovorio „da“, dok je 15 sudjelovanje opisalo kao djelomično, a 5 kao rijetko. Nijedan ispitanik nije odabrao „ne“. Prevladavajući je odgovor stoga jasno djelomično sudjelovanje, što upućuje na to da su raseljene osobe prisutne, ali nisu potpuno uključene pod ravnopravnim uvjetima.

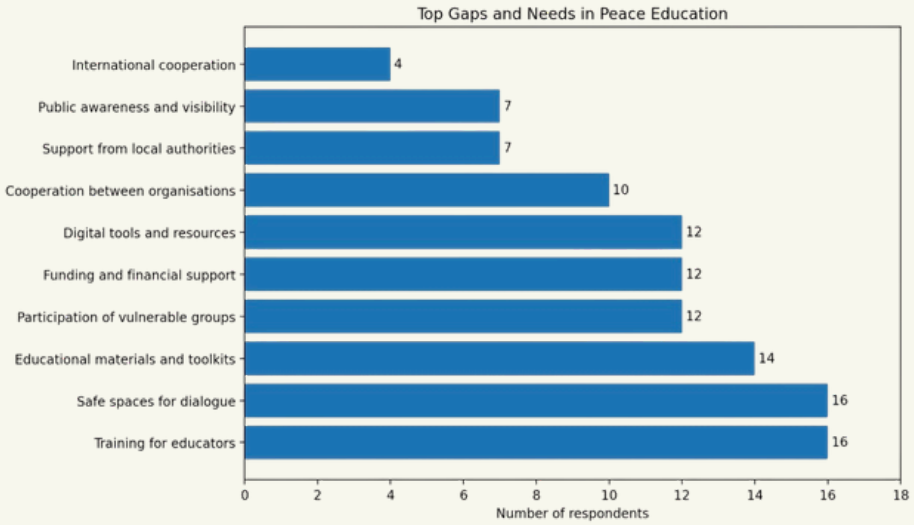
U kontekstu Bosne i Hercegovine to je osobito relevantno s obzirom i na dugoročno naslijeđe interne raseljenosti i na šire pitanje pripadanja, povjerenja i neujednačenog pristupa prilikama.

Ispitanici su također dali mješovitu ocjenu koliko su njihove zajednice ili okruženja za učenje uključivi prema ranjivim skupinama. Sedam ih je opisalo kao uglavnom uključive, 7 kao djelomično uključive, a 7 kao vrlo malo uključive. Nijedan ispitanik nije odabrao „potpuno uključive“ ni „nimalo uključive“. Ti odgovori pokazuju da se uključivanje doživljava kao nedosljedno i nepotpuno. Otvorenost može postojati načelno, ali još nije prevedena u stabilnu i pouzdanu praksu.
Na pitanje koje se skupine suočavaju s najvećim preprekama sudjelovanju, ispitanici su najčešće navodili etničke manjine, koje je odabralo 15 ispitanika, zatim osobe s invaliditetom s 14, migrante i LGBTQ+ osobe s po 12, stanovnike ruralnih područja i raseljene osobe s po 10, žene suočene s društvenim preprekama sa 6, odrasle niskih primanja ili nezaposlene sa 6 te starije odrasle osobe s 4 ispitanika.

Ta je raspodjela osobito znakovita. Istaknutost etničkih manjina odražava trajnu osjetljivost identiteta i pripadanja u Bosni i Hercegovini. Istodobno, velik broj spominjanja osoba s invaliditetom, LGBTQ+ osoba, migranata i stanovnika ruralnih područja pokazuje da isključivanje nije ograničeno na jednu kategoriju, nego je strukturno i višeslojno.

Utvrđene praznine i potrebe

Ispitanici su upitani što nedostaje u sadašnjim prilikama za obrazovanje za mir. Najčešće odabrane praznine bile su osposobljavanje edukatora i sigurni prostori u zajednici za dijalog, koje je odabralo po 16 ispitanika, zatim kvalitetni obrazovni materijali i kompleti alata s 14, sudjelovanje ranjivih skupina s 12, financiranje i financijska potpora s 12, digitalni alati i resursi s 12, suradnja između organizacija s 10 te potpora lokalnih vlasti i svijest javnosti ili vidljivost s po 7 ispitanika. Međunarodnu suradnju odabrala su 4 ispitanika.

Ti nalazi pokazuju da glavno pitanje nije nedostatak zanimanja za obrazovanje za mir, nego nedostatak infrastrukture i potpore. Ispitanici jasno upućuju na potrebu za bolje osposobljenim moderatorima, praktičnijim materijalima, stabilnijim i sigurnijim prostorima za učenje te snažnijim mehanizmima uključivanja.

To je uvelike u skladu s lokalnom stvarnošću u Bosni i Hercegovini, gdje mnoge mirovne inicijative i dalje ovise o privremenim projektnim okvirima, a ne o trajnim sustavima potpore.

U otvorenim odgovorima ispitanici su najčešće spominjali empatiju i razumijevanje drugih, moderiranje i vođenje dijaloga, rješavanje sukoba i mirnu komunikaciju, razumijevanje lokalnog konteksta, interkulturno učenje te sposobnost stvaranja sigurnih i uključivih okruženja za učenje. Ti odgovori pokazuju da se od edukatora očekuje da djeluju prvenstveno kao moderatori odnosa i dijaloga, a ne samo kao prenositelji sadržaja.

Prepoznavanje dobrih praksi

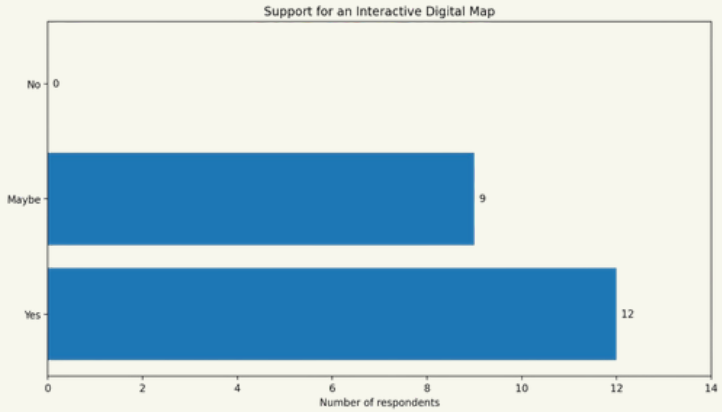
Samo je malen broj ispitanika izričito naveo dobre prakse koje bi trebalo promicati na međunarodnoj razini. Većina je odgovorila niječno, dok su samo neki spomenuli primjere poput međunarodnih razmjena, interkulturnog dijaloga te javnih događanja i kampanja.

To vjerojatno ne upućuje toliko na odsutnost dobre prakse, koliko na problem vidljivosti. Inicijative možda postoje, ali nisu dovoljno dokumentirane, dijeljene ni prepoznate izvan svojih neposrednih krugova. Taj nalaz pojačava potrebu za snažnijim širenjem, mapiranjem i razmjenom postojećih pristupa.

Digitalni alati i mapiranje

Potpora razvoju interaktivne digitalne karte bila je ukupno pozitivna. Dvanaest ispitanika odgovorilo je „da“, dok je 9 odgovorilo „možda“. Nijedan ispitanik nije odbacio zamisao. Odsutnost niječnih odgovora upućuje na široku otvorenost prema takvom alatu, dok razmjerno velik broj odgovora „možda“ upućuje na to da će njegova korisnost ovisiti o tome sadrži li praktične i pristupačne informacije.

Na pitanje što bi očekivali od takve karte, ispitanici su najčešće spominjali aktualne projekte mira i uključivanja u Bosni i Hercegovini, organizacije i institucije koje rade na tom području, kontaktne podatke i lokacije, obrazovne prilike, materijale i priručnike, prilike za uključivanje te mogućnosti umrežavanja za edukatore, radnike s mladima i aktere u zajednici.

Ti odgovori jasno upućuju na to da se karta vidi ne samo kao informacijski alat, nego i kao mehanizam za koordinaciju, vidljivost i povezivanje.

Opći zaključci

Anketa u Bosni i Hercegovini pokazuje vrlo snažno prepoznavanje obrazovanja za mir kao nužnog, ali i jasnu svijest da njegovu provedbu i dalje ograničavaju strukturne prepreke. Čini se da su zajednice pogođene više isključivanjem, diskriminacijom, polarizacijom i slabim dijalogom nego izravnim sukobom. Istodobno se obrazovanje snažno doživljava kao dio rješenja.

Nalazi također pokazuju da interkulturni dijalog postoji, ali ostaje neredovit, dok je uključivanje ranjivih skupina djelomično i neujednačeno. Međugeneracijski se odnosi doživljavaju kao slabi, što upućuje na potrebu za strukturiranijim prilikama za razmjenu i suradnju. Glavne se potrebe odnose na osposobljene moderatore, sigurne prostore, kvalitetne materijale i stabilnije sustave potpore. Postoji i jasan interes za snažnijom vidljivošću, koordinacijom i mapiranjem postojećih inicijativa.

U kontekstu Bosne i Hercegovine obrazovanje za mir stoga se prvenstveno shvaća kao praktičan proces utemeljen na zajednici koji može poduprijeti društvenu koheziju, empatiju, sudjelovanje i konstruktivnu komunikaciju preko razlika.

Implikacije za WP3 i WP4

Rezultati ankete pružaju jasan naputak za sljedeće faze projekta DANUBE PEACE. U odnosu na WP3, nalazi upućuju na snažnu potrebu za praktičnim, pristupačnim i lokalno relevantnim obrazovnim materijalima. Ti bi resursi trebali pomoći edukatorima i moderatorima da obrade dijalog u podijeljenim zajednicama, diskriminaciju i isključivanje, interkulturnu komunikaciju, empatiju, osjetljivost na sukobe i međugeneracijsko razumijevanje. Materijali bi trebali biti konkretni i laki za uporabu u neformalnim okruženjima i okruženjima u zajednici, a ne osmišljeni samo za formalno obrazovanje.

U odnosu na WP4, nalazi upućuju na potrebu za alatima za moderiranje i grupni rad, vježbama i kompletima alata spremnima za uporabu, metodama za uključivanje ranjivih skupina, mehanizmima za vidljivost i umrežavanje te razvoj interaktivne karte mirovnih inicijativa. Digitalna karta ne bi trebala ostati samo opisna, nego bi trebala imati praktičnu svrhu pomažući ljudima da pronađu organizacije, prilike, materijale i moguće partnere.

Ukupno gledano, nalazi potvrđuju da su planirani ishodi WP3 i WP4 snažno usklađeni s utvrđenim potrebama u Bosni i Hercegovini. Prioritet nije jednostavno promicati obrazovanje za mir kao zamisao, nego ga učiniti upotrebljivim, vidljivim, uključivim i održivim u stvarnim kontekstima zajednice.

4.2.5 HRVATSKA

IZVJEŠĆE O ANKETI

HRVATSKA

Metodologija i provedba ankete

Anketa u Hrvatskoj provedena je u okviru WP2 projekta DANUBE PEACE radi prikupljanja podataka o percepcijama, potrebama i iskustvima vezanima uz obrazovanje za mir, društvenu koheziju i uključivanje u zajednicu. Dopunila je kvalitativne metode, uključujući intervjue i fokus grupe, pružajući širi doseg među ciljnim skupinama i dodatni kvantitativni uvid u ključne lokalne izazove i prilike. Upitnik je proveden mrežno i na hrvatskom jeziku. Prikupljena su ukupno 33 ispunjena upitnika.

Nalazi nisu statistički reprezentativni za šire stanovništvo. Sudjelovanje je bilo dobrovoljno i mrežno, što znači da su ispitanici vjerojatnije bili pojedinci već angažirani u obrazovanju, kulturi, civilnom društvu ili aktivnostima u zajednici. Rezultate stoga treba tumačiti kao odraz stavova aktivnih praktičara i aktera u zajednici, a ne opće javnosti.

Profil ispitanika

Anketa je uključivala 33 ispitanika iz niza profesionalnih i društvenih sredina relevantnih za obrazovanje za mir, rad u zajednici i socijalnu uključenost. Uzorak je uključivao 7 kulturnih i baštinskih djelatnika, 6 radnika s mladima, 4 edukatora odraslih, 4 voditelja zajednica, 4 raseljene osobe, 1 sudionika u međugeneracijskim aktivnostima, 3 ispitanika iz drugih profesionalnih uloga te 4 ispitanika čija skupina nije navedena.

GLAVNI IZAZOVI

25

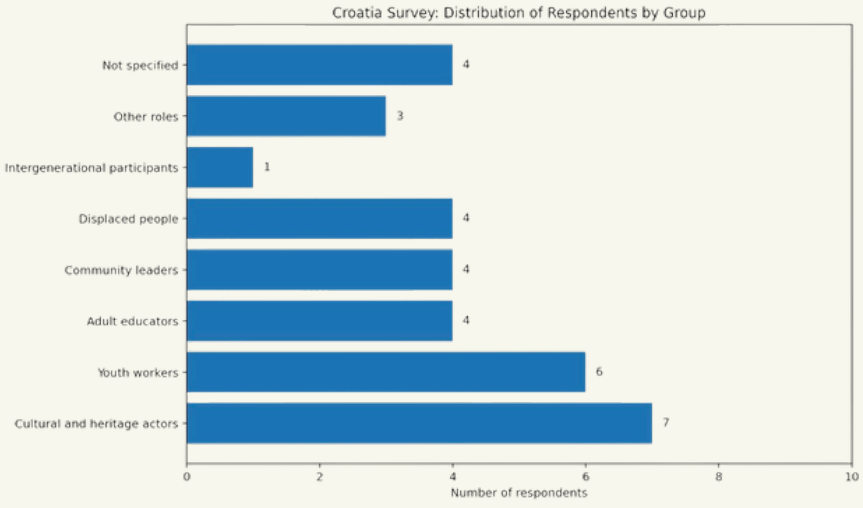
Društvena isključenost

22

Nedostatak dijaloga

14

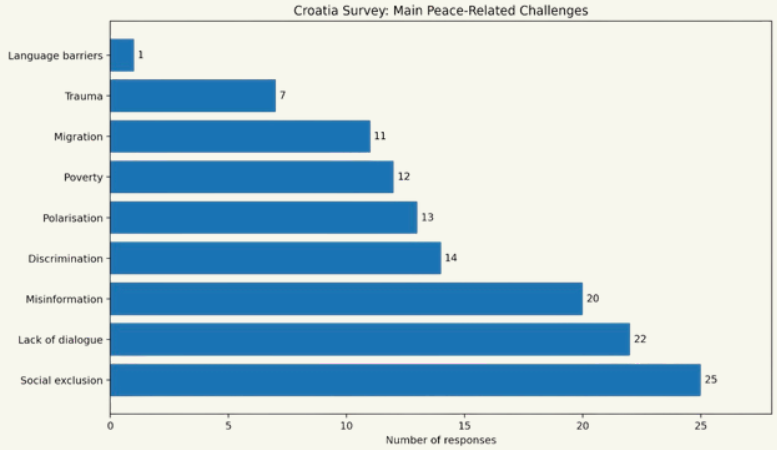
Diskriminacija

Prema dobi, 3 ispitanika bila su u dobi 18 – 29, 10 u dobi 30 – 44, 13 u dobi 45 – 59, a 7 u dobi 60 ili više godina. Najveći je udio stoga bio u dobnom rasponu 30 – 59, dok je sudjelovanje starijih ispitanika također pridonijelo međugeneracijskoj dimenziji istraživanja.

Percepcije obrazovanja za mir

Ispitanici u Hrvatskoj uvelike su prepoznali važnost obrazovanja za mir u svojim lokalnim zajednicama. Većina sudionika ocijenila ga je vrlo važnim ili važnim, što upućuje na snažnu svijest o potrebi jačanja dijaloga, uzajamnog razumijevanja i nenasilnih pristupa u suočavanju s društvenim izazovima.

Najčešće utvrđeni izazovi bili su nedostatak dijaloga i sigurnih prostora za raspravu, društvena polarizacija, dezinformacije i nepovjerenje, socijalno isključivanje određenih skupina te ekonomska nesigurnost. Ti su se izazovi doživljavali kao međusobno povezani i kao čimbenici koji doprinose smanjenom povjerenju, građanskoj pasivnosti i slabijem osjećaju zajednice.

Uloga obrazovanja odraslih

Ispitanici su uvelike vidjeli obrazovanje odraslih kao važan alat za jačanje mira, društvene kohezije i aktivnog građanstva. Neformalno obrazovanje osobito je istaknuto kao fleksibilan i pristupačan pristup za uključivanje raznolikih skupina i obradu osjetljivih društvenih pitanja.

Prema ispitanicima, obrazovanje odraslih može poduprijeti aktivnije sudjelovanje u životu zajednice, potaknuti međugeneracijsku razmjenu, ojačati povjerenje i društvenu koheziju te pružiti prostor za dijalog o teškim temama. Skupine koje se smatraju najrelevantnijima za uključivanje u obrazovanje za mir uključuju edukatore odraslih, kulturne i baštinske djelatnike, voditelje zajednica, organizacije civilnoga društva, radnike s mladima, socijalne radnike, lokalne vlasti, raseljene osobe i druge ranjive skupine.

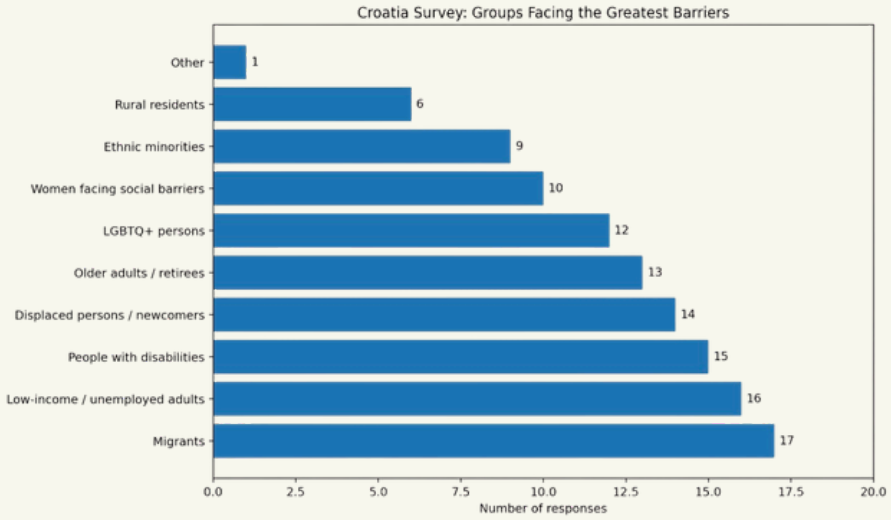
Kulturne, interkulturne i međugeneracijske dimenzije

Ispitanici su prepoznali kulturu, tradiciju i lokalnu baštinu kao važne resurse za jačanje pripadanja i kohezije zajednice. Većina je smatrala da kulturne tradicije umjereno do snažno doprinose jedinstvu zajednice, uz napomenu da kulturni narativi mogu postati razdvajajući ako im se pristupa na isključiv način.

Interkulturni dijalog opisan je kao prisutan, ali uglavnom povremen, a ne kontinuiran. Ispitanici su međugeneracijske odnose također ocijenili općenito pozitivnima, upućujući pritom na nedostatak strukturiranijih prilika za angažman mlađih i starijih naraštaja kroz zajedničko učenje, volontiranje i zajedničke aktivnosti. To upućuje na to da kulturni i međugeneracijski pristupi predstavljaju važan, ali još nedovoljno iskorišten potencijal u obrazovanju za mir.

Uključivanje i sudjelovanje ranjivih skupina

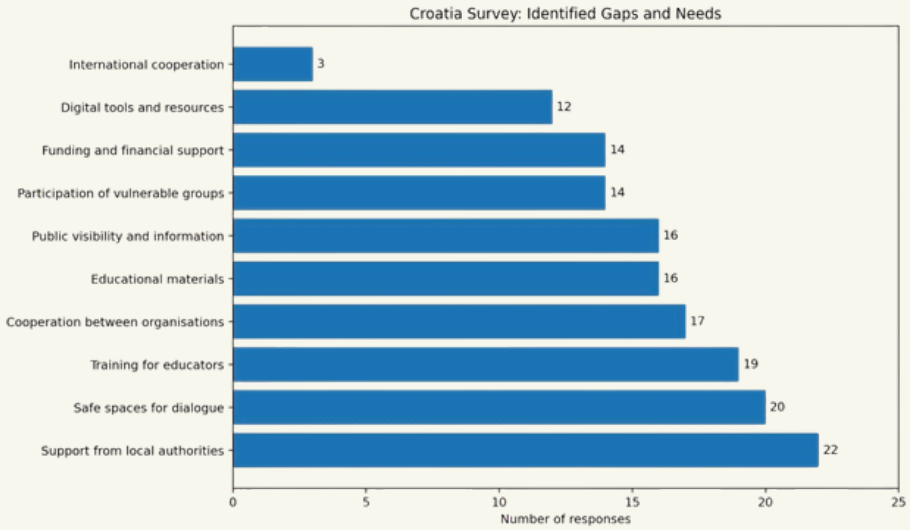
Rezultati ankete upućuju na to da je uključivanje ranjivih i podzastupljenih skupina u obrazovne i društvene aktivnosti i dalje nedovoljno. Ispitanici su istaknuli raseljene osobe i pridošlice kao skupine koje se suočavaju s osobitim preprekama, uključujući nedostatak informacija, jezične i komunikacijske prepreke, nesigurnost i ograničen pristup prilagođenim programima.

Druge skupine za koje je utvrđeno da se suočavaju s preprekama uključivale su osobe nižega socioekonomskog statusa, dugotrajno nezaposlene, starije odrasle osobe, stanovnike ruralnih područja i osobe s invaliditetom. Ti odgovori upućuju na to da su prepreke sudjelovanju strukturne i istodobno pogađaju nekoliko skupina.

Utvrđene praznine i potrebe

Ispitanici su utvrdili nekoliko važnih praznina u sadašnjim praksama obrazovanja za mir u Hrvatskoj. Postojeće su inicijative opisane kao one kojima nedostaje kontinuitet i koje previše ovise o kratkoročnom projektnom financiranju. Postojala je i snažno percipirana potreba za dodatnim osposobljavanjem edukatora i voditelja zajednica, osobito u moderiranju dijaloga, nenasilnoj komunikaciji, pristupima osjetljivima na sukobe te radu s raznolikim i ranjivim skupinama.

Daljnje su potrebe uključivale praktičnije i kontekstu specifičnije obrazovne materijale, sigurnije i pristupačnije prostore za dijalog, osobito u manjim i ruralnim zajednicama, te snažniju suradnju između organizacija civilnoga društva, obrazovnih ustanova, kulturnih djelatnika i lokalnih vlasti. Ukupno gledano, nalazi upućuju na to da glavni izazov nije nedostatak svijesti, nego ograničena infrastruktura, kontinuitet i potpora za dugoročnu provedbu.

Digitalni alati i mapiranje

Ispitanici su uvelike prepoznali vrijednost digitalnih alata za jačanje obrazovanja za mir, umrežavanje i vidljivost postojećih inicijativa. Većina sudionika izrazila je pozitivan stav prema razvoju interaktivne digitalne karte prilika za obrazovanje za mir.

Prema odgovorima, takav bi alat trebao uključivati praktične informacije o organizacijama i inicijativama, opise aktivnosti, ciljne skupine, korištene metode, dostupne obrazovne resurse i kontaktne podatke. Trebao bi biti i jasan, jednostavan za uporabu i redovito ažuriran. To upućuje na to da se digitalno mapiranje vidi ne samo kao informacijski resurs, nego i kao alat za koordinaciju, umrežavanje i širi pristup.

Implikacije za WP3 i WP4

Nalazi ankete pružaju jasan naputak za sljedeće faze projekta DANUBE PEACE. U odnosu na WP3, ispitanici su istaknuli potrebu za praktičnim obrazovnim materijalima i metodologijama za edukatore odraslih, kulturne djelatnike i voditelje zajednica, s naglaskom na moderiranju dijaloga, nenasilnoj komunikaciji, uključivanju i međugeneracijskom radu.

U odnosu na WP4, rezultati snažno podupiru razvoj digitalnih alata za mapiranje, umrežavanje i razmjenu dobrih praksi, osobito kroz interaktivnu digitalnu kartu inicijativa za obrazovanje za mir. Ukupno gledano, nalazi potvrđuju da su planirane aktivnosti u okviru WP3 i WP4 usklađene s utvrđenim potrebama u Hrvatskoj.

4.3 FOKUS GRUPE

4.3.1 ČEŠKA REPUBLIKA

IZVJEŠĆE O FOKUS GRUPI

ČEŠKA REPUBLIKA

Datum i mjesto: 21. veljače 2026., Brno | Trajanje: 120 minuta | Broj sudionika: 11 | Moderatorica: Viktoria Netíková (Multicultural Center Brusinka)

FOKUS GRUPA

11

SUDIONIKA

120

TRAJANJE

Brno

LOKACIJA

Profil sudionika

Fokus grupa okupila je sudionike koji predstavljaju raznolike profesionalne sredine i proživljena iskustva, uključujući obrazovanje, civilno društvo, kulturni rad, vođenje zajednice, lokalnu upravu i migrantske zajednice:

- Julia Makovii – vizualna umjetnica i likovna edukatorica, izbjeglica iz Ukrajine i Izraela, trenutačno boravi u Češkoj
- Anna Gordeeva – imigrantica iz Rusije, IT stručnjakinja s pozadinom u književnosti i kazalištu, uključena u izvedbene inicijative u zajednici
- Antonina Ganimedova – voditeljica međunarodnih tehničkih timova, imigrantica iz Rusije
- Alexej Voinov – IT voditelj i kabaretski izvođač, imigrant iz Rusije
- Andrej Gordeev – sudionik civilnoga društva uključen u inicijative u zajednici
- Slava Sharkova – sudionica u zajednici
- Ayelén Centurión – voditeljica zajednice i aktivistica, somatska i art-terapeutkinja, voditeljica kulturnog angažmana, EN-ES lingvistica
- Iulia Shostak – socio-kulturna djelatnica u nevladinoj organizaciji
- Klára Stará – lokalna studentica, novinarka, fotografkinja i građanska aktivistica
- Nela Obadalová – moderatorica obrazovanja odraslih, učiteljica češkog jezika u NVO-u, prevoditeljica i interkulturna djelatnica koja podupire migrante
- Ivan Bázin – imigrant iz Rusije, analitičar za spajanja i preuzimanja specijaliziran za podatke, financije i vrednovanje utemeljeno na umjetnoj inteligenciji; nastavnik matematike u NVO-u i lokalni vijećnik

A. Uvodni dio

Sudionici su obrazovanje za mir u češkom kontekstu definirali kao dugoročan proces usmjeren na jačanje demokratske kulture, društvene kohezije i sposobnosti zajednica da konstruktivno upravljaju raznolikošću. Izgradnja mira shvaćena je ne u odnosu na oružani sukob na češkom teritoriju, nego kao sprječavanje društvene polarizacije i radikalizacije, jačanje povjerenja između domicilnog stanovništva i pridošlica, razvoj vještina dijaloga i uljudne javne komunikacije te potpora građanskom angažmanu i participativnom životu zajednice.

B. Potrebe i izazovi zajednice

Utvrđeni ključni izazovi:

- Društvena polarizacija i opadajuće povjerenje: rastuća napetost u javnom diskursu, osobito u vezi s migracijama, ratom u Ukrajini, ekonomskom neizvjesnošću i političkim zbivanjima. Društvene mreže doživljavaju se kao pojačivač pojednostavljenih narativa i emocionalnih reakcija.
- Integracija izbjeglica i državljana trećih zemalja: dolazak ukrajinskih izbjeglica znatno je preoblikovao lokalne društvene dinamike. Nakon početne solidarnosti uslijedili su umor, stereotipi i znakovi društvene podjele.
- Jezične prepreke: ograničeno znanje češkog jezika ostaje glavna prepreka punom sudjelovanju.
- Ekonomski pritisak i nestabilnost stanovanja: rastući životni troškovi i nedostatak stanova neizravno utječu na društvenu koheziju.
- Nejednak pristup informacijama: informacije o obrazovnim aktivnostima i aktivnostima u zajednici često kruže unutar već aktivnih mreža, ostavljajući pridošlice slabije informiranima.
- Ranjivost mladih na dezinformacije: medijska pismenost i kritičko mišljenje istaknuti su kao preventivne mjere protiv manipulacije i radikalizacije.

C. Kulturne i društvene dimenzije

Kultura je utvrđena kao ključan mehanizam premošćivanja kada se provodi u participativnim i uključivim formatima. Spomenuti primjeri uključivali su multikulturne festivale i umjetničke radionice, otvorene mikrofone i društvene kafiće, participativne umjetničke formate koji potiču pripovijedanje i sustvaranje te dvojezične i višejezične obrazovne programe. Sudionici su istaknuli da kulturne aktivnosti moraju biti ukorijenjene u dugoročnim odnosima i institucionalnoj potpori kako ne bi ostale simbolične.

D. Migracije, izbjeglice i uključivanje

Utvrđene prepreke uključuju neizvjesnost oko dugoročnog boravka, psihološki stres i traumu, ograničeno priznavanje kvalifikacija, izazove prilagodbe za djecu u školama te društvenu izolaciju majki s malom djecom i starijih pridošlica. Jasno prepoznati pozitivni doprinosi uključuju revitalizaciju škola i lokalnih usluga u nekim područjima, poduzetničke inicijative pridošlica, obogaćivanje kulturne i jezične raznolikosti te povećanu internacionalizaciju lokalnog civilnog društva.

Sudionici su istaknuli da integraciju treba shvaćati kao dvosmjeran proces.

E. Međugeneracijski odnosi

Međugeneracijska interakcija postoji, ali ostaje fragmentirana. Obećavajući pristupi uključuju volonterske inicijative koje povezuju starije, odrasle i mlade; multifunkcionalne društvene centre koji spajaju obrazovanje i neformalne prostore susreta; zajedničke kreativne projekte s opipljivim zajedničkim ishodima; te formate utemeljene na dijalogu koji obrađuju lokalne teme.

F. Rješenja i mapiranje

Utvrđene prioritetne aktivnosti: sustavan razvoj vještina moderiranja i medijacije; osposobljavanje u nenasilnoj komunikaciji i pristupima osjetljivima na traumu; potpora lokalnim moderatorima dijaloga; poboljšan doseg prema manje angažiranim skupinama; tješnja suradnja između jedinica lokalne samouprave, škola, NVO-a i kulturnih ustanova.

Što se tiče interaktivne karte, sudionici su podržali inicijativu pod uvjetom da uključuje jasne opise praksi i kontaktne podatke, prikazuje konkretne primjere aktivnosti i uvjete sudjelovanja, bude višejezična i pristupačna, redovito se ažurira te omogućuje filtriranje po regiji, ciljnoj skupini i tematskom fokusu.

Zaključak

Fokus grupa potvrdila je da bi obrazovanje za mir na lokalnoj razini trebalo biti praktično, uključivo i utemeljeno u aktualnim društvenim dinamikama, uključujući migracije, ekonomski pritisak, jezične prepreke i polarizaciju. Kultura i inicijative u zajednici utvrđene su kao djelotvorni alati premošćivanja kada su participativni i održivi tijekom vremena. Moderiranje dijaloga, nenasilna komunikacija, medijska pismenost i pristupi osjetljivi na traumu istaknuti su kao ključne kompetencije za jačanje društvene kohezije.

4.3.2 UKRAJINA

IZVJEŠĆE O FOKUS GRUPI

UKRAJINA

Datum: 27. veljače 2026. | Trajanje: 90 minuta | Broj sudionika: 5 | Moderator: Nazarii Boiarskyi (Democratic Initiatives Incubator)

FOKUS GRUPA

05

SUDIONIKA

90

TRAJANJE

Online

LOKACIJA

Profil sudionika

- Nataliia Titiova — interno raseljena osoba, voditeljica NVO-a Ukraine. Time to Unite, voditeljica Vijeća interno raseljenih osoba Gradskog vijeća Žovkve, građanska aktivistica
- Liudmyla Kudymets — voditeljica zajednice, NVO Territory of Good, lokalna vijećnica
- Valerii Udovenko — moderator obrazovanja odraslih, Mladinski NVO Institute of Information Society
- Halyna Khrulenko — moderatorica obrazovanja odraslih, NVO Women's Hub i predstavnica obrazovnog sektora
- Daria Sulaieva — edukatorica, Harkivska gimnazija br. 42 Gradskog vijeća Harkiva

A. Uvodni dio

Sudionici su obrazovanje za mir definirali široko — ne samo kao temu rata/mira, nego kao procese koji smanjuju napetost, jačaju uzajamno razumijevanje i razvijaju sposobnost zajednica za dijalog i suradnju. Izgradnja mira opisana je kroz: razvoj zajednice čak i tijekom rata (kada se fokus često pomiče prema humanitarnoj pomoći/opstanku/sigurnosti); prevenciju sukoba i razvoj emocionalne inteligencije; prakse nenasilne komunikacije; medijaciju, pregovaranje i moderiranje kao alate za smanjenje napetosti.

B. Potrebe i izazovi zajednice

Utvrđeni ključni problemi:

- Nedostatak istinskog dijaloga i zamjena dijaloga drugim formatima (okrugli stolovi i panel-rasprave bez stvarne razmjene stavova i bez uvažavanja ranjivih skupina)
- Neizvjesnost oko zajedničkog razumijevanja što je izgradnja mira: različite skupine tumače je različito (kohezija, rješavanje sukoba, dijalog itd.)
- Materijalni i sigurnosni izazovi: stambena kriza (osobito u zajednicama s velikim udjelom interno raseljenih osoba), manjak skloništa, stalna tjeskoba u prifrontnim regijama (granatiranje, gubici infrastrukture)
- Društvena napetost i polarizacija: sukobi na društvenim mrežama i u javnom prostoru, oštra komunikacija, opadajuće povjerenje
- Pitanje jezika kao okidač napetosti, osobito u velikim gradovima sa znatnom raširenošću ruskojezične prakse
- Podjela na one koji su ostali/otišli/vratili se, uključujući posljedice za profesionalne uloge i društveni status
- Rizična skupina: muškarci i mladići koji strahuju od postupaka mobilizacije — područje u kojem mogu biti potrebni pristupi utemeljeni na ljudskim pravima, de-eskalacija i osposobljavanje za obje strane

C. Kulturne i društvene dimenzije

Kultura i zajedničke priče vidjeli su se kao snažan resurs za koheziju, ali samo ako su uključivi i osjetljivi na kontekst. Najčešće spomenuto: kulturni integracijski događaji za interno raseljene osobe i domicilno stanovništvo (radionice, izložbe, prezentacije, susreti u knjižnicama) koji smanjuju opreznost, razgrađuju stereotipe i grade nove društvene veze; forum-kazalište i drugi participativni formati kao alati za sigurno prorađivanje osjetljivih tema; povećanje vidljivosti ranjivih skupina kroz kulturna i javna događanja. Istaknuto je da u nekim gradovima kulturna događanja mogu imati ograničen učinak zbog slabog dosega, sigurnosnih ograničenja i slabe potpore lokalnog vodstva.

D. Raseljavanje i uključivanje

Iskustvo interno raseljenih osoba opisano je kao heterogeno. Ključne prepreke uključivanju: neizvjesnost i stanje neizvjesne privremenosti (neki ljudi ne znaju hoće li ostati, što smanjuje motivaciju); stereotipi o ljudima s istoka i jezični čimbenici; pristup informacijama i mehanizmima uključivanja (aktivnost interno raseljenih osoba opada bez osobnih poziva); ekonomski i profesionalni čimbenici (nedostatak poslova po struci); teška prilagodba djece (jezična i psihološka komponenta). Uočeni su i pozitivni učinci: u ruralnim područjima interno raseljene osobe (osobito velike obitelji) mogu pomoći održati vitalnost škola i sela, mijenjajući percepciju interno raseljenih osoba kao resursa zajednice.

E. Međugeneracijski odnosi

Međugeneracijska interakcija ocijenjena je kao prisutna, ali uglavnom nestrukturirana. Aktivnosti se često organiziraju odvojeno za djecu i odrasle, smanjujući priliku za stvarnu razmjenu. Obećavajuće platforme uključuju volonterske zajednice (bez dobnih ograničenja), građanske organizacije koje spajaju učenje i kulturno stvaralaštvo te veteranske/sportske/psihološke prostore koji doista miješaju različite dobne skupine.

F. Rješenja i mapiranje

Jačanje obrazovanja za mir zahtijeva: profesionalni dijalog i restorativne prakse umjesto nominalnog dijaloga; izgradnju kompetencija moderatora i medijatora; osposobljavanje u nenasilnoj komunikaciji, rješavanju sukoba i osjetljivosti na traumu; participativne kulturne formate (forum-kazalište, izložbe, kulturni sajmovi) za razgradnju stereotipa; bolju komunikaciju i doseg prema neangažiranim skupinama.

Interaktivna karta podržana je pod uvjetom da: sadrži ne samo popis organizacija/resursa, nego i kratke opise praksi, kontakte, geografiju i uvjete sudjelovanja; uključuje multimedijske elemente; čini praktičare i lokalne inicijative vidljivima; bude pristupačna i redovito ažurirana; te omogućuje brzu pretragu po zajednici/regiji.

Zaključak

Fokus grupa potvrdila je da bi obrazovanje za mir za odrasle na lokalnoj razini trebalo biti praktično, osjetljivo na kontekst i usmjereno na stvarne izvore napetosti: manjak dijaloga i povjerenja, izazove integracije interno raseljenih osoba, jezične identitete, posljedice rata i trajnu nesigurnost. Sudionici su istaknuli važnost kulture kao mosta, ali su naglasili i potrebu za profesionalnim dijalogom i restorativnim praksama, nenasilnom komunikacijom i osjetljivošću na traumu, kao i stvaranje uvjeta za međugeneracijsku razmjenu kroz volontiranje, zajedničke projekte i građanske prostore.

4.3.3 NJEMAČKA

FOKUS GRUPA

NJEMAČKA

Lokacija: Youth Power Germany e.V., Berlin, Njemačka | Datum: 13. 12. 2025. | Moderatori: Franjo Brkan; Daniel Mediros | Broj sudionika: 9

FOKUS GRUPA

09

SUDIONIKA

120

TRAJANJE

Berlin

LOKACIJA

Profil sudionika

Fokus grupa u Njemačkoj okupila je 9 sudionika koji predstavljaju relevantan presjek lokalne zajednice i ciljnih skupina projekta DANUBE PEACE. Skupina je uključivala edukatore odraslih, radnike s mladima, predstavnike zajednice, mlade odrasle osobe uključene u aktivnosti učenja te jednog sudionika s iskustvom raseljavanja povezanim s ratom u Ukrajini. Sastav je odražavao i međugeneracijsku dimenziju jer su sudionici različite dobi pridonijeli perspektivama o uključivanju, obrazovanju za mir, kulturnom dijalogu i koheziji zajednice. Fokus grupu je ugostio Youth Power Germany e.V. u Berlinu, organizacija s iskustvom u neformalnom obrazovanju, interkulturnom dijalogu, uključivanju i potpori raznolikim i raseljenim zajednicama.

Sažetak rasprave

1. Uvod

Sudionici su mir shvatili kao mnogo više od odsutnosti rata ili izravnog nasilja. Mir su povezali sa sigurnošću, dostojanstvom, uzajamnim poštovanjem, uključivanjem, pravednošću i mogućnošću da svi ljudi sudjeluju u društvu bez straha ili isključivanja. Skupina je mir povezala i s povjerenjem i sa sposobnošću da se čovjek otvoreno izrazi u poticajnom okruženju. Otpornost zajednice opisana je kao sposobnost zajednice da ostane ujedinjena, potporna i prilagodljiva u trenucima krize, neizvjesnosti ili društvene napetosti. Sudionici su istaknuli da otporne zajednice ne izoliraju ranjive članove, nego odgovaraju kroz suradnju, dijalog i zajedničku odgovornost.

2. Potrebe i izazovi zajednice

Sudionici su utvrdili nekoliko izazova povezanih s mirom u njemačkom lokalnom kontekstu, osobito u Berlinu. Ti izazovi nisu uvijek vidljivi kao otvoreni sukob, nego se često javljaju kroz nepovjerenje, društvenu fragmentaciju, izolaciju, predrasude i paralelne zajednice koje žive jedna uz drugu bez smislene interakcije. Najčešće spominjana pitanja uključivala su predrasude prema migrantima i raseljenim osobama, nedostatak interkulturnog dijaloga, emocionalni umor uzrokovan globalnim krizama i rastuću distancu između različitih društvenih i dobnih skupina.

Najpogođenijima su se smatrale raseljene osobe, migranti, mlade odrasle osobe s manje prilika, socijalno ili ekonomski marginalizirani pojedinci te starije odrasle osobe koje proživljavaju društvenu izolaciju. Raseljene osobe smatrane su osobito ranjivima jer se često istodobno suočavaju s nekoliko izazova, uključujući traumu, jezične prepreke, ograničen pristup informacijama, neizvjesnost i teškoće u ponovnoj izgradnji društvenih mreža. Mlade odrasle osobe

također su opisane kao izložene nesigurnosti, dezinformacijama i nedostatku stabilnih prilika, dok se od edukatora i djelatnika u zajednici sve više očekuje da odgovaraju na složene društvene stvarnosti bez uvijek dovoljno alata ili resursa.

3. Kulturne i društvene dimenzije

Kultura, baština i zajedničke priče vidjeli su se kao važni alati za jačanje kohezije zajednice. Sudionici su objasnili da kultura ljudima omogućuje povezivanje kroz sjećanja, glazbu, hranu, rituale, jezik i pripovijedanje. Ti elementi mogu stvoriti emocionalne veze i pomoći ljudima da prepoznaju zajednička iskustva poput gubitka, nade, migracije, obiteljskih vrijednosti i pripadanja. Istodobno, sudionici su primijetili da kultura može stvoriti i prepreke ako se koristi na isključiv način. Zbog toga bi se kulturi trebalo pristupati kroz razmjenu, sudjelovanje i dijalog.

Spomenuto je nekoliko primjera u kojima je kultura pomogla premostiti podjele. Jedan je primjer bio multikulturni događaj u zajednici na kojem su sudionici dijelili pjesme, predmete i osobne priče iz svojih zemalja podrijetla. To je stvorilo opušteno i uljudno ozračje u kojem su ljudi otkrili zajedničke emocije i vrijednosti usprkos različitom podrijetlu. Radionice kuhanja i pripovijedanja također su spomenute kao djelotvorni formati jer omogućuju migrantima, domicilnom stanovništvu i volonterima da neformalno komuniciraju i s vremenom grade povjerenje. Kreativne aktivnosti koje uključuju fotografiju, ples i zajednička sjećanja vidjele su se kao osobito korisne za povezivanje različitih generacija i kulturnih skupina.

4. Raseljavanje i uključivanje

Sudionici su iskustva raseljenih osoba opisali kao mješovita. Neke su raseljene osobe pronašle potporu kroz programe u zajednici, obrazovne ponude i mreže solidarnosti, dok druge i dalje proživljavaju samoću, nesigurnost i teškoće u pristupu dugoročnim prilikama. Sudionik s iskustvom raseljavanja istaknuo je da je praktična potpora važna, ali da je jednako važan osjećaj prihvaćenosti, saslušanosti i tretiranja kao osobe sa snagama i idejama. Rasprava je jasno pokazala da raseljene osobe ne bi trebalo vidjeti samo kao korisnike, nego i kao aktivne doprinositelje izgradnji mira, kulturnoj razmjeni i lokalnim procesima učenja.

Glavne prepreke uključivanju u obrazovanje i kulturni život uključuju jezične teškoće, nedostatak pristupačnih informacija, psihološki stres, financijska ograničenja, nedostatak skrbi za djecu te nepoznavanje lokalnih sustava i prilika. Sudionici su također primijetili da aktivnosti mogu formalno biti otvorene za sve, ali i dalje se doimati nepristupačnima ako nisu osmišljene na gostoljubiv, višejezičan i kulturno osjetljiv način. Istinsko uključivanje stoga zahtijeva više od pristupa na papiru. Zahtijeva doseg, izgradnju povjerenja, praktičnu potporu, uključivu komunikaciju i fleksibilne formate koji uzimaju u obzir stvarne životne okolnosti ljudi.

5. Međugeneracijski odnosi

Sudionici su naveli da mlađi i stariji ljudi doista komuniciraju u zajednici, ali često ne na strukturiran ili održiv način. U mnogim slučajevima različite generacije žive blizu jedna drugoj, ali imaju malo smislenih prilika za razmjenu. Stereotipi i dalje utječu na to kako generacije doživljavaju jedne druge: mlađi se mogu vidjeti kao odsječeni ili pretjerano digitalni, dok se stariji mogu doživljavati kao otporni na promjene.

Istodobno, sudionici su istaknuli da se ti stereotipi često smanjuju kada se generacije susretnu kroz zajedničke aktivnosti. I mlađi i stariji ljudi imaju vrijedno znanje, brige i iskustva za podijeliti. Prilike za međugeneracijsko učenje mogle bi uključivati radionice pripovijedanja, projekte lokalne baštine, aktivnosti utemeljene na umjetnosti, krugove mirovnog dijaloga, razmjenu digitalne pismenosti, jezične kafiće i događanja u zajednici na kojima različite generacije zajedno rade na zajedničkim temama. Sudionici su međugeneracijsko učenje vidjeli kao vrijednu metodu izgradnje mira jer potiče dijalog, uzajamno poštovanje, empatiju i zajedničko vlasništvo nad životom zajednice.

6. Rješenja, ideje i mapiranje

Sudionici su predložili nekoliko inicijativa koje bi mogle ojačati obrazovanje za mir na lokalnoj i regionalnoj razini. One su uključivale lokalne radionice mirovnog dijaloga, interkulturne programe pripovijedanja, osposobljavanje edukatora odraslih, događanja u zajednici utemeljena na baštini i kulturi, prostore učenja od kolega za raseljene osobe i domicilno stanovništvo te međugeneracijske kreativne aktivnosti. Obrazovanje za mir trebalo bi biti praktično, participativno i ukorijenjeno u stvarnim iskustvima zajednice.

Trebalo bi stvarati sigurne prostore za raspravu, promišljanje i suradnju, osobito oko migracija, raznolikosti, uključivanja, izgradnje povjerenja i mirnog suživota.

Interaktivna karta prilika za izgradnju mira smatrala se vrlo korisnom. Sudionici su preporučili da uključuje organizacije koje rade na izgradnji mira, uključivanju, interkulturnom dijalogu, obrazovanju odraslih i razvoju zajednice. Trebala bi uključivati i kulturne centre, obrazovne prilike, jezičnu potporu, međugeneracijske aktivnosti, volonterske prilike, primjere dobre prakse te kontaktne podatke organizacija ili moderatora. Sudionici su istaknuli da bi karta trebala jasno naznačiti ciljne skupine, dostupne jezike, pristupačnost i vrstu korištene metodologije, poput pripovijedanja, učenja utemeljenog na umjetnosti, moderiranja dijaloga, psihosocijalne potpore ili obrazovanja utemeljenog na baštini. Na taj bi način karta ne samo pružala informacije, nego i podupirala sudjelovanje, umrežavanje i preslikavanje dobrih praksi.

Zaključak

Njemačka fokus grupa potvrdila je potrebu za uključivim, praktičnim i na zajednici utemeljenim obrazovanjem za mir. Sudionici su istaknuli da je mir u lokalnom kontekstu usko povezan s pripadanjem, dijalogom, dostojanstvom, uzajamnim poštovanjem i sposobnošću raznolikih skupina da ravnopravno sudjeluju u društvenom, obrazovnom i kulturnom životu. Rasprava je pokazala da su raseljene osobe, migranti, mlade odrasle osobe i izolirane starije osobe među skupinama najpogođenijima isključivanjem i društvenom fragmentacijom.

Kultura, baština, pripovijedanje i međugeneracijsko učenje utvrđeni su kao vrijedni alati za izgradnju povjerenja i jačanje društvene kohezije. Fokus grupa potvrdila je i relevantnost razvoja praktičnih obrazovnih resursa i alata za digitalno mapiranje koji mogu poduprijeti edukatore, aktere u zajednici, raseljene osobe i raznolike polaznike u Njemačkoj i u širem Podunavlju.

4.3.4 BOSNA I HERCEGOVINA

IZVJEŠĆE O FOKUS GRUPI

BOSNA I HERCEGOVINA

Lokacija: Mostar, Bosna i Hercegovina | Datum: 17. 12. 2025. | Trajanje: 90 minuta | Moderator: Amar Hamzić (Spin/Okret) | Broj sudionika: 8

FOKUS GRUPA

08

SUDIONIKA

90

TRAJANJE

Mostar

LOKACIJA

Profil sudionika

Fokus grupa okupila je 8 sudionika koji predstavljaju ključne sektore relevantne za obrazovanje za mir, društvenu koheziju i razvoj zajednice u Mostaru. Skupina je uključivala predstavnike ustanova za obrazovanje odraslih, kulturnih organizacija (ratni muzeji), organizacija civilnoga društva, formalnog obrazovanja (Sveučilište u Mostaru i srednjoškolska razina) te inicijativa utemeljenih na zajednici. Sudionici su imali iskustvo rada i s mladima i s odraslim polaznicima iz ranjivih skupina, interkulturnog dijaloga i obrazovnih aktivnosti.

Sažetak rasprave

1. Uvod

Sudionici su mir opisali ne samo kao odsutnost sukoba, nego kao prisutnost povjerenja, uzajamnog poštovanja i sposobnosti da se živi i surađuje preko razlika. U kontekstu Mostara, mir je snažno povezan s prevladavanjem podjela i izgradnjom zajedničkih prostora za dijalog i suradnju. Otpornost zajednice shvaćena je kao sposobnost pojedinaca i skupina da se konstruktivno angažiraju usprkos povijesnim podjelama, političkim napetostima i socioekonomskim izazovima.

2. Potrebe i izazovi zajednice

Sudionici su utvrdili nekoliko ključnih izazova u Mostaru:

- Ustrajne društvene i etničke podjele koje utječu na svakodnevni život
- Ograničeni prostori za smislen interkulturni dijalog
- Politička polarizacija i nedostatak povjerenja u institucije
- Nezainteresiranost mladih i nedostatak prilika za aktivno sudjelovanje
- Socioekonomski izazovi, uključujući nezaposlenost i iseljavanje mladih

Sudionici su istaknuli da, iako otvoreni sukob nije prisutan, podjele ostaju vidljive kroz paralelne sustave (poput obrazovanja i društvenog života), što ograničava prilike za izgradnju zajedničkog razumijevanja.

3. Kulturne i društvene dimenzije

Kultura se vidjela kao snažan alat za premošćivanje podjela u Mostaru, osobito kroz participativne i uključive aktivnosti. Kulturna događanja, inicijative utemeljene na umjetnosti i aktivnosti u zajednici mogu stvoriti neutralne prostore u kojima ljudi komuniciraju izvan identitetskih podjela. Primjeri su uključivali klubove mladih, interkulturna događanja i kreativne radionice. Ipak, sudionici su istaknuli da su te inicijative često projektno utemeljene i da im nedostaje održivost. Uključivi i participativni pristupi utvrđeni su kao ključni za pozitivan učinak.

4. Raseljavanje i uključivanje

Sudionici su primijetili da se Bosna i Hercegovina i dalje suočava s dugoročnim posljedicama raseljavanja, uz novije migracijske dinamike. Prepreke uključivanju uključuju: ograničen pristup informacijama o prilikama; institucionalnu fragmentaciju; socioekonomske izazove; psihološke prepreke i nedostatak povjerenja; ograničene ciljane programe za uključivanje. Organizacije civilnoga društva, poput Spin/Okret, istaknute su kao ključni akteri u stvaranju sigurnih i uključivih prostora.

5. Međugeneracijski odnosi

Međugeneracijski odnosi u Mostaru opisani su kao prisutni, ali nedovoljno iskorišteni. Sudionici su utvrdili snažan potencijal za zajedničke aktivnosti u zajednici, pripovijedanje i razmjenu iskustava, mentorstvo i učenje od kolega te volonterske inicijative. Međugeneracijski dijalog vidio se kao osobito važan u poslijeratnim društvima, u kojima različite generacije nose različita iskustva i narative.

.6. Rješenja, ideje i mapiranje

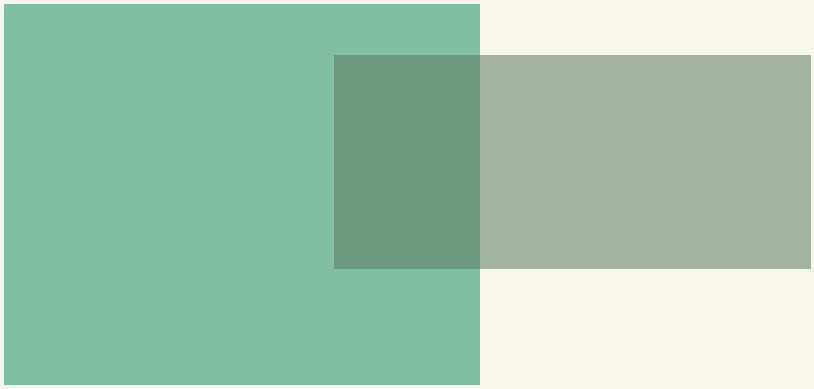
Sudionici su predložili nekoliko ključnih aktivnosti za jačanje obrazovanja za mir u Mostaru:

- Razvoj više programa neformalnog obrazovanja usmjerenih na dijalog i suradnju
- Izgradnja kapaciteta edukatora i radnika s mladima (moderiranje, rješavanje sukoba, interkulturna kompetencija)
- Stvaranje održivih prostora u zajednici za interakciju
- Snažnija suradnja između civilnoga društva, obrazovnih ustanova i lokalnih vlasti
- Povećana potpora inicijativama koje vode mladi

Postojala je snažna potpora razvoju interaktivne digitalne karte prilika za izgradnju mira, uključujući organizacije i inicijative koje rade na miru, kulturi i uključivanju; obrazovne programe i radionice; zajedničke prostore i društvene centre; te prilike za sudjelovanje i volontiranje.

Zaključak

Fokus grupa u Mostaru potvrdila je da obrazovanje za mir u Bosni i Hercegovini mora biti usko povezano s lokalnim kontekstom poslijeratnog oporavka, društvene podjele i angažmana mladih. Kultura, neformalno obrazovanje i inicijative utemeljene na zajednici utvrđene su kao ključni alati za jačanje društvene kohezije. Organizacije civilnoga društva imaju ključnu ulogu u premošćivanju jazova i stvaranju sigurnih prostora za interakciju. Ti uvidi izravno doprinose ciljevima projekta DANUBE PEACE i pružaju snažan temelj za aktivnosti WP3 i WP4.

4.3.5 HRVATSKA

IZVJEŠĆE O FOKUS GRUPI

HRVATSKA

Datum: 18. 12. 2025. | Trajanje: 90 minuta | Broj sudionika: 6 | Moderator: Josip Brozović (Pannonia)

FOKUS GRUPA

06

SUDIONIKA

90

TRAJANJE

Zagreb

LOKACIJA

Profil sudionika

Fokus grupa okupila je sudionike iz raznolikih sektora relevantnih za obrazovanje za mir, rad u zajednici i socijalnu uključenost:

- Lea Verdel – Udruga Zaželi (voditeljica zajednice)
- Nikolina Jureković – Udruga Studio B (edukatorica odraslih)
- Iva Gligora – predstavnica mladih
- Iva Dugač – Udruga Alternator (kulturna djelatnica)
- Lina Beusan – Savez gluhih i nagluhih Grada Zagreba (voditeljica timova gerontodomaćica, projekt „Zaželi“)
- Žana Ćurić – Savez gluhih i nagluhih Grada Zagreba (socijalna radnica za osobe s invaliditetom)

Ovaj je sastav omogućio razmjenu perspektiva edukatora, mladih, kulturnih djelatnika, voditelja zajednica i stručnjaka koji rade s ranjivim skupinama.

Sažetak rasprave

A. Uvodni dio

Sudionici su mir i otpornost zajednice opisali kao kombinaciju povjerenja, sigurnosti, solidarnosti i sposobnosti za otvoren dijalog. Otpornost je shvaćena kao sposobnost zajednice da konstruktivno odgovori na krize, društvene promjene i raznolikost bez eskalacije sukoba.

B. Potrebe i izazovi zajednice

Utvrđeni ključni izazovi uključivali su nedostatak strukturiranog dijaloga, opadajuće povjerenje među građanima, društvenu polarizaciju i osjećaj isključenosti. Najpogođenije su skupine bile mladi, starije odrasle osobe, osobe s invaliditetom, raseljene osobe i pojedinci nižega socioekonomskog statusa, koji često imaju ograničene prilike za sudjelovanje u životu zajednice.

C. Kulturne i društvene dimenzije

Kultura i zajedničke lokalne priče prepoznate su kao snažni alati povezivanja, pod uvjetom da su uključivi i otvoreni prema raznolikim perspektivama. Sudionici su istaknuli participativne kulturne aktivnosti kao djelotvorne načine smanjivanja predrasuda, jačanja odnosa i poticanja suradnje.

D. Raseljavanje i uključivanje

Utvrđeno je da se raseljene osobe suočavaju s višestrukim preprekama, uključujući jezične prepreke, nedostatak informacija, administrativne izazove i osjećaj nepripadanja. Organizacije civilnoga društva vidjele su se kao ključni akteri u pružanju potpore, stvaranju sigurnih prostora i olakšavanju uključivanja kroz obrazovanje i aktivnosti u zajednici.

E. Međugeneracijski odnosi

Međugeneracijski odnosi opisani su kao općenito pozitivni, ali nedovoljno strukturirani. Sudionici su istaknuli snažan potencijal za međugeneracijsko učenje kroz zajedničke radionice, volontiranje i projekte u zajednici koji podupiru razmjenu znanja i solidarnost.

F. Rješenja i mapiranje

Sudionici su istaknuli važnost neformalnih i participativnih obrazovnih inicijativa, izgradnje kapaciteta edukatora i voditelja zajednica te snažnije međusektorske suradnje. Postojala je snažna potpora razvoju interaktivne digitalne karte koja sadrži informacije o organizacijama, inicijativama, obrazovnim resursima i prilikama za sudjelovanje, s naglaskom na pristupačnosti i redovitom ažuriranju.

Zaključak

Fokus grupa potvrdila je da bi obrazovanje za mir na lokalnoj razini trebalo biti uključivo, participativno i osjetljivo na stvarne potrebe zajednice. Naglasak je stavljen na uključivanje ranjivih i međugeneracijskih skupina, jačanje uloge organizacija civilnoga društva te korištenje kulture i digitalnih alata kao mostova za dijalog i suradnju. Nalazi snažno podupiru ciljeve projekta DANUBE PEACE i pružaju vrijedan doprinos razvoju aktivnosti u okviru WP3 i WP4.

4.4 STUDIJE SLUČAJA

4.4.1 ČEŠKA REPUBLIKA

STUDIJE SLUČAJA

ČEŠKA REPUBLIKA

Kontekst: civilno društvo i krajolik obrazovanja za mir

Češka Republika ima dobro razvijen sektor civilnoga društva koji ima važnu ulogu u promicanju ljudskih prava, društvene kohezije i demokratskih vrijednosti. Ključni akter u tom području jest People in Need, jedna od najvećih nevladinih organizacija u srednjoj Europi, koja djeluje u više od 40 zemalja svijeta. Osnovana u kontekstu demokratske preobrazbe nakon 1989., organizacija se oslanja na vrijednosti ljudskog dostojanstva, slobode, solidarnosti i građanske odgovornosti.

Obrazovanje za mir u češkom kontekstu ostaje neravnomjerno razvijeno. Mnoge su inicijative projektno utemeljene i provode ih pojedinačne organizacije ili akteri s lokalne razine, a ne kroz jedinstven nacionalni okvir. Određene skupine, uključujući romske zajednice, i dalje se suočavaju sa strukturnim preprekama vezanima uz pristup obrazovanju, sudjelovanje i socijalnu uključenost.

Studija slučaja 1 – Jeden svět na školách (JSNS)

Organizacija: People in Need | Mrežna stranica: https://www.jsns.cz

Jeden svět na školách (JSNS) nacionalni je obrazovni program usmjeren na ljudska prava, medijsku pismenost i građanski odgoj. Koristi dokumentarne filmove u kombinaciji sa strukturiranim obrazovnim materijalima za poticanje kritičkog mišljenja, dijaloga i aktivnog građanstva. Program obrađuje teme poput migracija, diskriminacije, društvene nejednakosti i demokratskih vrijednosti, stvarajući prostor za promišljanje u formalnim i neformalnim obrazovnim okruženjima.

Ciljne skupine: učenici (osnovno i srednje obrazovanje); nastavnici i edukatori.

Metodologija: Program koristi dokumentarni film kao ulaznu točku u složena društvena pitanja, nakon čega slijede vođena rasprava i strukturirano promišljanje. Spaja audiovizualno pripovijedanje, metodičke materijale, moderiran dijalog i kritičku analizu izvora informacija.

Ključni rezultati: ojačano kritičko mišljenje i medijska pismenost; poboljšane vještine dijaloga; povećana svijest o društvenim pitanjima; potpora demokratskim vrijednostima.

STUDIJE SLUČAJA

04

BROJ

JSNS – Jedan svijet u školama · Slovo 21 · Višekulturni ekosustav Brusinka · Inicijative Svjetski most

Naučene pouke: Moderiranje je ključno; emocionalni angažman povećava otvorenost; edukatorima je potrebna strukturirana potpora; dijalog zahtijeva vodstvo.

Prenosivost: Model je prenosiv na različite obrazovne kontekste, osobito ondje gdje su potrebni medijska pismenost i dijalog.

Studija slučaja 2 – Slovo 21

Organizacija: Slovo 21

Slovo 21 nevladina je organizacija usmjerena na integraciju migranata, interkulturni dijalog i sudjelovanje. Radi na jačanju komunikacije između migrantskih zajednica i većinskog društva, promičući uključivanje i jednake prilike.
Ciljne skupine: migranti i pridošlice; lokalne zajednice; mladi i obitelji.

Metodologija: Organizacija primjenjuje participativan pristup utemeljen na formatima dijaloga u zajednici, interkulturnim događanjima, obrazovnim radionicama i aktivnom uključivanju migranata.

Ključni rezultati: povećano sudjelovanje; poboljšana interkulturna komunikacija; ojačane mreže zajednice.

Naučene pouke: Sudjelovanje je ključno; povjerenje zahtijeva vrijeme; dijalog mora biti strukturiran; kontinuitet je ključan.

Prenosivost: Primjenjivo u multikulturnim urbanim okruženjima i integracijskim kontekstima.

Studija slučaja 3 – Multikulturni ekosustav (Brusinka)

Organizacija: Multicultural Center Brusinka | Lokacija: Brno | Mrežna stranica: https://www.brusinkabrno.cz

Multikulturni ekosustav koji je razvila Brusinka predstavlja lokalni model utemeljen na zajednici koji spaja obrazovanje, kulturu, dobrobit i uključivanje. Pruža zajednički prostor u kojem domicilno stanovništvo, migranti i međunarodne zajednice komuniciraju, uče i surađuju.

Ciljne skupine: migranti i raseljene osobe; domicilno stanovništvo; djeca, mladi i obitelji; volonteri i edukatori.

Metodologija: Model se temelji na kontinuiranom angažmanu zajednice kroz jezično obrazovanje, kulturne i kreativne aktivnosti, radionice i događanja te volontiranje i sustvaranje. Učenje usmjereno na mir nastaje kroz svakodnevnu interakciju i zajednička iskustva.

Ključni rezultati: smanjena društvena izolacija; povećana interakcija među skupinama; snažniji osjećaj pripadanja; poboljšana kohezija zajednice.

Naučene pouke: Redovit kontakt gradi povjerenje; neformalna okruženja podupiru otvorenost; spajanje obrazovanja i društvene interakcije povećava učinak; prostori zajednice ključni su za uključivanje.

Prenosivost: Model se može preslikati u drugim gradovima s raznolikim stanovništvom. Zahtijeva lokalna partnerstva, pristupačan prostor i dugoročan angažman.

Studija slučaja 4 – World Bridge Initiatives

Organizacija: World Bridge Initiatives | Lokacija: Brno | Mrežna stranica: https://worldbridgeinitiatives.org

World Bridge Initiatives grassroots organizacija je koju vode studenti, a osnovala ju je međunarodna skupina studenata Sveučilišta Masaryk. Usmjerena je na povezivanje zajednica kroz pripovijedanje, obrazovanje i kreativni aktivizam, povezujući globalne humanitarne teme s lokalnim angažmanom.

Ciljne skupine: studenti i mladi; lokalne i međunarodne zajednice; akteri civilnoga društva i aktivisti.

Metodologija: Inicijativa primjenjuje participativne i kreativne formate poput filmskih projekcija, moderiranih rasprava s aktivistima, kulturnih i humanitarnih događanja te angažmana među kolegama. Projekt „Kino Humanity“ spaja film, dijalog i kulturnu razmjenu radi istraživanja globalnih kriza.

Ključni rezultati: povećana svijest o globalnim pitanjima; ojačano interkulturno razumijevanje; aktivno sudjelovanje mladih; stvaranje uključivih prostora za dijalog.

Naučene pouke: Neformalni formati povećavaju pristupačnost; inicijative koje vode mladi pokreću angažman; pripovijedanje jača empatiju; sigurni prostori ključni su za otvorenu raspravu.

Prenosivost: Model je prenosiv na sveučilišna okruženja i zajednice mladih.

Dodatne relevantne inicijative (komplementarni ekosustav)

- InBáze – integracija i potpora migrantima i izbjeglicama kroz socijalne, obrazovne i programe u zajednici (https://inbaze.cz)
- META – potpora učenicima s drugačijim materinskim jezikom i uključivo obrazovanje (https://meta-ops.eu)
- IQ Roma servis – dugoročan rad na socijalnoj uključenosti i obrazovanju romskih zajednica (https://iqrs.cz)
- Demagog.cz – jačanje informiranog javnog diskursa i kritičkog vrednovanja informacija (https://demagog.cz)

Analiza kroz studije slučaja

U svim slučajevima javlja se nekoliko zajedničkih obrazaca: obrazovanje za mir prvenstveno se provodi kroz dijalog, sudjelovanje i kritičko promišljanje; neformalna okruženja i okruženja utemeljena na zajednici imaju ključnu ulogu u poticanju povjerenja i uključivanja; interkulturna interakcija zahtijeva aktivnu moderaciju i ne može se podrazumijevati; sudjelovanje ranjivih skupina i dalje je prisutno, ali nije potpuno razvijeno; inicijative su često lokalizirane i projektno utemeljene, a ne sustavno koordinirane.

Rezultati ankete usko se podudaraju: snažno prepoznavanje obrazovanja za mir (94,4 %), ključni izazovi uključujući migracije i nedostatak dijaloga te potreba za resursima, osposobljavanjem i boljom koordinacijom. Obrazovanje za mir u Češkoj Republici može se shvatiti kao područje u razvoju, koje pokreću aktivni akteri civilnoga društva, ali kojem još nedostaje jedinstven strateški okvir.

4.4.2 UKRAJINA

CASE STUDIES

UKRAJINA

Studija slučaja 1 – „Mostovi“: resursni tečaj za adolescente

Organizacija: NVO Kyiv Educational Center TolerSpace | Mrežna stranica: https://www.facebook.com/bridges.tolerspace | Zemlja: Ukrajina

Tečaj „Mostovi“ nastao je 2014. kao odgovor na izazove rata i potrebu za podupiranjem prilagodbe raseljene djece. Danas je to sveobuhvatan program psihosocijalne potpore za ukrajinske adolescente u dobi 13 – 18 godina, i u Ukrajini (uključujući prifrontna područja) i u inozemstvu.

Glavni cilj: Stvaranje sigurnog i uključivog prostora za prevladavanje društvene izolacije i obnavljanje psiholoških resursa. Ciljevi: Rehabilitacija (smanjenje razine stresa i pomaganje sudionicima da pronađu unutarnje oslonce); Integracija (prevladavanje polarizacije između onih koji su otišli i onih koji su ostali); Socijalizacija (obnavljanje vještina žive komunikacije, izgradnja povjerenja i samorefleksija).

Ciljne skupine: ukrajinski adolescenti u dobi 13 – 18 godina, i oni koji ostaju u Ukrajini uključujući prifrontna područja i oni koji su napustili zemlju nakon 2022.; ukrajinski i međunarodni stručnjaci (edukatori i psiholozi).

Metodologija: Grupni rad s grupiranjem prema dobi i miješanjem sudionika s različitim iskustvima evakuacije; elementi Kazališta potlačenih, art-terapije, pripovijedanja i svakodnevne refleksije; varijabilnost — svakodnevni odabir aktivnosti (stripovi, cirkuske vještine, filozofske šetnje, glazba, skiciranje); ravnoteža između intenzivnih sesija i mirnog vremena za odmor. Praksa iz 2023. odvijala se u Krzyżowoj (Poljska), povijesnom mjestu pomirenja, pružajući fizičku sigurnost od zračnih uzbuna.

Ključni rezultati: emocionalno olakšanje za adolescente; stvaranje novih stabilnih veza; prevladavanje stereotipa; razvoj kulture uzajamne podrške.

Naučene pouke: Prioritet žive komunikacije; snaga djelovanja i izbora; važnost sigurnog prostora; prevladavanje polarizacije između onih koji su otišli i onih koji su ostali; briga za moderatore radi sprječavanja izgaranja.

Prenosivost: Metodologija se temelji na univerzalnim načelima rada s krizom i društvenom izolacijom. Primjenjivi konteksti: integracija izbjeglica i migranata; poslijeratno pomirenje; oporavak nakon društvene izolacije. Fleksibilan komplet alata s metodama (art-terapija, pripovijedanje, Kazalište potlačenih) prilagodljivim preko jezika i kultura.

STUDIJE SLUČAJA

03

BROJ

Bridges' Resource Course · Forum teatar · Ukrajinska škola izgradnje mira

Studija slučaja 2 – Forum-kazalište (tehnika Kazališta potlačenih)

Organizacija: Građanska organizacija Theatre For Change | Mrežna stranica: https://teatrzmin.org.ua/ | Zemlja: Ukrajina

Forum-kazalište jedna je od najraširenijih metoda Kazališta potlačenih, koja se prakticira u više od 120 zemalja svijeta. Cilj joj je izgraditi dijalog s ljudima koji se osjećaju isključenima iz društva. Forum-kazalište ruši zid između glumaca i gledatelja: glumci formuliraju akutno društveno pitanje kroz radnju koja se zaustavlja na vrhuncu sukoba, a zatim pozivaju publiku da zajednički traži odgovore i izlaze. Gledatelji mogu intervenirati zamjenjujući likove, dijeleći vlastita životna iskustva i isprobavajući strategije unutar prikazanih okolnosti.

Ciljne skupine: osobe s različitim oblicima invaliditeta i njihovi roditelji; žene uključujući interno raseljene žene s djecom; psiholozi; edukatori; adolescenti i mladi; građanski aktivisti i volonteri u prifrontnim regijama; starije osobe; rodbina veterana i vojnog osoblja; civili i vojno osoblje koji su iskusili zarobljeništvo.

Metodologija: Temelji se na sustavu Kazališta potlačenih koji je razvio brazilski redatelj Augusto Boal 1960-ih. Forum-izvedba stvara se tijekom trodnevne radionice s ljudima koji imaju proživljeno iskustvo određenog društvenog problema. Moderator (joker) vodi sudionike da osobne sukobe promatraju kao posljedice sistemskog nasilja na kulturnoj i institucionalnoj razini.

Ključni rezultati (od 2025.): Sudionici su izvijestili o emocionalnoj obradi i prihvaćanju teških iskustava; povećanom razumijevanju društvenih problema i praktičnih rješenja; mobilizaciji zajednice oko kolektivnih pitanja (npr. roditelji su se udružili kako bi pripremili zajednički zahtjev za pristupačne sportske objekte u rehabilitacijskom centru); sistematizaciji scenarija kako situacije jesu/mogu biti/trebaju biti; razvoju netoksične komunikacije i povjerenja.

Naučene pouke: Forum-kazalište djelotvorno je za analizu odnosa moći u sukobu; rad s tijelom, emocije, kreativnost i promišljanje smanjuju sram i razvijaju kreativne sposobnosti; četverostupanjski model pomaže zajednicama analizirati sukob, formulirati probleme, graditi dijalog i steći pozitivno iskustvo malih akcija koje vode promjeni.

Prenosivost: Metodologija Kazališta potlačenih međunarodno je raširena, ali izrazito osjetljiva na kontekst. Agenda mora poteći iz same zajednice, a radionice moraju prvenstveno uključivati ljude s proživljenim iskustvom problema. Ukrajinska zajednica Kazališta potlačenih formulirala je sedam načela informiranih o traumi za sustavnu integraciju u praksu.

Studija slučaja 3 – Ukrainian Peacebuilding School

Organizacija: NVO Association of the Ukrainian Peacebuilding School | Mrežna stranica: https://www.peacebuilding.org.ua/ | Zemlja: Ukrajina

Ukrainian Peacebuilding School (UPS) obrazovna je i istraživačka inicijativa koja od 2014. djeluje u području transformacije sukoba, razvoja društvene kohezije i jačanja kapaciteta zajednica, osobito u prifrontnim, deokupiranim i preseljenim područjima. UPS spaja obrazovne programe, analitički rad, terenska istraživanja i moderiranje dijaloga radi izgradnje mreže lidera promjene koji se bave izazovima rata, reintegracije i oporavka zajednica.

Ciljne skupine: predstavnici civilnoga društva i lokalni aktivisti; mladi i mladi lideri; predstavnici lokalne samouprave i preseljenih uprava; edukatori, novinari, vjerski akteri; stručnjaci i profesionalci koji rade na miru, dijalogu i oporavku.

Metodologija: Djeluje po načelu Do No Harm (osjetljivost na sukobe i sprječavanje eskalacije), u kombinaciji s metodama usmjerenima na budućnost. Programi primjenjuju pristupe predviđanja, metodologiju Future Search, scenarijsko planiranje i druge alate strateškog razmišljanja koji zajednicama omogućuju razvoj zajedničke vizije u uvjetima neizvjesnosti. Središnje su i prakse dijaloga, moderiranje teških razgovora i pregovaračke prakse (uključujući pristupe dijalogu utemeljenom na interesima).

Ključni rezultati: Osposobljeno oko 700 bivših polaznika, koji rade u 20 regija Ukrajine i aktivni su u otprilike 100 zajednica. U razdoblju 2023. – 2024. dodijeljeno je otprilike 40 podgrantova za lokalne inicijative i 30 stipendija za individualnu potporu liderima i istraživačima. U rujnu 2025. proveden je program za Ukrajince u EU-u (Njemačka), potvrđujući djelotvornost pristupa s migrantskim zajednicama.

Naučene pouke: Održiva promjena u zajednicama moguća je samo kada se spoje osjetljivost na sukobe (Do No Harm), strateška vizija budućnosti i praktični alati dijaloga. Mrežni modeli najdjelotvorniji su kada bivši polaznici nastave komunicirati i podupirati jedni druge nakon osposobljavanja. Potpora podgrantovima i stipendijama znatno povećava učinak. Ključni čimbenici uspjeha: dugoročna prisutnost, lokalno partnerstvo i istodobni angažman s različitim skupinama od mladih do javnih vlasti.

Prenosivost: Praksa je prilagodljiva drugim zemljama i kontekstima. Organizacija je spremna podijeliti metodologiju Do No Harm, predviđanje, prakse dijaloga i pregovaračke alate iako djelotvoran prijenos zahtijeva duboko razumijevanje lokalnih političkih, društvenih i kulturnih konteksta te partnerstva s lokalnim organizacijama.

4.4.3 NJEMAČKA

STUDIJE SLUČAJA

NJEMAČKA

Njemački doprinos studijama slučaja oslanja se na priloge obiju njemačkih partnerskih organizacija (Youth Power Germany i Outside Media & Knowledge) te obuhvaća četiri različite prakse koje se protežu od međugeneracijske infrastrukture zajednice, migrantima vođenog dosega među kolegama, obrazovanja za mir utemeljenog na kulturi do institucionalne kulturne razmjene.

Studija slučaja 1 – Savezni program „Mehrgenerationenhaus. Miteinander – Füreinander“

Mrežna stranica: https://www.mehrgenerationenhaeuser.de | Zemlja: Njemačka (nacionalno, otprilike 530 kuća)

Savezni program koji od siječnja 2021. tijekom osam godina financira oko 530 međugeneracijskih kuća radi potpore općinama kroz raznolike lokalne aktivnosti i prilike za sudjelovanje te jednake životne uvjete.
Ciljne skupine: sve dobne skupine uključujući starije odrasle osobe, obitelji, domicilno stanovništvo, volontere i osobe koje traže lokalni savjet ili potporu.

Metodologija: Model socijalne infrastrukture s lokalnim aktivnostima tipa otvorenih susreta uz ciljane ponude. Evaluacija programa koristi kvantitativne i kvalitativne ankete (posjetitelji i koordinatori) te portrete slučajeva koji analiziraju čimbenike uspjeha, prepreke i učinke.

Ključni rezultati: Evaluacija prati ishode povezane sa smanjenjem usamljenosti, samoučinkovitošću i savjetodavnim/potpornim uslugama među posjetiteljima te analizira kako različiti kanali dosega dopiru do različitih skupina.

Naučene pouke: Putovi pristupa razlikuju se prema ciljnoj skupini usmena predaja glavni je put, dok digitalni/tiskani kanali dopiru do različitih dobnih skupina. Važno je u skladu s time planirati doseg i resurse.

Prenosivost: Snažna može se preslikati kao model središta zajednice: prostor susreta niskoga praga + međugeneracijske aktivnosti + lokalna partnerstva + volonterski angažman + sustavno praćenje.

Studija slučaja 2 – Kvartovske majke (Stadtteilmütter)

Mrežna stranica: https://www.stadtteilmuetter.de | Zemlja: Njemačka (Berlin — osobito Neukölln i Kreuzberg)

STUDIJE SLUČAJA

04

BROJ

Kuća više generacija (Savezni program) · Majke u susjedstvu (Stadtteilmütter) · 'Knjige, a ne bombe' · Dunavski ured Ulm/Neu-Ulm

Kvartovske majke program je dosega i učenja od kolega u kojem osposobljene migrantske majke podupiru i povezuju druge migrantske obitelji s uslugama i sudjelovanjem u kvartu. Usmjeren je na područja s visokom socijalnom zakinutošću i niskim povjerenjem u institucije, koristeći blizinu zajednice i višejezičnost za otvaranje pristupa.

Ciljne skupine: migrantske i raseljene obitelji, roditelji (osobito majke), obitelji s djecom, socijalno zakinuti kvartovi.

Metodologija: Kratko osposobljavanje žena migrantskog podrijetla koje potom provode strukturiran doseg/posjete i pružaju smjernice o temama poput obrazovanja, zdravlja, skrbi o djeci, rada, pravnih pitanja i sudjelovanja; ugrađeno u upravljanje kvartom i lokalnu suradnju.

Ključni rezultati: Prijavljeni dugoročan opseg uključuje 15.000+ posjećenih obitelji (uz ponovljene posjete, što odgovara otprilike 150.000 razgovora) te stotine osposobljenih i zaposlenih žena u Neuköllnu. Model poboljšava pristup teško dostupnim skupinama te podupire vještine žena i ulazak na tržište rada.

Naučene pouke: Pristupi učenja od kolega mogu prevladati prepreke povjerenja ondje gdje institucionalni doseg ne uspijeva. Višejezični djelatnici iz zajednice pomažu obiteljima da se povežu sa sustavima (škole, usluge) i s kvartom. Stabilno priznanje i financiranje poboljšavaju kontinuitet.

Prenosivost: Visoka — funkcionira u drugim gradovima ako se regrutiraju povjerljivi kolege iz zajednice, pruži strukturirano osposobljavanje i supervizija, ugradi u lokalne mreže usluga te osigura dugoročno financiranje i priznanje.

Studija slučaja 3 – „Books Not Bombs“: književnost kao alat za obrazovanje za mir i kulturnu otpornost

Zemlja: Njemačka | Baden-Württemberg | Freiburg | Razdoblje: travanj–svibanj 2022.

Ova inicijativa obrazovanja za mir utemeljena na kulturi provedena je u Freiburgu kao kolektivan odgovor aktera iz Podunavlja na ruski rat protiv Ukrajine. Podupirala je ukrajinsku pop-up školu koja djeluje pod okriljem Deutsch-Ukrainische Gesellschaft Freiburg. Inicijativu je koordinirala Polnische Frauen Solidarisch (Freiburg) u bliskoj suradnji sa Zakladom Folkowisko (Poljska). Uz pružanje humanitarne pomoći na poljsko-ukrajinskoj granici i unutar Ukrajine, Zaklada Folkowisko štitila je i kulturne resurse spašavajući zbirke knjiga na ukrajinskom jeziku iz knjižnica u Lucku i Lavovu kojima je prijetilo uništenje. Više od 2.000 knjiga na ukrajinskom jeziku otputovalo je dunavskim koridorom suradnje u Freiburg, gdje su distribuirane u obrazovna okruženja i okruženja u zajednici.

Ciljne skupine: ukrajinska izbjeglička djeca koja pohađaju pop-up školu; raseljena ukrajinska djeca iz dječjeg doma Vaterhaus iz okolice Kijeva koju je ugostila Evangelische Stadtmission Freiburg; raseljene ukrajinske odrasle osobe i obitelji; edukatori i skrbnici koji rade s izbjegličkom djecom; lokalne zajednice domaćini u Freiburgu.

Metodologija: Pristup obrazovanju za mir utemeljen na kulturi i vođen zajednicom, koji koristi pristup književnosti i jeziku kao alate otpornosti, učenja i emocionalne potpore. Spojio je transnacionalnu suradnju (Ukrajina–Poljska–Njemačka), migrantima vođeno djelovanje civilnoga društva te obrazovnu i kulturnu potporu raseljenim zajednicama. Naglasio je integraciju bez asimilacije, prepoznajući kulturni identitet i materinski jezik kao resurse za mirni suživot.

Ključni rezultati: Spašeno i distribuirano više od 2.000 knjiga na ukrajinskom jeziku; pružena obrazovna potpora ukrajinskoj pop-up školi u Freiburgu; ojačan pristup obrazovanju i kulturni kontinuitet za raseljenu djecu; povećana svijest unutar zajednice domaćina o ulozi kulture u izgradnji mira.

Naučene pouke: Književnost i jezik imaju ključnu ulogu u podupiranju otpornosti i dobrobiti u kontekstima raseljavanja. Migrantima vođene inicijative mogu djelovati kao djelotvorni akteri obrazovanja za mir i kulturni medijatori. Odgovori utemeljeni na kulturi nadopunjuju humanitarnu pomoć obraćajući se emocionalnim i obrazovnim potrebama.

Prenosivost: Vrlo prenosivo na druge regije pogođene raseljavanjem i sukobom. Model se može preslikati kroz suradnju lokalnih organizacija civilnoga društva, kulturnih ustanova i obrazovnih inicijativa, koristeći književnost i kulturne resurse kao pristupačne alate.

Studija slučaja 4 – Dunavski ured Ulm/Neu-Ulm: kulturna razmjena kao strateški instrument izgradnje mira

Ustanova: Donaubüro gemeinnützige GmbH (Haus der Donau) | Direktor: Sebastian Rihm | Mrežna stranica: https://donaubuero.de | Zemlja: Njemačka — Ulm/Neu-Ulm

Dunavski ured predstavlja jednog od najznačajnijih institucionalnih aktera u Podunavlju koji djeluje na sjecištu kulturne razmjene, europske suradnje i građanskog angažmana. Njegova uloga nadilazi provedbu projekata: ustanova funkcionira kao dugoročni facilitator transnacionalnog dijaloga, povezujući lokalne aktere s europskim mrežama i omogućujući suradnju preko političkih, kulturnih i institucionalnih granica.

Međunarodni Donaufest Ulm/Neu-Ulm — veliki kulturni festival koji se organizira više od 20 godina — okuplja umjetnike, organizacije i građane iz cijelog Podunavlja. Umjesto da funkcionira tek kao kulturni događaj, Donaufest djeluje kao platforma za primijenjenu izgradnju mira, gdje se interkulturni dijalog odvija kroz izravnu interakciju, zajednička iskustva potiču uzajamno razumijevanje, a europske se vrijednosti prenose kroz kulturnu praksu.

Institucionalni uvid: „Nijedna druga rijeka na svijetu ne povezuje toliko naroda kao Dunav. Osobito u vremenima poput ovih, dijalog, razmjena i osobni susreti dobivaju osobitu važnost. Upoznavanje i razumijevanje jednih drugih stvara temelj za poštovanje i ne ostavlja prostora mržnji i predrasudama.“

Ključan doprinos projektu DANUBE PEACE: Izgradnja mira u Podunavlju duboko je ukorijenjena u kulturnoj praksi i proživljenom iskustvu. Posredničke institucije imaju ključnu ulogu u održavanju dijaloga i suradnje. Velike kulturne inicijative mogu funkcionirati kao dugoročne infrastrukture za izgradnju mira. Aktualna geopolitička zbivanja pojačavaju hitnost dijaloga i razmjene. Europski programi suradnje ostaju ključni, ali zahtijevaju snažnije mehanizme kontinuiteta.

Mrežne stranice: https://donaubuero.de | https://donaufest.de

4.4.4 BOSNA I HERCEGOVINA

STUDIJE SLUČAJA

BOSNA I HERCEGOVINA

Studija slučaja 1 – Obrazovni program Muzeja ratnog djetinjstva

Organizacija: War Childhood Museum | Mrežna stranica: https://warchildhood.org | Zemlja: Bosna i Hercegovina

Muzej ratnog djetinjstva (WCM) međunarodno je priznata inicijativa posvećena dokumentiranju i predstavljanju osobnih iskustava odrastanja tijekom rata. Uz izložbeni rad, WCM je razvio snažan obrazovni program usmjeren na obrazovanje za mir, sjećanje, empatiju i dijalog. Program radi sa školama, skupinama mladih i edukatorima, koristeći stvarne životne priče i svjedočanstva za stvaranje prostora za promišljanje o ratu, identitetu i suživotu.

Ciljne skupine: učenici (osnovna, srednja, sveučilišna razina); edukatori i nastavnici; skupine mladih i mladi; kulturni akteri i akteri civilnoga društva.

Pristup/metodologija: Program se temelji na pripovijedanju i iskustvenom učenju – korištenju osobnih svjedočanstava i predmeta; vođenim raspravama i sesijama promišljanja; radionicama u muzeju i na terenu; moderiranju utemeljenom na dijalogu i osjetljivom na traumu. Metodologija naglašava izgradnju empatije, kritičko promišljanje i povezivanje osobnih priča sa širim društvenim procesima.

Ključni rezultati: povećana svijest o ratnim iskustvima i njihovom dugoročnom učinku; ojačana empatija i razumijevanje među mladima; razvoj vještina dijaloga i kritičkog mišljenja; angažman škola i edukatora u temama povezanima s mirom.

Naučene pouke: Osobne priče snažni su alati empatije i promišljanja; sigurno i vođeno moderiranje ključno je pri obradi osjetljivih tema; povezivanje prošlosti i sadašnjosti povećava relevantnost za mlade; emocionalni angažman podupire dublje učenje.

Prenosivost: Vrlo prenosivo na druge poslijeratne i multikulturne kontekste. Model se može prilagoditi kroz radionice utemeljene na pripovijedanju, izložbe ili obrazovne materijale usmjerene na proživljena iskustva i sjećanje.

Studija slučaja 2 – Zaklada Mozaik

Organizacija: Mozaik Foundation | Mrežna stranica: https://mozaik.ba | Zemlja: Bosna i Hercegovina

STUDIJE SLUČAJA

03

BROJ

Muzej ratnog djetinjstva (obrazovni program) · Fondacija Mozaik · Nansen dijalog centar Mostar

Zaklada Mozaik vodeća je organizacija u Bosni i Hercegovini koja radi na razvoju zajednice, društvenim inovacijama i aktivnom sudjelovanju različitih dobnih skupina. Kroz inicijative poput programa razvoja zajednice, lokalnih partnerstava i potpore socijalnom poduzetništvu, Mozaik doprinosi izgradnji uključivih i otpornih zajednica. Njegov rad povezuje obrazovanje, građanski angažman i praktično djelovanje, stvarajući prilike za cjeloživotno učenje i međugeneracijsku suradnju.

Ciljne skupine: mladi i odrasli polaznici; edukatori, mentori i moderatori; voditelji zajednica i akteri civilnoga društva; domicilno stanovništvo i volonteri.

Pristup/metodologija: Iskustveno učenje kroz stvarne projekte u zajednici; mentorstvo i izgradnja kapaciteta i za mlade i za odrasle; međugeneracijska suradnja i učenje od kolega; socijalno poduzetništvo i pristupi rješavanju problema; partnerstva između civilnoga društva, lokalnih vlasti i zajednica.

Ključni rezultati: ojačan angažman zajednice u različitim dobnim skupinama; povećano sudjelovanje građana u lokalnim inicijativama; razvoj poduzetničkih, građanskih i liderskih kompetencija; poboljšana suradnja između dionika na lokalnoj razini.

Naučene pouke: Pristupi cjeloživotnog učenja povećavaju održivost učinka; međugeneracijska suradnja jača koheziju zajednice; praktičan angažman potiče snažnije ishode učenja od teorijskih pristupa; snažna lokalna partnerstva ključna su za dugoročan uspjeh.

Prenosivost: Vrlo prenosivo na različite kontekste u kojima su razvoj zajednice i cjeloživotno učenje prioriteti. Model se može prilagoditi kroz lokalna partnerstva, mentorske sustave i inicijative učenja utemeljene na zajednici.

Studija slučaja 3 – Nansen dijaloški centar Mostar

Organizacija: Nansen Dialogue Centre Mostar | Mrežna stranica: https://www.ndcmostar.org | Zemlja: Bosna i Hercegovina

Nansen dijaloški centar Mostar ključna je organizacija koja radi na pomirenju, dijalogu i uključivom obrazovanju u Bosni i Hercegovini. Njegovi programi obrađuju podjele u društvu stvaranjem strukturiranih prilika za dijalog i suradnju među različitim društvenim i etničkim skupinama. Uz rad sa školama, organizacija aktivno angažira edukatore odraslih, članove zajednice i aktere civilnoga društva, promičući cjeloživotno učenje i dijalog kao alate izgradnje mira i društvene kohezije.

Ciljne skupine: učenici i mladi; odrasli polaznici i članovi zajednice; edukatori i nastavnici; organizacije civilnoga društva i lokalni dionici.

Pristup/metodologija: Moderirane dijaloške sesije i radionice; osposobljavanje edukatora i moderatora; međugrupne i međugeneracijske aktivnosti; inicijative i projekti suradnje utemeljeni na zajednici; metode neformalnog obrazovanja usmjerene na komunikaciju i izgradnju povjerenja. Metodologija naglašava uključivo sudjelovanje, kritičko promišljanje i dugoročan angažman.

Ključni rezultati: moderiranje strukturiranog dijaloga u podijeljenim zajednicama; ojačane kompetencije moderiranja i medijacije među edukatorima; povećano sudjelovanje raznolikih skupina u zajedničkim aktivnostima; razvoj alata i pristupa primjenjivih u školskim okruženjima i okruženjima u zajednici.

Naučene pouke: Strukturiran dijalog zahtijeva osposobljene i neutralne moderatore; dugoročan angažman djelotvorniji je od jednokratnih aktivnosti; spajanje pristupa utemeljenih na školi i na zajednici stvara održiviji učinak; izgradnja povjerenja preduvjet je za dublji dijalog.

Prenosivost: Model NDC-a Mostar vrlo je prenosiv na druga poslijeratna i podijeljena društva. Njegova metodologija moderiranja dijaloga i međugeneracijski formati izravno su primjenjivi u kontekstima diljem Podunavlja.

4.4.5 HRVATSKA

STUDIJE SLUČAJA

HRVATSKA

Studija slučaja 1 – Program mirovnih studija, Centar za mirovne studije (CMS)

Organizacija: Centar za mirovne studije (CMS) | Mrežna stranica: https://www.cms.hr | Zemlja: Hrvatska

Program mirovnih studija jedan je od najdugovječnijih programa obrazovanja za mir u Hrvatskoj, koji Centar za mirovne studije (CMS) kontinuirano provodi više od 25 godina. Program se izvodi kao strukturiran, višemjesečni ciklus neformalnog obrazovanja odraslih i dosad je uključio više od 700 sudionika iz raznolikih profesionalnih i društvenih sredina, uključujući obrazovanje, civilno društvo, kulturu, socijalni rad i lokalne zajednice. Program pruža strukturiran prostor za kritičko promišljanje o društvenim sukobima, povijesnom sjećanju, nenasilju i suvremenim izazovima koji utječu na mir i društvenu koheziju.

Ciljne skupine: odrasli; aktivisti civilnoga društva; edukatori i treneri; voditelji zajednica; mladi stručnjaci i studenti; pojedinci uključeni u društveni, kulturni i rad u zajednici.

Pristup/metodologija: Program se temelji na neformalnim, participativnim i iskustvenim metodama učenja, koje se provode kroz višemjesečni obrazovni ciklus u trajanju od 4 do 6 mjeseci, koji obuhvaća 30 – 40 sati obrazovnih aktivnosti po generaciji. Metodologija spaja predavanja, moderirane rasprave, rad u malim skupinama, studije slučaja, refleksivne vježbe i zajedničke analize konkretnih društvenih situacija. Poseban se naglasak stavlja na razvoj kompetencija u nenasilnoj komunikaciji, moderiranju dijaloga i kritičkom mišljenju.

Ključni rezultati: Program se kontinuirano provodi od 1997., uključivši više od 25 generacija i preko 700 sudionika. Svaki ciklus uključuje tematske module poput Nenasilne komunikacije i rješavanja sukoba, Izgradnje mira i socijalne pravde, Ljudskih prava i aktivnog građanstva, Suočavanja s prošlošću i kulture sjećanja te Dijaloga, moderiranja i participativnih metoda. Znatan broj bivših sudionika danas je aktivan kao edukatori, aktivisti civilnoga društva i voditelji zajednica. Razvijena je dugoročna mreža bivših polaznika koja podupire nastavak suradnje, razmjenu znanja i građanski angažman.

Naučene pouke: Obrazovanje odraslih za mir ima najveći učinak kada je dugoročno, strukturirano i utemeljeno na kontinuitetu. Za izgradnju povjerenja među sudionicima potreban je proces koji traje nekoliko mjeseci. Rad u malim skupinama (20 – 25 sudionika) znatno poboljšava kvalitetu dijaloga i sigurnost okruženja za učenje.

STUDIJE SLUČAJA

02

BROJ

Program Mirovnih studija (CMS) · Mirovna grupa mladih "Dunav"

Prenosivost: Program mirovnih studija ima visok stupanj prenosivosti na druge kontekste unutar Podunavlja i šire. Model se može prilagoditi različitim kulturnim i institucionalnim okruženjima kroz kraće ili dulje cikluse (20 do 40 sati), ovisno o lokalnim potrebama i resursima, a mogu ga provoditi organizacije civilnoga društva, pružatelji obrazovanja odraslih ili lokalne inicijative u zajednici.

Studija slučaja 2 – Programi izgradnje mira i dijaloga u zajednici, Mirovna grupa mladih „Dunav“

Organizacija: Mirovna grupa mladih „Dunav“ | Mrežna stranica: https://www.ypgd.org | Zemlja: Hrvatska (Vukovar)

Mirovna grupa mladih „Dunav“ organizacija je civilnoga društva sa sjedištem u Vukovaru koja više od 25 godina radi na izgradnji mira, pomirenju i dijalogu u zajednici u poslijeratnom kontekstu. Organizacija djeluje u društveno osjetljivom okruženju obilježenom povijesnim podjelama i usmjerena je na ponovnu izgradnju povjerenja, promicanje dijaloga i jačanje mirnog suživota unutar lokalne zajednice. Kroz dugoročne obrazovne programe i programe u zajednici organizacija obrađuje pitanja povijesnog sjećanja, međuetničkih odnosa i društvene kohezije, sa snažnim naglaskom na nenasilju i uključivanju.

Ciljne skupine: mladi; odrasli iz lokalne zajednice; edukatori i radnici s mladima; međuetničke i interkulturne skupine; voditelji zajednica i akteri civilnoga društva.

Pristup/metodologija: Organizacija primjenjuje neformalne, participativne i na dijalogu utemeljene pristupe učenju. Aktivnosti uključuju radionice, moderirane dijaloške sesije, javne rasprave, forume zajednice, komemorativna i obrazovna događanja te razmjene mladih. Poseban se naglasak stavlja na sigurne prostore za dijalog, suočavanje s prošlošću i uključivo sudjelovanje različitih etničkih i društvenih skupina. Metodologija je prilagođena poslijeratnom okruženju i podupire postupnu izgradnju povjerenja kroz kontinuiran angažman.

Ključni rezultati: Organizacija je aktivna u Vukovaru više od 25 godina, kontinuirano provodeći programe usmjerene na izgradnju mira i pomirenje. Tijekom godina uključene su stotine sudionika, uključujući mlade, odrasle te pripadnike različitih etničkih i društvenih skupina. Aktivnosti uključuju dijaloške radionice, programe o suočavanju s prošlošću i kulturi sjećanja, nenasilnu komunikaciju, mlade za mir i aktivno građanstvo te zajedničke komemorativne i obrazovne aktivnosti. Organizacija je nadaleko prepoznata kao ključan lokalni akter izgradnje mira u Vukovaru.

Naučene pouke: Izgradnja mira u poslijeratnim zajednicama zahtijeva dugoročnu prisutnost, dosljednost i pristupe utemeljene na povjerenju. Održiva promjena ne može se postići kratkoročnim intervencijama, nego kontinuiranim dijalogom i angažmanom zajednice. Iskustvo ističe važnost osjetljivog i uključivog bavljenja povijesnim sjećanjem, uz potporu lokalnom vlasništvu nad mirovnim procesima.

Prenosivost: Iako ukorijenjen u specifičnom poslijeratnom kontekstu, pristup je prenosiv na druge podijeljene ili polarizirane zajednice u Podunavlju i šire. Metode se mogu prilagoditi za uporabu organizacijama civilnoga društva, skupinama mladih i inicijativama u zajednici koje rade na pomirenju, dijalogu i otpornosti zajednice, osobito u kontekstima pogođenima sukobom, migracijama ili društvenom polarizacijom.

4.5 REZULTATI MAPIRANJA RESURSA

4.5.1 ČEŠKA REPUBLIKA

REZULTATI MAPIRANJA RESURSA

ČEŠKA REPUBLIKA

U Češkoj Republici mapirano je 5 resursa. Obrazovanje za mir nije uvijek izričito definirano ni institucionalizirano kao zasebno područje. Umjesto toga, mnoge su prakse povezane s mirom ugrađene u integracijske politike, razvoj zajednice, medijsku pismenost i procese participativnog upravljanja.

Resurs 1 – JSNS: One World in Schools (Jeden svět na školách)

Mrežno/izvan mreže: Oboje | Vrsta: obrazovni program
One World in Schools jedan je od najvećih obrazovnih programa u Češkoj Republici usmjeren na ljudska prava, medijsku pismenost i globalnu osviještenost. Pruža dokumentarne filmove, nastavne pripreme i osposobljavanje nastavnika koji pomažu učenicima razumjeti društvena pitanja, raznolikost i demokratske vrijednosti. Kroz interaktivne rasprave i aktivnosti kritičkog mišljenja podupire mlade u oblikovanju uljudnih stavova i uključivanju u dijalog.

Ciljne skupine: učenici, nastavnici, edukatori, mladi.

Tematska relevantnost: obrazovanje za mir; kulturni dijalog; otpornost zajednice.

Zemlja/grad: Češka Republika (nacionalno) | Mrežna stranica: https://www.jsns.cz

Relevantnost: Program promiče kritičko mišljenje, empatiju i uljudan dijalog, koji su ključne sastavnice mirnih društava. Pomaže spriječiti polarizaciju i dezinformacije jačajući medijsku pismenost i demokratsku osviještenost među mladima.

Resurs 2 – Demagog.cz: inicijativa za medijsku pismenost i provjeru činjenica

Mrežno/izvan mreže: Mrežno | Vrsta: obrazovna / analitička platforma
Demagog.cz platforma je za provjeru činjenica koja analizira izjave javnih osoba i promiče komunikaciju utemeljenu na dokazima. Pruža i obrazovne materijale i radionice usmjerene na medijsku pismenost, pomažući korisnicima da prepoznaju dezinformacije i razumiju javni diskurs.

Ciljne skupine: učenici, edukatori, opća javnost.

MAPIRANI RESURSI

05

BROJ

Medijska pismenost, integracija i dijalog u zajednici (na razini cijele zemlje i Brno)

FOKUS

Tematska relevantnost: obrazovanje za mir; otpornost zajednice; kulturni dijalog.

Zemlja/grad: Češka Republika | Mrežna stranica: https://demagog.cz

Relevantnost: Suzbijanjem dezinformacija i promicanjem kritičkog mišljenja platforma doprinosi smanjenju društvenih napetosti i polarizacije. Podupire informiran dijalog i povjerenje u javnu komunikaciju.

Resurs 3 – Multicultural Center Brusinka

Mrežno/izvan mreže: Oboje | Vrsta: program u zajednici / obrazovne aktivnosti

Multicultural Center Brusinka organizacija je utemeljena na zajednici u Brnu koja pruža obrazovne, kulturne i integracijske aktivnosti za raznolike skupine, uključujući migrante, izbjeglice, djecu i obitelji. Njezini programi uključuju tečajeve jezika, kreativne radionice, dijaloge u zajednici i interkulturna događanja osmišljena za poticanje uključivanja i uzajamnog razumijevanja.

Ciljne skupine: migranti, izbjeglice, djeca, obitelji, međunarodne zajednice, domicilno stanovništvo.

Tematska relevantnost: kulturni dijalog; integracija raseljenih osoba; otpornost zajednice; međugeneracijska suradnja.
Zemlja/grad: Češka Republika, Brno | Mrežna stranica: https://www.brusinkabrno.cz

Relevantnost: Centar stvara sigurne prostore za interakciju različitih kulturnih skupina i podupire svakodnevnu izgradnju mira kroz dijalog, obrazovanje i angažman zajednice.

Resurs 4 – Scenariji budućeg razvoja migracija i integracije u Brnu (SocioFactor)

Mrežno/izvan mreže: Izvan mreže / istraživački rezultat | Vrsta: istraživanje / participativna metodologija / alat za javne politike

Ovo izvješće predstavlja rezultate participativnog procesa izrade scenarija usmjerenog na budućnost migracija i integracije u Brnu. Uključuje dionike iz javne uprave, NVO-a i stručnih zajednica u analizu rizika, izazova i dugoročnih razvojnih scenarija. Metodologija podupire strukturiran dijalog i strateško planiranje za uključiva društva.

Ciljne skupine: donositelji politika, NVO-i, edukatori, akteri u zajednici.

Tematska relevantnost: otpornost zajednice; integracija raseljenih osoba; kulturni dijalog; prevencija sukoba.
Zemlja/grad: Češka Republika, Brno | Mrežna stranica: https://www.sociofactor.eu

Relevantnost: Resurs obrađuje temeljne uzroke društvenih napetosti poput segregacije, pristupa stanovanju i nedostatka sudjelovanja. Pokazuje kako uključivo upravljanje i dugoročno planiranje doprinose sprječavanju sukoba i jačanju povjerenja.

Resurs 5 – World Bridge Initiatives

Mrežno/izvan mreže: Oboje | Vrsta: mreža / program u zajednici

World Bridge Initiatives međunarodna je organizacija koju vode studenti, usmjerena na povezivanje zajednica kroz pripovijedanje, obrazovanje i kulturna događanja. Organizira rasprave, filmske projekcije i humanitarna događanja koja obrađuju globalne krize i promiču empatiju i razumijevanje među kulturama.

Ciljne skupine: studenti, mladi, međunarodne zajednice, aktivisti.

Tematska relevantnost: kulturni dijalog; angažman zajednice; obrazovanje za mir; međugeneracijska suradnja.
Zemlja/grad: Međunarodno (podrijetlo: Brno, Češka Republika) | Mrežna stranica: https://worldbridgeinitiatives.org

Relevantnost: Inicijativa promiče izgradnju mira s lokalne razine kroz pripovijedanje i angažman zajednice. Povezujući lokalne i globalne perspektive, podupire empatiju, solidarnost i aktivno sudjelovanje.

4.5.2 Ukrajina

REZULTATI MAPIRANJA RESURSA

UKRAJINA

U Ukrajini su mapirana 3 resursa. S obzirom na kontekst ruske sveobuhvatne vojne agresije, obrazovanje za mir u Ukrajini shvaća se ne kao apstraktna obrazovna tema, nego kao praktičan alat za društveni oporavak, smanjenje napetosti i obnavljanje interakcije među ljudima.

MAPIRANI RESURSI

03

BROJ

Vršnjačka medijacija i alati za izgradnju mira u svrhu oporavka (Kijev i na razini cijele zemlje)

FOKUS

Resurs 1 – „Rješavam sukobe i gradim mir oko sebe. Osnovne vještine vršnjačke medijacije“

Mrežno/izvan mreže: Mrežno | Vrsta: obrazovni materijal
Ovaj priručnik za osposobljavanje sveobuhvatan je vodič za provedbu vršnjačke medijacije i restorativnih praksi u obrazovnim okruženjima. Pruža strukturirane sesije osposobljavanja, vježbe i smjernice za moderiranje koje pomažu mladima da nauče mirno rješavati sukobe i graditi suradničke odnose. Materijal podupire razvoj komunikacijskih, pregovaračkih vještina i kritičkog mišljenja te svijest o prevenciji nasilja i sigurnim obrazovnim okruženjima. Omogućuje osposobljenim učenicima-medijatorima da podučavaju svoje vršnjake koristeći pristup učenja od kolega, a dopunjen je mrežnim tečajem i videomaterijalima.

Ciljne skupine: učenici u dobi otprilike 11 – 18 godina, vršnjački medijatori, nastavnici, školski psiholozi, socijalni radnici, radnici s mladima, praktičari iz NVO-a i šira obrazovna zajednica.

Tematska relevantnost: obrazovanje za mir; otpornost zajednice; kulturni dijalog; integracija raseljenih osoba.

Zemlja/grad: Ukrajina (Kijev, 03113, p.p. 26) | Mrežna stranica: https://la-strada.org.ua | Kontakt: info@la-strada.org.ua | Telefon: +38 063 300 30 34

Relevantnost: Resurs pruža praktične alate za podučavanje mirnog rješavanja sukoba i vještina dijaloga među mladima i edukatorima. Promicanjem medijacije, empatije i nenasilne komunikacije pomaže spriječiti eskalaciju sukoba i jača povjerenje unutar zajednica. Njegov pristup učenja od kolega podupire uključivo sudjelovanje i društvenu koheziju.

Resurs 2 – „Učimo stvarati mir“ (Вчимося творити мир): metodički priručnik

Mrežno/izvan mreže: Mrežno | Vrsta: obrazovni materijal
Ovaj ukrajinski metodički priručnik o obrazovanju za mir razvijen je u okviru projekta „Rat i mir: sudjelovanje djece u izgradnji mira“. Sadrži interaktivne sesije osposobljavanja spremne za uporabu, vježbe, formate rasprave, aktivnosti forum-kazališta i scenarije društvenog djelovanja koji pomažu edukatorima podučavati rješavanje sukoba, toleranciju, ljudska prava i nenasilnu komunikaciju. Materijal je pilotiran u različitim regijama Ukrajine i pruža strukturirane smjernice za moderatore, uključujući pravila grupe, participativne tehnike učenja i vježbe promišljanja.

Ciljne skupine: učenici i mladi; edukatori i nastavnici; radnici s mladima i treneri; psiholozi i socijalni radnici; volonteri i aktivisti u zajednici; djeca pogođena sukobom i raseljavanjem.

Tematska relevantnost: obrazovanje za mir; otpornost zajednice; integracija raseljenih osoba; kulturni dijalog; međugeneracijska suradnja; povijesno sjećanje.

Zemlja/grad: Ukrajina (Kijev, 03141, Volgogradska 23, ured 32) | Mrežna stranica: https://gender-ua.org/library | Kontakt: gender@ukr.net | Telefon: +38 (050) 462-43-26

Relevantnost: Priručnik izravno podupire obrazovanje za mir pružajući praktične alate koje moderatori mogu odmah koristiti u učionicama i prostorima za učenje u zajednici. Promiče dijalog, empatiju i nenasilno rješavanje sukoba, a razvijen je posebno kao odgovor na društvene napetosti i raseljavanje uzrokovane oružanim sukobom u Ukrajini. Pomaže zajednicama da grade otpornost angažirajući mlade kao aktivne sudionike izgradnje mira.

Resurs 3 – Association of the Ukrainian Peacebuilding School

Mrežno/izvan mreže: Mrežno i izvan mreže | Vrsta: institucija / mreža

Association of the Ukrainian Peacebuilding School mrežna je organizacija civilnoga društva osnovana 2021. kao institucionalni nastavak inicijative Ukrainian Peacebuilding School pokrenute 2014. Organizacija okuplja više od 80 članova u 12 regija Ukrajine i radi na razini teritorijalnih zajednica. Promiče prakse izgradnje mira, transformaciju sukoba, dijalog u zajednici i razvoj lokalnog vodstva kroz osposobljavanje, zagovaranje i razmjenu iskustava. Njezine su aktivnosti usmjerene na jačanje sposobnosti zajednica da se nose s društvenim napetostima i spriječe nasilne sukobe kroz nenasilnu komunikaciju i participativno odlučivanje.

Ciljne skupine: voditelji lokalnih zajednica, aktivisti u zajednici, edukatori, radnici s mladima, lokalne vlasti, organizacije civilnoga društva te stanovnici teritorijalnih zajednica uključujući stanovništvo pogođeno sukobom i raseljeno stanovništvo.

Tematska relevantnost: obrazovanje za mir; otpornost zajednice; kulturni dijalog; integracija raseljenih osoba; međugeneracijska suradnja.

Zemlja/grad: Ukrajina (nacionalno, aktivnosti provedene u više teritorijalnih zajednica) | Mrežna stranica: https://www.peacebuilding.org.ua/ | Kontakt: ups.asociacia@gmail.com

Relevantnost: Mreža pruža praktično iskustvo u primjeni pristupa izgradnji mira i transformaciji sukoba na razini lokalne zajednice. Njezin rad pokazuje kako nenasilna komunikacija, medijacija i participativne prakse mogu ojačati povjerenje i suradnju među različitim društvenim skupinama, uključujući raseljene osobe i domicilno stanovništvo.

4.5.3 NJEMAČKA

REZULTATI MAPIRANJA RESURSA

NJEMAČKA

U Njemačkoj je mapirano 12 resursa, ponajprije smještenih u Baden-Württembergu i regiji gornjeg Podunavlja, uz dodatne nacionalne i transnacionalne primjere. Mapirani resursi uključuju institucionalna središta suradnje, ustanove za obrazovanje odraslih, društvene centre, kulturne i povijesne udruge, festivale, muzeje, spomen-mjesta te programe koji podupiru interkulturni dijalog, pomirenje, društvenu koheziju i obrazovanje za mir

MAPIRANI RESURSI

12

BROJ

Centri za suradnju, kulturna razmjena, obrazovanje odraslih (izvorišna regija Dunava / Ulm)

FOKUS

Resurs 1 – Donaubüro Ulm/Neu-Ulm gGmbH (Dunavski ured)

Mrežno/izvan mreže: Oboje | Vrsta: institucija
Dunavski ured gradsko je središte i projektna agencija za suradnju u Podunavlju. Povezuje dionike iz kulture, obrazovanja i civilnoga društva te podupire prekogranične projekte EU-a i lokalne projekte. Izravno radi na međuregionalnoj suradnji i dijalogu u Podunavlju, što je središnje za umrežavanje i mapiranje u projektu DANUBE PEACE.

Ciljne skupine: kulturni djelatnici, organizacije civilnoga društva, edukatori, lokalne institucije, opća javnost.

Tematska relevantnost: kulturni dijalog; otpornost zajednice (kroz umrežavanje i suradnju).

Zemlja/grad: Njemačka — Ulm | Adresa: Kronengasse 4/3, 89073 Ulm | Mrežna stranica: https://donaubuero.de | Kontakt: info@donaubuero.de | Tel: +49 731 88 03 06-0

Relevantnost: Nudi snažnu ulaznu točku za dionike Podunavlja u Njemačkoj, podupire povezivanje resursa i olakšava zajedničke inicijative koje jačaju kulturnu suradnju i društvenu koheziju.

Resurs 2 – Donaufest (Ulm/Neu-Ulm)

Mrežno/izvan mreže: Oboje | Vrsta: aktivnost / program u zajednici
Donaufest javni je festival i platforma za susrete koja okuplja kulture i zajednice povezane Dunavom. Kroz kulturni sadržaj i javne programe promiče interkulturni dijalog i vidljivost raznolikih identiteta u gradu. Pruža konkretan format za susrete, zajedničke narative i dijalog — ključne elemente za izgradnju povjerenja i kohezije.

Ciljne skupine: lokalna zajednica, migranti i raseljene osobe, kulturni djelatnici, obitelji, međugeneracijske skupine.

Tematska relevantnost: kulturni dijalog; otpornost zajednice.

Zemlja/grad: Njemačka — Ulm/Neu-Ulm | Adresa: Kronengasse 4/3, 89073 Ulm | Mrežna stranica: https://donaufest.de | Kontakt: info@donaubuero.de | Tel: +49 731 88 03 06-0

Relevantnost: Dokazan model javnog interkulturnog programa u Podunavlju koji može nadahnuti aktivnosti projekta DANUBE PEACE usmjerene na dijalog, sudjelovanje i povezivanje zajednica.

Resurs 3 – Mehrgenerationenhaus Eichbergtreff (Ulm)

Mrežno/izvan mreže: Oboje | Vrsta: aktivnost / program u zajednici
Eichbergtreff međugeneracijsko je središte susreta u Ulmu koje jača lokalnu zajednicu kroz pristup više generacija. Nudi aktivnosti niskoga praga, savjetovanje i prilike za građane da se uključe u zajedničke inicijative. Aktivno povezuje dobne skupine, jača društvene veze i može poduprijeti uključivanje pridošlica i osoba u integracijskim procesima.

Ciljne skupine: međugeneracijske skupine, obitelji, starije odrasle osobe, mladi, osobe koje traže savjetovanje/potporu. Tematska relevantnost: međugeneracijska suradnja; otpornost zajednice; integracija raseljenih osoba.

Zemlja/grad: Njemačka — Ulm | Adresa: Eichbergplatz 9, 89075 Ulm | Mrežna stranica: https://www.mehrgenerationenhaeuser.de | Kontakt: info@eichbergtreff.de | Tel: +49 731 2640591

Relevantnost: Izravno doprinosi društvenoj koheziji i međugeneracijskom učenju kroz kontinuirane, lokalno ukorijenjene aktivnosti dobro pogodne za pilotiranje i mapiranje praksi premošćivanja u zajednici u okviru projekta.

Resurs 4 – Pučko otvoreno učilište Ulm (vh ulm / Ulmer Volkshochschule)

Mrežno/izvan mreže: Oboje | Vrsta: institucija
VHS Ulm ključna je ustanova za obrazovanje odraslih koja nudi širok raspon tečajeva, uključujući integracijske i jezične programe. Glavni je kanal za uključivanje odraslih (uključujući raseljene osobe) u učenje jezika, orijentaciju i društveno sudjelovanje. Kao stabilna lokalna infrastruktura, može biti partner za uvođenje modula obrazovanja za mir i interkulturnog dijaloga u postojeće putove učenja.

Ciljne skupine: odrasli, raseljene osobe/migranti, edukatori, opća javnost.

Tematska relevantnost: integracija raseljenih osoba; obrazovanje za mir (kroz građansko/orijentacijsko učenje); otpornost zajednice.

Zemlja/grad: Njemačka — Ulm | Adresa: Kornhausplatz 5, 89073 Ulm | Mrežna stranica: https://www.vh-ulm.de | Kontakt: info@vh-ulm.de | Tel: +49 731 1530-0

Relevantnost: Omogućuje izravan pristup odraslim polaznicima uključujući pridošlice i pruža strukturu za integraciju projektnog sadržaja (dijalog, nenasilna komunikacija, kohezija zajednice) u ustaljene obrazovne formate.

Resurs 5 – Baarverein – Verein für Geschichte und Naturgeschichte der Baar e.V.

Mrežno/izvan mreže: Oboje | Vrsta: kulturna / povijesna udruga
Baarverein je dugogodišnja regionalna udruga posvećena proučavanju i promicanju povijesti, kulture i prirodne baštine regije Baar na jugu Njemačke. Kroz predavanja, izlete i publikacije udruga doprinosi regionalnoj povijesnoj osviještenosti i kulturnom obrazovanju povezanom s područjem gornjeg Podunavlja.

Ciljne skupine: opća javnost, odrasli polaznici, edukatori, lokalne zajednice, kulturna publika.

Tematska relevantnost: kultura; mir; društvena kohezija; međugeneracijsko učenje; kulturna baština.

Zemlja/grad: Njemačka — Donaueschingen, Baden-Württemberg (regija gornjeg Podunavlja) | Adresa: Schulstrasse 6, 78166 Donaueschingen | Mrežna stranica: https://www.baarverein.de

Relevantnost: Predstavlja vrijedan kulturni i obrazovni resurs koji povezuje regionalnu povijest, kulturnu baštinu i angažman zajednice. Podupire promišljanje o identitetu, kontinuitetu i mirnom suživotu u regiji gornjeg Podunavlja.

Resurs 6 – Schwarzwaldverein Donaueschingen e.V.

Mrežno/izvan mreže: Oboje | Vrsta: kulturna i prirodoslovna udruga / građanska mreža
Schwarzwaldverein Donaueschingen lokalni je ogranak Udruge Schwarzwald, koji promiče angažman s prirodom, krajolikom i regionalnom kulturom. Udruga organizira vođene šetnje, kulturne aktivnosti i obrazovna događanja koja jačaju veze u zajednici i regionalni identitet u području gornjeg Podunavlja.

Ciljne skupine: opća javnost, odrasli polaznici, obitelji, lokalne zajednice, građanske skupine.

Tematska relevantnost: kultura; društvena kohezija; otpornost zajednice; međugeneracijska razmjena.

Zemlja/grad: Njemačka — Donaueschingen, Baden-Württemberg | Adresa: Akademieweg 1, 78166 Donaueschingen | Mrežna stranica: https://schwarzwaldverein-donaueschingen.de

Relevantnost: Ilustrira kako lokalni građanski angažman, povezanost s prirodom i kulturne tradicije mogu poticati društvenu koheziju i otpornost. Služi kao primjer dobre prakse kulturnih resursa utemeljenih na zajednici relevantnih za obrazovanje usmjereno na mir.

Resurs 7 – Gesellschaft der Musikfreunde in Donaueschingen

Mrežno/izvan mreže: Oboje | Vrsta: kulturna institucija / glazbena udruga
Gesellschaft der Musikfreunde in Donaueschingen povijesna je kulturna udruga posvećena promicanju glazbe i glazbene kulture. Usko je povezana s međunarodno poznatim festivalom Donaueschinger Musiktage i ima ključnu ulogu u podupiranju suvremene glazbe, umjetničke razmjene i kulturnog dijaloga.

Ciljne skupine: opća javnost, kulturna publika, umjetnici, studenti, međunarodni posjetitelji.

Tematska relevantnost: kultura; interkulturni dijalog; mir; umjetnička razmjena.

Zemlja/grad: Njemačka — Donaueschingen, Baden-Württemberg | Mrežna stranica: https://www.musikfreunde-donaueschingen.de

Relevantnost: Predstavlja vodeći kulturni resurs u regiji gornjeg Podunavlja, pokazujući kako glazba i međunarodna kulturna razmjena doprinose dijalogu, uzajamnom razumijevanju i mirnom suživotu.

Resurs 8 – Festival Donaueschinger Musiktage

Mrežno/izvan mreže: Oboje | Vrsta: godišnji kulturni festival / obrazovni i kulturni program
Donaueschinger Musiktage jedan je od najstarijih i najuglednijih festivala suvremene glazbe na svijetu, koji se od 1921. održava svake godine u Donaueschingenu. Uključuje koncerte avangardne i nove glazbe, eksperimentalne umjetničke programe, participativne radionice za lokalnu publiku uključujući mlade i studente te kontinuirane napore povezivanja glazbene inovacije sa širim kulturnim angažmanom, dijalogom i međunarodnim umrežavanjem.

Ciljne skupine: opća javnost, kulturna publika, studenti glazbe i edukatori, članovi zajednice, mladi, međunarodni umjetnici.

Tematska relevantnost: kultura; društvena kohezija; interkulturni dijalog; umjetnička inovacija; angažman zajednice.

Zemlja/grad: Njemačka — Donaueschingen, Baden-Württemberg | Mrežna stranica: https://www.donaueschinger-musiktage.de

Relevantnost: Kao međunarodno priznat kulturni događaj na izvoru Dunava simboličkom i zemljopisnom srcu Podunavlja predstavlja snažno mjesto kulturne razmjene i stvaranja značenja koje je u skladu s ciljevima projekta DANUBE PEACE za izgradnju uključivih, kulturno utemeljenih praksi obrazovanja za mir.

Resurs 9 – Museum Art.Plus (Donaueschingen)

Mrežno/izvan mreže: Oboje | Vrsta: kulturna institucija / muzej suvremene umjetnosti
Museum Art.Plus muzej je suvremene umjetnosti u Donaueschingenu, smješten blizu izvora rijeke Dunav. Predstavlja međunarodno i regionalno relevantne izložbe suvremene umjetnosti u obnovljenoj neoklasicističkoj zgradi i koordinira raznolik program koji uključuje razgovore s umjetnicima, radionice, koncerte, vođene obilaske te filmska i izvedbena događanja.

Ciljne skupine: opća javnost, kulturna publika, edukatori, studenti, lokalne zajednice, međugeneracijske skupine.

Tematska relevantnost: kultura; društvena kohezija; interkulturni dijalog; angažman zajednice; međugeneracijska interakcija.

Zemlja/grad: Njemačka — Donaueschingen, Baden-Württemberg | Adresa: Museumsweg 1, 78166 Donaueschingen | Mrežna stranica: https://www.museum-art-plus.com

Relevantnost: Važna kulturna platforma u podunavskoj regiji Donaueschingena koja nudi prostor za promišljanje, umjetnički izričaj i razmjenu među raznolikom publikom. Pokazuje kako umjetnost i javno kulturno programiranje doprinose društvenom razumijevanju, koheziji i interkulturnoj razmjeni među generacijama.

Resurs 10 – CINE Polska filmski festival Freiburg

Mrežno/izvan mreže: Oboje | Vrsta: kulturni program / filmski festival
CINE Polska filmski festival Freiburg kulturni je filmski festival koji predstavlja suvremenu poljsku kinematografiju i promiče interkulturni dijalog između poljske i njemačke publike. Organiziran u Kommunales Kino Freiburg, festival spaja filmske projekcije s raspravama i kulturnom razmjenom, potičući razumijevanje društvenih, povijesnih i identitetskih tema.

Ciljne skupine: opća javnost, kulturna publika, migranti i dijasporske zajednice, studenti, edukatori, filmski stručnjaci. Tematska relevantnost: kultura; integracija; mir; društvena kohezija; međugeneracijski dijalog.

Zemlja/grad: Njemačka — Freiburg im Breisgau | Adresa: Kommunales Kino Freiburg, Urachstrasse 40, 79102 Freiburg | Mrežna stranica: https://www.koki-freiburg.de/cinepolska-2026/

Relevantnost: Pokazuje kako film i kulturno pripovijedanje mogu poduprijeti obrazovanje za mir, interkulturni dijalog i društvenu koheziju. Pruža praktičan primjer korištenja kulture za obradu povijesnog sjećanja, identiteta i suživota.

Resurs 11 – Spomen-mjesto Grafeneck (Gedenkstätte Grafeneck)

Mrežno/izvan mreže: Oboje | Vrsta: spomen-mjesto / obrazovna ustanova

Spomen-mjesto Grafeneck mjesto je sjećanja i obrazovanja smješteno u regiji Schwäbische Alb u Baden-Württembergu, blizu područja gornjeg Podunavlja. Odaje počast žrtvama nacističkih zločina i pruža dugoročne obrazovne programe usmjerene na povijesnu odgovornost, ljudsko dostojanstvo, uključivanje i demokratske vrijednosti. Kroz vođene posjete, radionice i obrazovne materijale Grafeneck povezuje povijesno sjećanje sa suvremenim obrazovanjem za mir i građanskim angažmanom.

Ciljne skupine: edukatori, učenici, odrasli polaznici, kulturni djelatnici, organizacije civilnoga društva, lokalne zajednice, međugeneracijske skupine.

Tematska relevantnost: mir; kultura; demokratska otpornost; međugeneracijski dijalog; socijalna uključenost.

Zemlja/grad: Njemačka — Schwäbische Alb, Baden-Württemberg | Adresa: Grafeneck 3, 72501 Gomadingen | Mrežna stranica: https://gedenkstaette-grafeneck.de/

Relevantnost: Vodeći primjer obrazovanja za mir ukorijenjenog u povijesnom promišljanju unutar njemačkog Podunavlja. Njegov obrazovni pristup pokazuje kako suočavanje s teškim prošlostima kroz kulturu i obrazovanje može poticati demokratsku otpornost, empatiju i mirni suživot. Pruža prenosive prakse osobito relevantne za regije koje se bave ratnim sjećanjem, isključivanjem i dugoročnim društvenim učinkom nasilja.

Resurs 12 – Zaklada za poljsko-njemačku suradnju (FWPN)

Mrežno/izvan mreže: Oboje | Vrsta: institucija / program financiranja
Zaklada za poljsko-njemačku suradnju (FWPN) podupire inicijative koje jačaju dijalog, pomirenje i suradnju između poljskog i njemačkog društva. Financira kulturne, obrazovne i građanske projekte koji obrađuju povijesnu odgovornost, demokratske vrijednosti, društvenu koheziju i prekograničnu suradnju, uključujući inicijative relevantne za srednjoeuropske i podunavske kontekste. Zaklada podupire i inicijative poput CINE Polska filmskog festivala uvrštenog u ovo mapiranje resursa.

Ciljne skupine: odrasli polaznici, NVO-i, kulturne ustanove, akteri javnih politika.

Tematska relevantnost: mir; interkulturni dijalog; poslijeratna suradnja.

Zemlja/grad: Njemačka / Poljska (transnacionalno) | Ured u Njemačkoj: Pariser Platz 4A, D-10117 Berlin | Ured u Poljskoj: ul. Zielna 37, 00-108 Warszawa | Mrežna stranica: https://fwpn.org.pl/

Relevantnost: Dugogodišnji i vodeći primjer poslijeratnog pomirenja kroz obrazovanje, kulturu i suradnju civilnoga društva u srednjoj Europi. Pokazuje kako strukturirana kulturna razmjena, dijalog i dugoročna obrazovna suradnja mogu preobraziti nekadašnje sukobljene odnose u održiva partnerstva. Iako nije zemljopisno ograničena na Podunavlje, FWPN pruža vrlo prenosiv model prekogranične izgradnje mira izravno relevantan za suradnju u Podunavlju i u skladu s logikom Strategije EU-a za dunavsku regiju (EUSDR).

4.5.4 BOSNA I HERCEGOVINA

RESOURCE MAPPING RESULTS

BOSNA I HERCEGOVINA

U Bosni i Hercegovini mapirana su 4 resursa koji obuhvaćaju obrazovanje za mir utemeljeno na muzejima, izgradnju mira u civilnom društvu, međunarodne humanitarne organizacije i praktične obrazovne komplete alata. Resursi su ponajprije smješteni u Sarajevu i Brčko distriktu, što odražava koncentraciju infrastrukture obrazovanja za mir u urbanim područjima i područjima aktivnog civilnog društva.

MAPIRANI RESURSI

04

BROJ

Muzejsko obrazovanje, izgradnja mira i priručnici (Sarajevo, Brčko)

FOKUS

Resurs 1 – Muzej ratnog djetinjstva

Mrežno/izvan mreže: Oboje | Vrsta: institucija / obrazovni program
Muzej ratnog djetinjstva u Sarajevu globalno je priznata ustanova posvećena dokumentiranju osobnih iskustava djetinjstva tijekom rata. Uz izložbe, pruža obrazovne programe, radionice i materijale za učenje usmjerene na empatiju, sjećanje i izgradnju mira. Kroz pripovijedanje i vođeno promišljanje povezuje prošla iskustva sa suvremenim izazovima i podupire dijalog među generacijama.

Ciljne skupine: učenici, odrasli polaznici, edukatori, kulturni djelatnici, organizacije civilnoga društva, opća javnost.

Tematska relevantnost: obrazovanje za mir | kulturni dijalog | otpornost zajednice | povijesno sjećanje

Lokacija: Logavina 32, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina | Mrežna stranica: https://warchildhood.org | Kontakt: info@warchildhood.org

Relevantnost za DANUBE PEACE: Pokazuje kako pristupi utemeljeni na pripovijedanju i sjećanju mogu poticati empatiju, dijalog i kritičko promišljanje – ključne sastavnice obrazovanja za mir i vrlo relevantne za WP3 i WP4.

Resurs 2 – PRONI Centar za razvoj mladih

Mrežno/izvan mreže: Oboje | Vrsta: institucija / program u zajednici / obrazovne aktivnosti
PRONI Centar za razvoj mladih organizacija je civilnoga društva s dugogodišnjim iskustvom u izgradnji mira, volonterstvu i razvoju zajednice diljem Bosne i Hercegovine. Provodi obrazovne programe, tečajeve osposobljavanja i inicijative u zajednici koje promiču aktivno građanstvo, interkulturni dijalog i socijalnu uključenost. Njegov rad uključuje komponente obrazovanja i za mlade i za odrasle, sa snažnim naglaskom na građanskom angažmanu i neformalnom učenju.

Ciljne skupine: mladi, odrasli polaznici, edukatori, volonteri, akteri civilnoga društva, članovi zajednice.

Tematska relevantnost: obrazovanje za mir | otpornost zajednice | kulturni dijalog | aktivno građanstvo

Lokacija: Tina Ujevića 66, 76100 Brčko distrikt, Bosna i Hercegovina | Mrežna stranica: https://proni.ba | Kontakt: info@proni.ba

Relevantnost za DANUBE PEACE: PRONI predstavlja snažan primjer dugoročne izgradnje mira utemeljene na zajednici kroz obrazovanje i građansko sudjelovanje. Njegove su metodologije i programi izravno primjenjivi na jačanje dijaloga i angažmana u okviru projekta DANUBE PEACE.

Resurs 3 – Catholic Relief Services (CRS)

Mrežno/izvan mreže: Oboje | Vrsta: institucija / program / mreža
Catholic Relief Services (CRS) desetljećima je aktivan u Bosni i Hercegovini, provodeći programe usmjerene na društvenu koheziju, izgradnju mira, obrazovanje i otpornost zajednice. Njegove inicijative okupljaju različite etničke i društvene skupine kroz dijalog, zajedničke aktivnosti i izgradnju kapaciteta. CRS blisko surađuje s lokalnim partnerima na jačanju povjerenja, suradnje i uključivog razvoja u poslijeratnim zajednicama.

Ciljne skupine: odrasli polaznici, edukatori, voditelji zajednica, organizacije civilnoga društva, ranjive skupine, međugeneracijske zajednice.

Tematska relevantnost: obrazovanje za mir | otpornost zajednice | kulturni dijalog | integracija i društvena kohezija

Lokacija: Emerika Bluma 43, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina | Mrežna stranica: https://www.crs.org | Kontakt: bosnia@crs.org

Relevantnost za DANUBE PEACE: CRS pruža opsežno iskustvo u poslijeratnoj izgradnji mira i pristupima utemeljenima na zajednici, nudeći provjerene metodologije za dijalog, suradnju i otpornost.

Resurs 4 – UNFPA sažeti priručnik za vršnjačku izgradnju mira među mladima

Mrežno/izvan mreže: Mrežno | Vrsta: obrazovni materijal / priručnik
Sažeti priručnik za vršnjačku izgradnju mira među mladima koji je razvio UNFPA Bosna i Hercegovina praktičan je obrazovni resurs osmišljen za potporu obrazovanju za mir utemeljenom na vršnjacima. Pruža strukturirane aktivnosti, smjernice za moderiranje i alate za promicanje dijaloga, rješavanja sukoba i suradnje među mladima i zajednicama. Priručnik je prilagodljiv za uporabu u formalnim i neformalnim obrazovnim okruženjima i podupire moderatore u provedbi interaktivnih i uključivih iskustava učenja.

Ciljne skupine: edukatori, radnici s mladima, edukatori odraslih, mladi, moderatori u zajednici, organizacije civilnoga društva.

Tematska relevantnost: obrazovanje za mir | otpornost zajednice | kulturni dijalog | međugeneracijska suradnja

Relevantnost za DANUBE PEACE: Pruža strukturiran, provjeren okvir učenja od kolega izravno primjenjiv na razvoj materijala WP3 i resursa za moderiranje WP4.

4.5.5 HRVATSKA

REZULTATI MAPIRANJA RESURSA

HRVATSKA

U Hrvatskoj su mapirana 4 resursa koji obuhvaćaju organizacije civilnoga društva koje rade na obrazovanju za mir, potpori izbjeglicama i raseljenima, interkulturnoj integraciji zajednice i poslijeratnoj izgradnji mira među mladima. Resursi su smješteni u Zagrebu i Vukovaru, što odražava i nacionalno institucionalno središte i ključnu poslijeratnu zajednicu u Podunavlju.

MAPIRANI RESURSI

04

BROJ

Mirovno obrazovanje, podrška izbjeglicama i izgradnja mira među mladima (Zagreb, Vukovar)

FOKUS

Resurs 1 – Centar za mirovne studije (CMS)

Mrežno/izvan mreže: Oboje | Vrsta: institucija / organizacija civilnoga društva
Centar za mirovne studije (CMS) organizacija je civilnoga društva sa sjedištem u Zagrebu koja već dugi niz godina radi u područjima obrazovanja za mir, nenasilja, ljudskih prava i socijalne uključenosti. CMS provodi programe neformalnog obrazovanja, aktivnosti osposobljavanja, javne kampanje i istraživanja usmjerena na izgradnju mira, dijalog i jačanje demokratskih vrijednosti. Poseban se naglasak stavlja na rad s migrantima, izbjeglicama i drugim ranjivim skupinama.

Ciljne skupine: odrasli, edukatori i treneri, organizacije civilnoga društva, migranti i izbjeglice, raseljene osobe, aktivisti i članovi zajednice.

Tematska relevantnost: obrazovanje za mir | kulturni dijalog | otpornost zajednice | integracija raseljenih osoba

Lokacija: Selska cesta 112a, 10000 Zagreb, Hrvatska | Mrežna stranica: https://www.cms.hr | Facebook: https://www.facebook.com/centarzamirovnestudije | Kontakt: cms@cms.hr | Telefon: +385 1 482 00 94

Relevantnost za DANUBE PEACE: CMS predstavlja primjer dugoročnog i sustavnog rada na obrazovanju za mir, dijalogu i socijalnoj uključenosti u Hrvatskoj. Njegovo iskustvo u neformalnom obrazovanju odraslih, moderiranju dijaloga i radu s raseljenim osobama pruža vrijedne uvide i dobre prakse za WP3 i WP4.

Resurs 2 – Jesuit Refugee Service Hrvatska (JRS Hrvatska)

Mrežno/izvan mreže: Oboje | Vrsta: institucija / organizacija civilnoga društva
Jesuit Refugee Service Hrvatska (JRS Hrvatska) organizacija je civilnoga društva sa sjedištem u Zagrebu koja pruža sveobuhvatnu potporu izbjeglicama, tražiteljima azila i raseljenim osobama.

Njezin je rad usmjeren na socijalnu uključenost, psihosocijalnu potporu, obrazovanje i integraciju u zajednicu, s posebnom pozornošću posvećenom osobama raseljenima oružanim sukobima, uključujući osobe iz Ukrajine. JRS Hrvatska provodi aktivnosti utemeljene na zajednici, obrazovne programe i individualnu potporu usmjerene na jačanje dostojanstva, samostalnosti i sudjelovanja.

Ciljne skupine: izbjeglice i tražitelji azila; raseljene osobe (uključujući osobe iz Ukrajine); migranti; odrasli; ranjivi pojedinci i obitelji; članovi zajednice i volonteri.

Tematska relevantnost: obrazovanje za mir | kulturni dijalog | otpornost zajednice | integracija raseljenih osoba

Lokacija: Palmotićeva ulica 28, 10000 Zagreb, Hrvatska | Mrežna stranica: https://www.jrs.hr | Facebook: https://www.facebook.com/JRSCroatia | Kontakt: info@jrs.hr | Telefon: +385 98 979 2298

Relevantnost za DANUBE PEACE: JRS Hrvatska ima dugogodišnje iskustvo u podupiranju raseljenih osoba i poticanju njihova uključivanja kroz obrazovanje, dijalog i inicijative utemeljene na zajednici. Njezin rad izravno doprinosi izgradnji mira, društvenoj koheziji i otpornosti zajednice, nudeći vrijedne prakse za WP3 i WP4.

Resurs 3 – Ukrajinska zajednica Republike Hrvatske

Mrežno/izvan mreže: Oboje | Vrsta: organizacija u zajednici / mreža
Ukrajinska zajednica Republike Hrvatske organizacija je utemeljena na zajednici koja okuplja Ukrajince koji žive u Hrvatskoj i podupire njihovu društvenu, kulturnu i građansku integraciju. Organizacija promiče ukrajinsku kulturu, jezik i tradicije, istodobno potičući dijalog i suradnju s lokalnim stanovništvom. Od izbijanja rata u Ukrajini zajednica ima važnu ulogu u podupiranju raseljenih osoba kroz kulturne, društvene i aktivnosti usmjerene na zajednicu.

Ciljne skupine: raseljene osobe iz Ukrajine; migranti i pridošlice; odrasli i obitelji; kulturni djelatnici i članovi zajednice; lokalni građani zainteresirani za interkulturnu razmjenu.

Tematska relevantnost: kulturni dijalog | integracija raseljenih osoba | otpornost zajednice | međugeneracijska suradnja

Lokacija: Trg Stjepana Radića 3, 10000 Zagreb, Hrvatska | Mrežna stranica: https://www.ukrajinci.hr | Facebook: https://www.facebook.com/ukrajinci.u.rh | Kontakt: ukrajinskazajednica.hr@gmail.com

Relevantnost za DANUBE PEACE: Ukrajinska zajednica u Hrvatskoj resurs je s lokalne razine, vođen zajednicom, koji izravno podupire integraciju i dobrobit raseljenih osoba iz Ukrajine. Spajanjem kulturnih aktivnosti, potpore zajednici i interkulturnog dijaloga, organizacija pomaže graditi mostove između pridošlica i zajednica domaćina, nudeći vrijedne uvide za WP3 i WP4.

Resurs 4 – Mirovna grupa mladih Dunav (Vukovar)

Mrežno/izvan mreže: Oboje | Vrsta: organizacija civilnoga društva / organizacija utemeljena na zajednici
Mirovna grupa mladih Dunav organizacija je civilnoga društva sa sjedištem u Vukovaru, gradu smještenom izravno na rijeci Dunav. Organizacija ima dugogodišnje iskustvo u izgradnji mira, radu s mladima, neformalnom obrazovanju i promicanju interkulturnog dijaloga u poslijeratnom kontekstu. Njezine su aktivnosti usmjerene na poticanje mirnog suživota, socijalne uključenosti i aktivnog sudjelovanja mladih i šire zajednice. Kroz obrazovne programe, inicijative u zajednici i prekograničnu suradnju organizacija doprinosi jačanju povjerenja i otpornosti u Podunavlju.

Ciljne skupine: mladi; odrasli; članovi zajednice; etničke manjine; edukatori i radnici s mladima; međugeneracijske skupine.

Tematska relevantnost: obrazovanje za mir | kulturni dijalog | otpornost zajednice | međugeneracijska suradnja | povijesno sjećanje

Lokacija: Ljudevita Gaja 12, 32000 Vukovar, Hrvatska | Mrežna stranica: https://www.ypgd.org | Facebook: https://www.facebook.com/ypgdunav | Kontakt: info@ypgd.org | Telefon: +385 (0)32 450 750

Relevantnost za DANUBE PEACE: Mirovna grupa mladih Dunav vrlo je relevantna zbog svoje lokacije u Podunavlju i dugoročnog angažmana u obrazovanju za mir, dijalogu i pomirenju utemeljenom na zajednici u poslijeratnom okruženju. Njezino iskustvo pruža vrijedne primjere dobre prakse i za razvoj obrazovnih materijala u WP3 i za digitalno mapiranje i umrežavanje u WP4.

05

REGIONALNA ANALIZA I NALAZI

Ovdje se nacionalni podaci sintetiziraju u regionalnu sliku. Svaka se zemlja promatra u vlastitom kontekstu: preventivnom u Češkoj, ratnom u Ukrajini, bogatom infrastrukturom, ali neravnomjernom u Njemačkoj, duboko poslijeratnom u Bosni i Hercegovini te mješovitom urbano-ruralnom u Hrvatskoj. Analiza razlikuje zajedničke izazove na razini cijele dunavske regije od specifičnosti pojedinih zemalja, otkrivajući i zajedničke temelje i razlike koje svaka intervencija mora poštovati.

5.1 ČEŠKA REPUBLIKA

REGIONALNA ANALIZA I NALAZI

ČEŠKA REPUBLIKA

Češka Republika predstavlja stabilan, nekonfliktan kontekst u kojem izazovi povezani s mirom ne proizlaze iz izravnog nasilja, nego iz postupne društvene fragmentacije, promjena povezanih s migracijama, opadajućeg povjerenja i sve većeg pritiska na javni diskurs i institucionalnu odzivnost. Za razliku od Ukrajine, nije poslijeratno okruženje; za razliku od Njemačke, ne djeluje unutar visoko formalizirane infrastrukture obrazovanja za mir. Njezina je definirajuća odlika preventivan, ukorijenjen i na praksi utemeljen pristup društvenoj koheziji.

Obrazovanje za mir jasno je prisutno, ali se rijetko prepoznaje ili strukturira kao zasebno područje. Umjesto toga, ugrađeno je u građanski odgoj, medijsku pismenost, interkulturni dijalog, potporu integraciji i kulturne aktivnosti u zajednici. Češki se kontekst može opisati strukturnim paradoksom: visokom lokalnom aktivnošću u kombinaciji s niskom sustavnom koordinacijom. Širok raspon organizacija, inicijativa i neformalnih aktera aktivno doprinosi dijalogu, uključivanju i otpornosti zajednice. Međutim, ti napori ostaju fragmentirani, projektno utemeljeni i snažno ovisni o kratkoročnim ciklusima financiranja, uz ograničeno dugoročno institucionalno usidrenje na nacionalnoj razini.

Još je jedna važna značajka jaz između formalnih okvira i praktične provedbe. Dokumenti javnih politika i obrazovni okviri podupiru demokratske vrijednosti, uključivanje i kritičko mišljenje, ali njihovo prevođenje u dosljednu, dugoročnu praksu u zajednici ostaje neujednačeno. Šire socioekonomsko i upravljačko okruženje dodatno oblikuje češki položaj: čimbenici poput priuštivosti stanovanja, pristupa tržištu rada, dostupnosti usluga i administrativne složenosti izravno utječu na društvenu koheziju i sudjelovanje.

Scenarijska analiza SocioFactora za Brno dodaje strateški sloj, pokazujući da budućnost integracije i kohezije ovisi o dugoročnom kapacitetu upravljanja, uključujući koordinirano planiranje, institucionalnu otvorenost, odlučivanje utemeljeno na podacima i djelotvornu javnu komunikaciju.

Ova se regionalna analiza temelji na trianguliranoj dokaznoj osnovi koja spaja kvantitativne i kvalitativne metode. Češki skup podataka uključuje: anketu WP2 s 18 ispitanika; jednu fokus grupu s 11 sudionika; jedan stručni intervju utemeljen na praksi u zajednici; niz nacionalnih studija slučaja; mapiranje resursa relevantnih aktera i inicijativa; te scenarijsko izvješće utemeljeno na predviđanju (SocioFactor).

Nalaze ne treba tumačiti kao statistički reprezentativne za nacionalno stanovništvo. Umjesto toga, odražavaju perspektive angažiranih dionika koji djeluju u obrazovanju, civilnom društvu i okruženjima utemeljenima na zajednici.

UKRATKO

PROFIL

Preventivna izgradnja mira u stabilnom društvu — visoka lokalna aktivnost, slaba koordinacija

GLAVNI IZAZOV

Društvena fragmentacija i paralelna koegzistencija; pad povjerenja, dezinformacije

KLJUČNA POTREBA

Koordinacija, vještine moderiranja, održivo financiranje

Obrazovanje za mir u Češkoj široko se prepoznaje kao važno, ali je strukturno nedovoljno definirano i nedovoljno koordinirano. Podaci iz ankete pokazuju snažnu percepciju relevantnosti, pri čemu velika većina ispitanika smatra obrazovanje za mir važnim i prepoznaje ulogu obrazovanja odraslih u suočavanju s izazovima zajednice.

Obrazovanje za mir shvaća se kao skup presječnih kompetencija i praksi, uključujući vještine dijaloga i komunikacije, kritičko mišljenje i medijsku pismenost, empatiju i uzajamno razumijevanje te sposobnost konstruktivnog snalaženja u raznolikosti. Ponuda je raspršena kroz više sektora.

Najznačajnije prepreke uključuju: ograničeno financiranje i oslanjanje na kratkoročne projekte; nedovoljno osposobljavanje i potporu moderatorima; nedostatak pristupačnih i sigurnih prostora za dijalog; te prepreke sudjelovanju ranjivih skupina.

Češki je kontekst obilježen latentnom napetošću, a ne otvorenim sukobom. Glavni izazovi uključuju pritiske povezane s migracijama, nedostatak strukturiranog dijaloga, opadajuće povjerenje, dezinformacije i polariziranu komunikaciju te socioekonomske nejednakosti. Središnji je obrazac paralelni suživot: različite društvene skupine često žive jedna uz drugu bez dovoljno prilika za smislenu interakciju.

Povjerenje se javlja kao ključan čimbenik koji utječe na odnose između domicilnog stanovništva i pridošlica, percepcije institucija i vjerodostojnost javnih informacija. Dezinformacije i pojednostavljeni narativi dodatno doprinose društvenoj fragmentaciji, osobito u digitalnim okruženjima.
Kulturne aktivnosti imaju važnu ulogu u podupiranju društvene kohezije, prvenstveno stvaranjem pristupačnih ulaznih točaka za interakciju i zajedničko iskustvo. Rezultati ankete upućuju na to da većina ispitanika doživljava kulturne tradicije kao pozitivan doprinos koheziji. Međutim, interkulturni dijalog ostaje nedosljedan i često ograničen na povremen angažman.

Kvalitativni nalazi ističu da djelotvornost kulturnih inicijativa ovisi o kontinuitetu tijekom vremena, pristupačnosti za raznolike skupine i prisutnosti moderiranja. Bez tih elemenata kulturne aktivnosti mogu poduprijeti vidljivost i kontakt, ali ne uspijevaju proizvesti smislen dijalog.

Češki model otpornosti prvenstveno je preventivan i prilagodljiv. Ključne ranjivosti uključuju društvenu polarizaciju, opadajuće povjerenje, integracijski umor, ekonomski pritisak i izloženost dezinformacijama. Otpornost ovisi o međudjelovanju povjerenja između pojedinaca i institucija, dostupnosti uključivih prostora u zajednici, prilikama za smislenu interakciju i institucionalnom kapacitetu za odgovaranje na društvene potrebe.

Scenarijska analiza SocioFactora ističe važnost dugoročnog upravljanja. Negativni ishodi poput segregacije i nepovjerenja javljaju se postupno kada sustavi ne uspijevaju koordinirati stanovanje, usluge, komunikaciju i sudjelovanje. Ključan je uvid da informacije same po sebi nisu dovoljne za izgradnju otpornosti povjerenje i opetovana interakcija nužni su uvjeti.

Uključivanje u Češkoj postoji, ali je neujednačeno. Podaci iz ankete upućuju na to da je ravnopravno sudjelovanje raseljenih osoba i pridošlica ograničeno, pri čemu većina ispitanika izvještava tek o djelomičnom uključivanju. Prepreke uključuju jezične i informacijske praznine, administrativnu složenost, nestabilnost stanovanja, izazove na tržištu rada i društvenu izolaciju.

Ključna dimenzija specifična za Češku jest situacija romskih zajednica. Njihova dugotrajna isključenost odražava strukturnu nejednakost ugrađenu u sustave stanovanja, obrazovanja i društvenog sudjelovanja. Relevantna je i rodna dimenzija: žene, osobito one sa skrbničkim obvezama, često se suočavaju s višestrukim izazovima vezanima uz zapošljavanje, integraciju i pristup uslugama.

Međugeneracijska interakcija u Češkoj postoji, ali ostaje nedovoljno razvijena kao strateška sastavnica rada povezanog s mirom. Različite dobne skupine često djeluju usporedno, uz ograničene strukturirane prilike za dijalog. Mlađi naraštaji obično imaju izravniju izloženost raznolikosti, dok se stariji mogu više oslanjati na posredovane narative.
Postojeće prakse poput društvenih centara, volontiranja i zajedničkih kreativnih aktivnosti pokazuju potencijal za međugeneracijsku razmjenu. Međutim, te inicijative nisu sustavno integrirane u šire strategije kohezije.

Češka Republika ima raznolik i aktivan ekosustav organizacija i inicijativa. To uključuje obrazovne programe usmjerene na kritičko mišljenje i ljudska prava, NVO-e koji podupiru integraciju i sudjelovanje, društvene centre koji olakšavaju svakodnevnu interakciju, inicijative medijske pismenosti koje obrađuju dezinformacije te aktivnosti koje vode mladi ili sveučilišta.

Ekosustav obilježavaju snažan lokalni angažman, metodološka raznolikost i međusektorska suradnja. Međutim, suočava se i sa strukturnim ograničenjima: fragmentacijom, ograničenom koordinacijom, ovisnošću o projektnom financiranju i neujednačenom vidljivošću.

Češka pruža specifičnu i vrijednu perspektivu projektu DANUBE PEACE: model preventivne izgradnje mira u stabilnom društvu, u kojem fokus nije na rješavanju sukoba, nego na održavanju kohezije u uvjetima društvenih promjena. Taj pristup integrira obrazovanje, rad u zajednici, medijsku pismenost i razmišljanje usmjereno na upravljanje.

Uključivanje alata predviđanja poput scenarijskog planiranja dodaje važnu dimenziju povezujući sadašnje djelovanje s dugoročnim ishodima. Češki slučaj pokazuje da se izgradnja mira može shvatiti kao kontinuiran proces jačanja društvene infrastrukture, a ne kao odgovor na krizu.

- Obrazovanje za mir prisutno je, ali ugrađeno kroz sektore bez jedinstvenog okvira.
- Strukturna ograničenja značajnija su od konceptualnih praznina.
- Društvena distanca predstavlja veći izazov od otvorenog sukoba.
- Povjerenje je središnji čimbenik u održavanju kohezije.
- Kulturne aktivnosti podupiru, ali ne zamjenjuju, strukturiran dijalog.
- Uključivanje mora obuhvatiti i pridošlice i dugotrajno marginalizirane skupine.
- Funkcionalan ekosustav postoji, ali zahtijeva snažniju koordinaciju.

Nalazi upućuju na potrebu za potporom usmjerenom na provedbu. Ključni prioriteti uključuju: jačanje vještina moderiranja i medijacije; poboljšanje koordinacije među akterima; podupiranje dugoročne održivosti inicijativa; širenje okvira uključivog sudjelovanja; integraciju medijske pismenosti u učenje u zajednici; te razvoj pristupačnih alata poput interaktivne karte.
Ti nalazi izravno oblikuju sljedeće faze projekta DANUBE PEACE. Utvrđene praznine u moderiranju, pristupačnosti i međugeneracijskim formatima obradit će se kroz razvoj ciljanih videomaterijala (WP3) i strukturiranih obrazovnih modula (WP4).

Češki slučaj pokazuje da izgradnja mira u stabilnim društvima nije definirana odsutnošću sukoba, nego kvalitetom odnosa, povjerenja i interakcije unutar društva. Češka već ima snažan temelj u pogledu aktera, inicijativa i praktičnog iskustva. Središnji izazov leži u povezivanju, održavanju i skaliranju tih napora.

Dodatni izvori

Nacionalne politike i strateški okviri:

- https://msmt.gov.cz/file/41216_1_1/
- https://msmt.gov.cz/uploads/brozura_S2030_en_fin_online.pdf
- https://socialnipece.brno.cz/wp-content/uploads/2021/06/Strategie_integrace_cizincu_ve_meste-Brne_ANJ.pdf

Civilno društvo, obrazovanje i medijska pismenost:

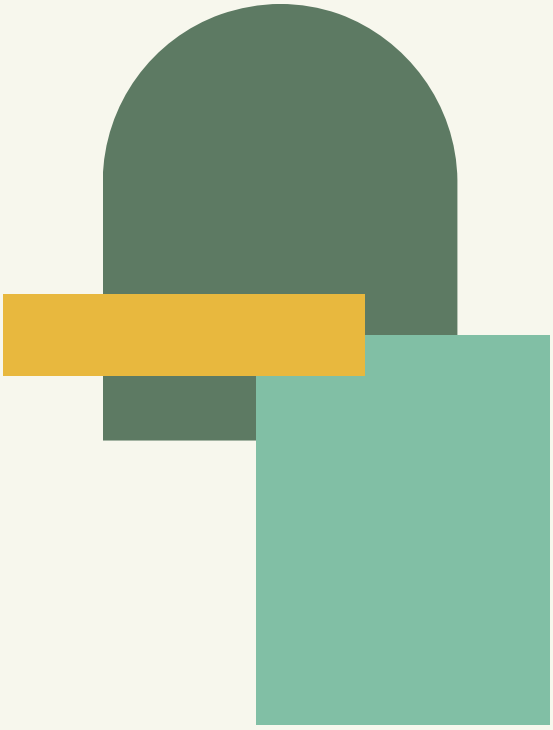
- https://www.jsns.cz/en/home
- https://demagog.cz/o-nas
- https://www.clovekvtisni.cz

Potpora integraciji i migracijama:

- https://meta-ops.eu
- https://inbaze.cz

Društvena kohezija i kontekst povezan s Romima:

- https://www.socialni-zaclenovani.cz
- https://www.romea.cz

5.2 UKRAJINA

REGIONALNA ANALIZA I NALAZI

UKRAJINA

1. Obrazovanje za mir: dostupnost, kvaliteta, pristup i prepreke

U ukrajinskom kontekstu obrazovanje za mir oblikuje se u uvjetima ruskog sveobuhvatnog rata protiv Ukrajine, koji temeljito utječe na njegov sadržaj. Ne doživljava se kao apstraktna pedagoška tema, nego kao praktičan alat za društveni opstanak, smanjenje napetosti i obnavljanje interakcije među ljudima.

Obrazovanje za mir uključuje: razvoj dijaloga i povjerenja unutar zajednica; medijaciju i pregovaranje; nenasilnu komunikaciju; restorativne prakse; rad s traumom i sukobima. Pristup inicijativama uglavnom se ostvaruje kroz organizacije civilnoga društva, neformalno obrazovanje i obrazovne projekte. Formalni državni obrazovni sustav uključen je tek djelomično.

Glavne prepreke: nedostatak jasnog zajedničkog razumijevanja što je izgradnja mira; zamjena dijaloga formalnim aktivnostima (okrugli stolovi bez stvarne razmjene stavova); sigurnosna situacija (granatiranje, evakuacije, prekidi struje); psihološka iscrpljenost stanovništva; materijalni problemi (stanovanje, zaposlenje, osnovna sigurnost). Kvaliteta programa snažno ovisi o kompetenciji moderatora; zajednicama nedostaju lokalni stručnjaci za moderiranje dijaloga i medijaciju.

2. Kulturna suradnja i interkulturni dijalog

Kultura funkcionira kao jedan od najdjelotvornijih alata izgradnje mira. Najčešći formati uključuju radionice, izložbe i događanja u knjižnicama; kreativne prostore za interno raseljene osobe i domicilno stanovništvo; festivale i događanja u zajednici. Oni doprinose razbijanju stereotipa, smanjenju sumnjičavosti i stvaranju novih društvenih veza.

Praznine: slaba komunikacija o događanjima; ograničena potpora lokalnih vlasti u nekim gradovima; ograničenja povezana sa sigurnošću; nisko sudjelovanje neangažiranih skupina stanovništva.

3. Otpornost zajednice i društvena kohezija

Otpornost zajednice oblikuje se kroz: volonterske pokrete; psihološku potporu; obrazovne programe; organizacije civilnoga društva; veteranske prostore; inicijative mladih. Volontiranje je postalo ključan čimbenik međugeneracijske i društvene integracije.

UKRATKO

PROFIL

Mirovno obrazovanje kao praktični društveni oporavak u uvjetima rata punog opsega

GLAVNI IZAZOV

Trauma, raseljavanje velikih razmjera, slaba kultura dijaloga, sigurnosni uvjeti

KLJUČNA POTREBA

Osposobljeni voditelji dijaloga, pristupi usmjereni na traumu, integracija interno raseljenih osoba

Glavne ranjivosti: društvena polarizacija; opadajuće povjerenje; sukobi na društvenim mrežama; napetosti povezane s jezikom; podjela između onih koji su ostali, otišli i vratili se; stalna tjeskoba uzrokovana ratom. Utvrđene rizične skupine uključuju obitelji vojnog osoblja i poginulih, obitelji nestalih osoba, osobe s invaliditetom, starije odrasle osobe, mlade u malim zajednicama i muškarce mobilizacijske dobi.

4. Integracija raseljenih osoba

Iskustvo integracije interno raseljenih osoba heterogeno je. Lokalne strukture potpore: vijeća interno raseljenih osoba; organizacije civilnoga društva; središta zajednice; obrazovni i kulturni prostori; programi zapošljavanja i grantovi.

Glavni izazovi: neizvjesnost oko budućnosti (ljudi ne znaju hoće li ostati); jezične prepreke i stereotipi; nedostatak zaposlenja koje odgovara stručnim kvalifikacijama; teška prilagodba djece; nizak angažman bez osobnih poziva. Istodobno, interno raseljene osobe mogu postati resurs za zajednice — primjerice, održavajući ruralne škole i podupirući lokalni ekonomski razvoj.

5. Međugeneracijsko učenje i veze u zajednici

Interakcija među generacijama postoji, ali je uglavnom nestrukturirana. Aktivnosti se često organiziraju odvojeno za mlade i odrasle. Najuspješniji primjeri međugeneracijske interakcije uključuju sudjelovanje u volonterskim aktivnostima i određene inicijative organizacija civilnoga društva.

6. Obrasci i razlike među zemljama

Zajedničke prepreke: nedostatak povjerenja; slaba kultura dijaloga; društvena polarizacija; nedovoljno sudjelovanje ranjivih skupina.

Ukrajinske posebnosti: ruska agresija kao središnji čimbenik; masovno interno i vanjsko raseljavanje; raširena traumatska iskustva među stanovništvom; sigurnosni rizici kao svakodnevna stvarnost.

Zaključak

Istraživanje pokazuje da u Ukrajini obrazovanje za mir nije teorijska disciplina, nego praksa društvenog oporavka. Najdjelotvorniji su alati dijalog i restorativne prakse, kultura, volontiranje i lokalne inicijative. Ključne potrebe uključuju: razvoj profesionalnih moderatora dijaloga; širi pristup programima; pristupe informirane o traumi; integraciju interno raseljenih osoba; te međugeneracijsku interakciju.
Nalazi potvrđuju potrebu za interaktivnom kartom prilika i praksi kao alatom za razmjenu iskustava i potporu lokalnim inicijativama u okviru projekta DANUBE PEACE.

5.3 NJEMAČKA

REGIONALNA ANALIZA I NALAZI

NJEMAČKA

Obrazovanje za mir: dostupnost, kvaliteta, pristup i prepreke

U Njemačkoj se obrazovanje za mir često pruža kroz građanski/politički odgoj (Politische Bildung), obrazovanje odraslih (Volkshochschulen/VHS) i osposobljavanja koja vode NVO-i. Njemačka ima gustu infrastrukturu obrazovanja odraslih, a centri za obrazovanje odraslih sve više djeluju kao interkulturna središta zajednice šireći usluge koje podupiru integraciju i interkulturne vještine. Mnogi programi naglašavaju demokratske kompetencije i moderiranje osjetljivo na sukobe; praktično usmjerene resurse i osposobljavanja za obrazovanje za mir nude specijalizirani akteri poput Zaklade Berghof.

Ključne prepreke: fragmentacija (mnogo pružatelja, neujednačena vidljivost po regijama); praznina kod odraslih — mnoge inicijative obrazovanja za mir i dalje naginju mladima/školama, ostavljajući formate za odrasle i međugeneracijske formate nedovoljno razvijenima, upravo prazninu na koju cilja DANUBE PEACE; ograničenja kapaciteta (osposobljeni moderatori, vrijeme i stabilno financiranje); prepreke sudjelovanju za ranjive odrasle osobe (jezik, skrb o djeci, prijevoz, digitalni pristup).

Kulturna suradnja i interkulturni dijalog

Njemački dunavski koridor (Baden-Württemberg/Bavarska) ima aktivne strukture kulturne suradnje povezane s Dunavom. Dunavski ured Ulm/Neu-Ulm izričito pozicionira regiju kao središte suradnje i radi na europskoj kulturi i društveno-političkim izazovima. Kulturno umrežavanje i projektno financiranje u Podunavlju postoji kroz platforme poput Danube Culture Platform (povezane s EUSDR-om) i podunavskih fondova za male projekte koji uključuju njemačke aktere u Baden-Württembergu, Regensburgu i Ulmu.

Praznine i izazovi: kulturna suradnja često je projektno utemeljena s kratkim ciklusima, što stvara diskontinuitet; neke su inicijative primarno kulturne i tek se neizravno povezuju s ishodima izgradnje mira, uključivanja ili obrazovanja odraslih; dopiranje do teško dostupnih odraslih osoba (ruralna područja, skupine s niskim povjerenjem, pridošlice) ostaje teško bez prilagođenog dosega.

Otpornost zajednice i društvena kohezija

Njemačka ima veliko, državno podržano financiranje civilnoga društva za rad na demokraciji, raznolikosti i suzbijanju ekstremizma (npr. Demokratie leben!, uključujući lokalna Partnerstva za demokraciju).

UKRATKO

PROFIL

Gusta, formalizirana infrastruktura za obrazovanje odraslih i demokraciju

GLAVNI IZAZOV

"Jaz u obrazovanju odraslih" (ponuda naginje prema mladima/školama); fragmentacija; podjela između urbanih i ruralnih sredina

KLJUČNA POTREBA

Formati za odrasle i međugeneracijski formati; manje birokracije; pristup teško dostupnim odraslim osobama

Ključne ranjivosti: pritisci polarizacije i dezinformacija (rastuća potražnja za moderiranjem dijaloga i medijskom pismenošću); nejednakosti između dobro opremljenih urbanih ekosustava i zapostavljenih ruralnih/perifernih zajednica; izgaranje i umor od inicijativa među volonterima i malim NVO-ima zbog administrativnog opterećenja i zahtjeva izvještavanja.

Integracija raseljenih osoba

Njemački integracijski sustav snažno je institucionaliziran: integracijski tečajevi BAMF-a, jezična potpora i orijentacijske komponente temeljni su stupovi, koji se pružaju naširoko (često putem VHS-a i akreditiranih pružatelja). Uobičajeni izazovi za raseljene odrasle osobe: tempo usvajanja jezika naspram neposrednih potreba tržišta rada i stanovanja; administrativna složenost u pristupu pravima, upisu na tečajeve i priznavanju kvalifikacija; nestašica stanova u mnogim gradovima koja usporava stabilnost i sudjelovanje u zajednici; psihosocijalne potrebe i odsutnost okruženja za učenje osjetljivih na traumu.

Međugeneracijsko učenje i veze u zajednici

Njemačka ima snažan međugeneracijski model kroz Mehrgenerationenhäuser — nacionalna mjesta susreta koja podupiru uzajamnu pomoć, neformalno učenje i svakodnevnu integraciju. Uspješni pristupi uključuju formate niskoga praga (dolazak bez najave, društveni kafići, mentorstvo, praktična pomoć); dizajne suučenja (digitalna pomoć mladih u kombinaciji sa životnim vještinama i pomoći u zadaćama od strane starijih odraslih osoba); te povezivanje međugeneracijskog rada s građanskim sudjelovanjem i lokalnim kulturnim narativima, što ima visoku relevantnost za logiku „baština kao most“ projekta DANUBE PEACE.

Obrasci i razlike među zemljama (njemačka perspektiva)

Zajedničke prepreke u partnerskim zemljama: fragmentacija ponuda, teškoća u angažiranju ranjivih odraslih osoba, jezične prepreke za raseljene osobe te nedosljedno dugoročno financiranje. Njemačke posebnosti: snažna formalizirana infrastruktura (BAMF, VHS mreže, veliki programi financiranja demokracije), ali visoka birokracija i administrativno opterećenje uz neujednačen pristup među regijama; izraziti čvorovi podunavske suradnje u izvorišnoj regiji (Ulm/Neu-Ulm) koji se dobro poklapaju s obrazloženjem njemačkog sudjelovanja u projektu.

5.4 BOSNA I HERCEGOVINA

REGIONALNA ANALIZA I NALAZI

BOSNA I HERCEGOVINA

1. Obrazovanje za mir: dostupnost, kvaliteta, pristup i prepreke

U Bosni i Hercegovini obrazovanje za mir ostaje relevantno zbog dugoročnih posljedica rata, ustrajnih društvenih i političkih podjela te ograničenih strukturiranih prilika za dijalog među zajednicama. Obrazovanje za mir rijetko je institucionalizirano kao jasno definirano područje. Umjesto toga, uglavnom se pruža kroz organizacije civilnoga društva, neformalno obrazovanje, kulturne inicijative, rad s mladima te odabrane projekte utemeljene na školi ili zajednici.

Osobito značajan strukturni izazov utvrđen kroz stručni intervju proveden za ovo mapiranje jest etnička podjela ugrađena u dijelove samog obrazovnog sustava. U nekim zajednicama srednje škole i dalje djeluju po takozvanom modelu „dvije škole pod jednim krovom“, u kojem učenici slijede odvojene kurikule na različitim jezicima i faktički su razdvojeni po etničkoj liniji. Intervju, proveden sa školskim pedagogom iz Stoca, ilustrirao je i dubinu tog izazova i potencijal odgovora utemeljenih na školi: ustrajne pedagoške radionice o dijalogu, toleranciji, ljudskim pravima, predrasudama i identitetu, u kombinaciji s međunarodnom razmjenom, pomogle su preobraziti školu nekoć nadaleko povezanu s etnički motiviranim vršnjačkim nasiljem u znatno kohezivnije okruženje. To iskustvo potvrđuje da škole, usprkos institucionaliziranim podjelama, mogu postati važna mjesta izgradnje mira kada se dijalog aktivno i kontinuirano moderira.

U praksi obrazovanje za mir u Bosni i Hercegovini uključuje: dijalog i izgradnju povjerenja među različitim skupinama; nenasilnu komunikaciju i rješavanje sukoba; građansko sudjelovanje i obrazovanje o ljudskim pravima; obrazovne aktivnosti utemeljene na sjećanju i kulturi; učenje u zajednici usmjereno na uključivanje i suživot.

Pristup prilikama za obrazovanje za mir neujednačen je. U većim gradovima, osobito ondje gdje je civilno društvo aktivno, ljudi mogu naići na radionice, javne rasprave, obrazovne programe i kulturne inicijative povezane s izgradnjom mira. U mnogim zajednicama, međutim, takve prilike ostaju neredovite, projektno utemeljene i slabo vidljive.

Glavne prepreke: fragmentacija inicijativa i nedostatak koordinacije; slaba institucionalna potpora i ovisnost o kratkoročnom projektnom financiranju; nedostatak osposobljenih moderatora za dijalog i obrazovanje odraslih usmjereno na mir; ograničen pristup za ranjive i podzastupljene skupine; politička polarizacija i odvojeni javni narativi; niska vidljivost postojećih programa i resursa.

UKRATKO

PROFIL

Duboko naslijeđe poslijeratnog razdoblja; civilno društvo kao glavni pružatelj usluga

GLAVNI IZAZOV

Etnobojne i političke podjele (uklj. "dvije škole pod jednim krovom"); narativi koji razdvajaju

KLJUČNA POTREBA

Osposobljeni voditelji; pristup izvan gradova; pristupi usmjereni na traumu i međugeneracijski formati

2. Kulturna suradnja i interkulturni dijalog: postojeći modeli, praznine i izazovi

Kultura ima znatan potencijal da djeluje kao most u Bosni i Hercegovini, osobito u zajednicama u kojima podjele ostaju vidljive u svakodnevnom životu. Kulturne inicijative, muzeji, spomen-prostori, festivali, javne rasprave, učenje utemeljeno na umjetnosti i događanja u zajednici često stvaraju neke od rijetkih prostora u kojima se ljudi različitog podrijetla mogu susresti na manje formalne i manje konfrontacijske načine.

Postojeći modeli uključuju: obrazovanje utemeljeno na muzejima i sjećanju; interkulturne festivale i događanja u zajednici; kreativne radionice i programe kulturnog dijaloga; javne rasprave o identitetu, sjećanju i suživotu; lokalne kulturne centre i neovisne prostore zajednice.

Ostaje nekoliko praznina: mnoge su kulturne inicijative kratkoročne i projektno utemeljene; kulturna suradnja često ne prelazi u dublji ili održiv dijalog; aktivnosti mogu privući već angažirane skupine dok manje aktivni građani ostaju izvan njih; potpora lokalnih vlasti često je nedosljedna; kulturni sadržaj i dalje se može tumačiti kroz isključive identitetske okvire umjesto kroz zajednički građanski prostor.

3. Otpornost zajednice i društvena kohezija: inicijative i ranjivosti

Otpornost zajednice u Bosni i Hercegovini često se gradi kroz rad organizacija civilnoga društva, neformalnih mreža u zajednici, edukatora, volontera, kulturnih djelatnika i lokalnih inicijativa. Podupire se kroz: neformalno obrazovanje i lokalne radionice; društvene centre i prostore za dijalog; volontiranje i inicijative s lokalne razine; psihosocijalnu potporu i aktivnosti usmjerene na uključivanje; obrazovna i kulturna događanja koja potiču sudjelovanje.

Konkretna ilustracija djelotvorne izgradnje otpornosti proizašla je iz stručnog intervjua: Peacebuilding Leadership Programme koji provodi švedska vladina agencija Folke Bernadotte Academy zajedno s lokalnim partnerima u Mostaru i Sanskom Mostu. Tijekom nekoliko godina program je okupio sudionike različitog etničkog podrijetla kroz pedagoške radionice za mlade, osposobljavanje o traumi i međugeneracijskoj traumi, povezivanje zajednica utemeljeno na književnosti te aktivnosti suzbijanja govora mržnje i dezinformacija.

Pokazao je da izravna, dobro moderirana interakcija može smanjiti predrasude i ojačati povjerenje te da bi se takvi formati mogli dodatno širiti kroz škole, programe za mlade, seminare, tečajeve osposobljavanja i ljetne kampove.

Utvrđene ranjivosti: ustrajno socijalno isključivanje; diskriminacija i nejednako sudjelovanje; slaba kultura dijaloga; polarizacija i dezinformacije; nisko povjerenje u institucije; socioekonomska nesigurnost i iseljavanje; ograničeno uključivanje manjina i ranjivih skupina. Osobito relevantne rizične skupine uključuju etničke manjine, raseljene osobe i pridošlice, osobe s invaliditetom, ruralno stanovništvo, odrasle niskih primanja, LGBTQ+ osobe, žene suočene s društvenim preprekama te starije odrasle osobe u društveno izoliranim kontekstima.

4. Integracija raseljenih osoba: lokalne strukture potpore i izazovi

Bosna i Hercegovina ima specifičan kontekst u pogledu raseljavanja. Zemlja i dalje živi s dugoročnim posljedicama interne raseljenosti i poslijeratnih procesa povratka. Lokalne se strukture potpore uglavnom nalaze kroz organizacije civilnoga društva, programe utemeljene na zajednici, usluge socijalne potpore, obrazovne i kulturne inicijative te lokalne neformalne mreže.

Nalazi ankete pokazuju da su raseljene osobe prisutne u životu zajednice i obrazovanju, ali najčešće tek djelomično uključene. Ravnopravno je sudjelovanje rijetko, što upućuje na to da pristup ne prelazi automatski u smisleno pripadanje. Ključni izazovi uključuju institucionalnu fragmentaciju, ograničenu ciljanu potporu i psihološke prepreke povezane s dugoročnim raseljavanjem.

5. Međugeneracijsko učenje i veze u zajednici

Međugeneracijska suradnja u Bosni i Hercegovini postoji prvenstveno kroz obiteljske strukture i povremena događanja u zajednici, ali nije sustavno podržana u obrazovnim ili građanskim okvirima. Nalazi fokus grupa upućuju na snažan potencijal za strukturirane međugeneracijske aktivnosti, uključujući zajedničke projekte u zajednici, pripovijedanje i zajednički rad na sjećanju, mentorstvo i volontiranje. Međugeneracijski dijalog utvrđen je kao osobito važan s obzirom na to da različite generacije nose različita iskustva i narative sukoba i poslijeratnog razdoblja.

6. Obrasci među zemljama i dimenzije specifične za Bosnu

Zajedničke prepreke u partnerskim zemljama: fragmentacija ponuda; teškoća u angažiranju ranjivih odraslih osoba; komunikacijske prepreke za raseljene osobe; nedosljedno dugoročno financiranje. Posebnosti Bosne i Hercegovine: trajna prisutnost poslijeratnih društvenih podjela kao svakodnevne stvarnosti; paralelni sustavi u obrazovanju i javnom životu koji ograničavaju zajedničke prostore; osobita težina povijesnog sjećanja u oblikovanju identiteta, dijaloga i obrazovnog sadržaja; te središnja uloga civilnoga društva u pružanju obrazovanja za mir u odsutnosti snažnih institucionalnih okvira.

Stručni je intervju pojačao tu sliku specifičnu za Bosnu, prepoznajući razdvajajući politički diskurs kao središnju i ustrajnu prepreku obrazovanju za mir. Etnonacionalistički narativi desetljećima dominiraju javnim i medijskim prostorom te se obično pojačavaju oko čestih izbornih ciklusa u zemlji, kada kampanje često ističu etničku podjelu i neriješene ratne pritužbe umjesto zajedničkih društvenih i ekonomskih pitanja. To i dalje oblikuje kako mlađi naraštaji doživljavaju druge zajednice te čini činjenično utemeljeno povijesno razumijevanje i uljudan javni dijalog i težim i potrebnijim.

Zaključak

Istraživanje pokazuje da je u Bosni i Hercegovini obrazovanje za mir praktična nužnost, a ne apstraktna disciplina. Najdjelotvorniji alati koje su utvrdili lokalni akteri jesu: pristupi utemeljeni na dijalogu i sjećanju; kulturne inicijative i inicijative u zajednici; neformalno obrazovanje koje vodi civilno društvo; te suradničke aktivnosti koje premošćuju etničke, generacijske i društvene podjele. Ključne potrebe uključuju: razvoj osposobljenih moderatora dijaloga; širi pristup programima izvan velikih urbanih središta; pristupe informirane o traumi; bolju integraciju raseljenog i ranjivog stanovništva; te formate međugeneracijskog učenja.

Nalazi potvrđuju potrebu za interaktivnom kartom prilika i praksi kao alatom za povezivanje aktera, razmjenu iskustava i potporu lokalnim inicijativama u okviru projekta DANUBE PEACE. Bogat ekosustav civilnoga društva i snažna prisutnost organizacija utemeljenih na sjećanju i kulturi u Bosni i Hercegovini pružaju čvrst temelj za aktivnosti WP3 i WP4.

Istodobno, stručni je intervju ponudio važnu ogradu u pogledu digitalnih alata. Iako je interaktivna karta vrijedna za razmjenu informacija, promociju, umrežavanje i doseg, digitalne platforme ne mogu zamijeniti dijalog licem u lice, emocionalnu povezanost i sigurne prostore potrebne za dublji rad na traumi, pomirenju i suočavanju s prošlošću. Kartu stoga treba shvatiti kao ulaz u sudjelovanje, a ne kao zamjenu za izravne ljudske susrete o kojima smisleno obrazovanje za mir u konačnici ovisi.

5.5 HRVATSKA

REGIONALNA ANALIZA I NALAZI

HRVATSKA

1. Obrazovanje za mir: dostupnost, kvaliteta, pristup i prepreke

U Hrvatskoj se obrazovanje za mir pruža prvenstveno kroz organizacije civilnoga društva, pružatelje neformalnog obrazovanja i inicijative utemeljene na zajednici, uz ograničenu sustavnu integraciju u formalne obrazovne okvire. Dugogodišnji programi poput Programa mirovnih studija Centra za mirovne studije (CMS) i dijaloškog rada Mirovne grupe mladih Dunav u Vukovaru pokazuju da su strukturirano, kontinuirano obrazovanje za mir izvedivi i učinkoviti. Međutim, pristup ostaje neujednačen: urbana središta, osobito Zagreb, imaju razmjerno dobro razvijen ekosustav civilnoga društva, dok manje zajednice i ruralna područja imaju znatno manje prilika.

Glavne prepreke: ovisnost o kratkoročnom projektnom financiranju i nedostatak dugoročne institucionalne potpore; nedovoljan broj osposobljenih moderatora za dijalog i obrazovanje odraslih usmjereno na mir; ograničena vidljivost postojećih programa izvan urbanih konteksta; građanska pasivnost i smanjeno društveno povjerenje u dijelovima stanovništva; nedostatak političkog priznanja uloge neformalnog obrazovanja i civilnoga društva u miru i društvenoj koheziji.

2. Kulturna suradnja i interkulturni dijalog: postojeći modeli, praznine i izazovi

Hrvatski kulturni krajolik nudi znatne resurse za obrazovanje za mir, uključujući poslijeratne inicijative sjećanja u Vukovaru, INTERKULTURNE aktivnosti u zajednici koje vode dijasporske i izbjegličke organizacije te participativne kulturne programe koje provode udruge civilnoga društva. Praktičari prepoznaju kulturu i zajedničke lokalne priče kao snažne alate povezivanja kada su uključivi i otvoreni prema raznolikim perspektivama, djelotvorno smanjuju predrasude, jačaju odnose i potiču suradnju.

Praznine: interkulturni dijalog obično je povremen, a ne kontinuiran; kulturne aktivnosti često dopiru do već angažiranih građana dok marginalizirane skupine ostaju izvan njih; kulturna suradnja i dalje je uvelike projektno utemeljena bez održive institucionalne potpore; a potencijal poslijeratne baštine u zajednicama poput Vukovara za izgradnju mira i pomirenje još nije potpuno iskorišten na regionalnoj razini.

3. Otpornost zajednice i društvena kohezija: inicijative i ranjivosti

UKRATKO

PROFIL

Poslijeratno iskustvo u dunavskoj regiji + rastuće raseljavanje; snažan ekosustav OCD-a u Zagrebu

GLAVNI IZAZOV

Jaz u pristupu između urbanih i ruralnih sredina; projektno financiranje; građanska pasivnost

KLJUČNA POTREBA

Voditelji; programi izvan gradova; institucionalna podrška neformalnom obrazovanju

Otpornost zajednice u Hrvatskoj podupire se kroz rad organizacija civilnoga društva, voditelja zajednica, kulturnih djelatnika i lokalnih volontera. Udruga Studio B, JRS Hrvatska, Ukrajinska zajednica u Hrvatskoj i slične organizacije pružaju neformalne obrazovne prilike, aktivnosti u zajednici te sigurne prostore za dijalog i razmjenu. Nalazi fokus grupa ističu da su participativne kulturne i obrazovne inicijative među najdjelotvornijim alatima za smanjenje društvene distance i jačanje kohezije.

Utvrđene ranjivosti: društvena polarizacija i opadajuće povjerenje u institucije; širenje dezinformacija; građanska pasivnost, osobito među ljudima koji se osjećaju isključenima iz odlučivanja; ograničeno uključivanje ranjivih skupina (raseljene osobe, starije odrasle osobe, osobe s invaliditetom, osobe nižega socioekonomskog statusa, stanovnici ruralnih područja); te nedovoljna međusektorska suradnja i umrežavanje između civilnoga društva, kulturnih ustanova i lokalnih vlasti.

4. Integracija raseljenih osoba: lokalne strukture potpore i izazovi

Hrvatska ima iskustvo i s dugoročnim poslijeratnim procesima raseljavanja i s novijim dinamikama raseljavanja, uključujući dolazak osoba iz Ukrajine od 2022. Lokalne strukture potpore uključuju organizacije civilnoga društva (ponajprije JRS Hrvatska i Ukrajinsku zajednicu u Hrvatskoj), programe u zajednici, usluge socijalne potpore te obrazovne i kulturne inicijative. Međutim, raseljene osobe suočavaju se sa znatnim preprekama: nedostatkom informacija o dostupnim aktivnostima, jezičnim preprekama, administrativnom složenošću, osjećajem nepripadanja i manjkom prilagođenih programa.

Nalazi ankete i fokus grupa dosljedno upućuju na to da su raseljene osobe prisutne u životu zajednice i obrazovanju, ali najčešće tek djelomično uključene. Otvoreni, neformalni i besplatni obrazovni pristupi, uz osobni doseg i potporu organizacija civilnoga društva, utvrđeni su kao najdjelotvorniji mehanizmi za povećanje sudjelovanja i osjećaja pripadanja.

5. Međugeneracijsko učenje i veze u zajednici

Sudionici fokus grupa opisali su međugeneracijske odnose u Hrvatskoj kao općenito pozitivne, ali nedovoljno strukturirane. Većina međugeneracijske interakcije odvija se kroz obiteljske mreže i povremena lokalna događanja, dok je malo organiziranih prilika za namjerno međugeneracijsko učenje i suradnju u okruženjima zajednice. Utvrđen je snažan potencijal za zajedničke radionice, projekte u zajednici, volonterske aktivnosti i kulturna događanja koja okupljaju različite generacije, omogućujući prijenos znanja, solidarnost i uzajamno razumijevanje.

6. Obrasci među zemljama i dimenzije specifične za Hrvatsku

Zajedničke prepreke u partnerskim zemljama: fragmentacija inicijativa; teškoća u angažiranju ranjivih i marginaliziranih odraslih osoba; nedosljedno dugoročno financiranje; te nedovoljna koordinacija među akterima. Posebnosti Hrvatske: trajna relevantnost poslijeratnog sjećanja i pomirenja, osobito u zajednicama poput Vukovara smještenog izravno na Dunavu; rastući izazov podupiranja raseljenih osoba iz Ukrajine uz istodobno bavljenje starijim naslijeđima interne raseljenosti; razmjerno razvijen sektor civilnoga društva u Zagrebu, ali znatne razlike u pristupu obrazovanju za mir između urbanih i ruralnih područja; te jasan konsenzus praktičara o potrebi za priznatim, institucionalno podržanim neformalnim obrazovanjem.

Zaključak

Istraživanje iz Hrvatske pokazuje da je obrazovanje za mir najdjelotvornije kada je dugoročno, lokalno utemeljeno, participativno i usko povezano sa stvarnim potrebama zajednice. Najdjelotvorniji utvrđeni pristupi uključuju: dugoročne strukturirane programe obrazovanja odraslih (poput Programa mirovnih studija CMS-a); rad u zajednici utemeljen na dijalogu u poslijeratnim okruženjima (poput Mirovne grupe mladih Dunav u Vukovaru); kulturno osjetljive i uključive aktivnosti u zajednici; te neformalne obrazovne inicijative koje okupljaju raznolike skupine uključujući raseljene osobe, osobe s invaliditetom i međugeneracijske sudionike.

Ključne potrebe uključuju: razvoj osposobljenih moderatora dijaloga; širenje pristupačnih programa izvan velikih urbanih središta; snažniju institucionalnu i financijsku potporu organizacijama civilnoga društva aktivnima u obrazovanju za mir; praktične alate i obrazovne materijale prilagođene hrvatskom kontekstu; te interaktivnu digitalnu kartu koja povezuje aktere i resurse diljem Podunavlja. Snažan ekosustav civilnoga društva u Hrvatskoj, u kombinaciji s jedinstvenim poslijeratnim iskustvom u podunavskom koridoru, pruža vrijedan i prenosiv doprinos aktivnostima WP3 i WP4 projekta DANUBE PEACE.

06

PLAN PUTA ZA OBRAZOVANJE ZA MIR

Mapiranje pokazuje da regija ne kreće od nule: svijest, motivacija i raznolik krug aktera već postoje. Ono što nedostaje jesu dovoljna infrastruktura, obuka, koordinacija i praktični alati. Stoga ovaj smjer djelovanja postavlja dvostruki cilj: jačanje kompetencija i resursa potrebnih za svakodnevnu praksu te izgradnju snažnije regionalne povezanosti, vidljivosti i suradnje diljem dunavske regije.

6 PLAN PUTA ZA OBRAZOVANJE ZA MIR

Usporedni nalazi iz pet nacionalnih izvješća pokazuju jasan i dosljedan obrazac u partnerskim zemljama projekta Danube Peace. Iako se nacionalni konteksti znatno razlikuju, ispitanici u svim anketiranim zemljama prepoznaju obrazovanje za mir kao nužno i relevantno za suvremeni život zajednice. Obrazovanje za mir ne doživljava se samo kao formalan obrazovni koncept, nego kao praktičan pristup utemeljen na zajednici za jačanje dijaloga, uključivanja, povjerenja i društvene kohezije u kontekstima oblikovanima migracijama, polarizacijom, dezinformacijama, isključivanjem, slabim međugeneracijskim kontaktom i ograničenim prilikama za konstruktivno sudjelovanje.

Istodobno, mapiranje potvrđuje da obrazovanje za mir u cijeloj regiji ostaje nedovoljno razvijeno u operativnom smislu. Problem nije nedostatak svijesti ili spremnosti, nego odsutnost dovoljnih struktura potpore, praktičnih resursa, osposobljenih moderatora i stabilnih mehanizama suradnje. To stvara jasno obrazloženje za razvoj ishoda projekta DANUBE PEACE u okviru WP3 i WP4.

Utvrđene ključne praznine

Velika praznina utvrđena u cijeloj regiji odnosi se na **potrebe za osposobljavanjem**. U svim nacionalnim izvješćima ispitanici su istaknuli potrebu da edukatori, radnici s mladima, kulturni djelatnici i moderatori u zajednici ojačaju svoje kompetencije u moderiranju dijaloga, nenasilnoj komunikaciji, interkulturnom razumijevanju, pristupima osjetljivima na sukobe, empatiji, medijaciji te stvaranju sigurnih i uključivih okruženja za učenje. Od obrazovanja za mir stoga se očekuje da se oslanja ne samo na tematsko znanje, nego i na snažne relacijske i metodološke vještine. To je bilo osobito vidljivo u Ukrajini, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Njemačkoj, gdje su ispitanici istaknuli da moderatorima trebaju praktične kompetencije za rad s raznolikim skupinama i osjetljivim društvenim stvarnostima.

Drugo veliko područje zabrinutosti odnosi se na **sistemske prepreke**. U anketiranim zemljama ispitanici su opetovano upućivali na nedovoljnu institucionalnu potporu, fragmentirane lokalne ekosustave, ovisnost o kratkoročnim projektima, slabu međusektorsku suradnju i nedostatak stabilnih prostora u zajednici za dijalog. U Hrvatskoj te Bosni i Hercegovini bila je osobito vidljiva potreba za snažnijim uključivanjem lokalnih vlasti. U Češkoj Republici i Njemačkoj nalazi su snažnije upućivali na fragmentaciju, nedosljedne formate dijaloga i nedovoljnu koordinaciju među postojećim akterima.

U Ukrajini posljedice ratnih poremećaja, raseljavanja i traume čine sistemsku potporu još nužnijom jer obrazovanje za mir mora funkcionirati u uvjetima nestabilnosti i opterećenja.

Treći skup praznina odnosi se na **praznine u sadržaju**. Postojeće aktivnosti povezane s mirom često nisu poduprte praktičnim, pristupačnim i kontekstu osjetljivim obrazovnim materijalima. Ispitanici u svim zemljama izrazili su potrebu za jasnim i upotrebljivim resursima koji se mogu primijeniti u obrazovanju odraslih, neformalnom obrazovanju, okruženjima u zajednici i interkulturnom radu. Postoji snažna potražnja za materijalima koji nadilaze apstraktna načela i umjesto toga pružaju korak-po-korak upute, prilagodljive vježbe, metode za grupno moderiranje i primjere relevantne za svakodnevne stvarnosti zajednice. Ta je praznina osobito važna jer mnogim ispitanicima ne nedostaje motivacija za angažman, nego alati koji obrazovanje za mir čine lakšim za organiziranje i održavanje.

Prilike za regiju

Unatoč tim prazninama, mapiranje otkriva i važne **postojeće snage** u cijeloj regiji. Prvo, postoji visoka razina prepoznavanja obrazovanja za mir kao društveno relevantnog. To pruža snažan temelj za buduću provedbu. Drugo, kultura, baština i lokalne tradicije opetovano se utvrđuju kao vrijedne ulazne točke za dijalog, pripadanje i povezivanje zajednice. Iako ispitanici ne vide kulturu samu po sebi kao dostatnu za prevladavanje podjela, doživljavaju je kao važan most za sudjelovanje i angažman. Treće, u regiji već postoji vidljiva prisutnost predanih aktera, uključujući edukatore, radnike s mladima, organizacije civilnoga društva, kulturne ustanove, voditelje lokalnih zajednica i volontere. Ti akteri predstavljaju važnu polaznu osnovu za buduće ekosustave obrazovanja za mir.

Nalazi upućuju i na znatne **mogućnosti suradnje**. U svim zemljama ispitanici su prepoznali da obrazovanje za mir ne bi trebalo biti odgovornost samo jednog sektora. Umjesto toga, zahtijeva zajedničko djelovanje edukatora odraslih, radnika s mladima, NVO-a, kulturnih djelatnika, lokalnih vlasti, socijalnih radnika i predstavnika ranjivih skupina. To stvara snažan potencijal za izgradnju povezanijeg regionalnog polja prakse. Daljnja regionalna prilika leži u zajedničkom interesu za digitalne alate, osobito interaktivno mapiranje, mehanizme vidljivosti i

razmjenu resursa. Ispitanici u svim zemljama pokazali su otvorenost prema alatima koji bi im pomogli utvrditi organizacije, inicijative, obrazovne materijale, prilike za sudjelovanje i partnere za suradnju. To upućuje na to da Podunavlje ima snažan potencijal ne samo za lokalno djelovanje, nego i za transnacionalno umrežavanje i učenje od kolega.

Prioritetna područja za djelovanje

Sinteza nalaza pruža jasnu osnovu za definiranje **prioritetnih područja za WP3**. WP3 bi se trebao usredotočiti na razvoj praktičnih i prilagodljivih obrazovnih materijala koji izravno odgovaraju na utvrđene praznine. To uključuje resurse za moderiranje dijaloga, nenasilnu komunikaciju, interkulturno učenje, uključivanje ranjivih skupina, osjetljivost na sukobe i međugeneracijski angažman. Materijali bi trebali biti osmišljeni za kontekste obrazovanja odraslih i neformalnog učenja te ih treba moći koristiti širok raspon praktičara, a ne samo specijalizirani edukatori za mir. Trebali bi odražavati i lokalne i regionalne stvarnosti, uključujući migracije, raseljavanje, dezinformacije, isključivanje i fragmentirane odnose u zajednici.

Nalazi pružaju i snažan smjer za **prioritetna područja za WP4**. WP4 bi se trebao usredotočiti na jačanje praktične provedbe i regionalne povezanosti. To uključuje razvoj digitalnih alata, osobito interaktivne karte aktera, prilika i resursa za obrazovanje za mir u Podunavlju. Uključuje i izgradnju mehanizama za vidljivost, razmjenu dobre prakse, umrežavanje i lakši pristup prilikama za sudjelovanje. WP4 ne bi trebao biti ograničen samo na razmjenu informacija, nego bi trebao stvarati alate koji pomažu akterima da se povežu, surađuju i održe aktivnost tijekom vremena. U tom smislu WP4 ima stratešku ulogu u tome da obrazovanje za mir učini vidljivijim, pristupačnijim i operativnijim u cijeloj regiji.

Zaključak plana puta

Ukupno gledano, DANUBE PEACE plan puta za obrazovanje za mir pokazuje da regija ne kreće od nule. Već postoje svijest, motivacija i raznolik krajolik relevantnih aktera. Međutim, te snage još nisu popraćene dovoljnom infrastrukturom, osposobljavanjem, koordinacijom ili praktičnim alatima. Plan puta stoga upućuje na dvostruk strateški smjer: prvo, jačati kompetencije i resurse potrebne za svakodnevnu praksu obrazovanja za mir; i drugo, izgraditi s**nažnije mehanizme regionalne povezanosti, vidljivosti i suradnje. Na taj način projekt DANUBE PEACE može odgovoriti ne samo na izolirane lokalne potrebe, nego i na širi regionalni izazov: kako obrazovanje za mir učiniti praktičnim, uključivim i održivim u zajednicama suočenima s fragmentacijom, neizvjesnošću i društvenom promjenom.**

Interaktivna karta dostupna je na: www.danube-peace.eu

07

PREPORUKE ZA POLITIKE I PRAKSU

Olanjajući se na nalaze, ovaj dio pretvara dokaze u akciju. Nudi konkretne preporuke za pet skupina čije odluke oblikuju mirovno obrazovanje na terenu: edukatore i kulturne djelatnike; lokalne vlasti i lidere u zajednici; organizacije koje rade s raseljenim osobama; međugeneracijske skupine i udruge; te aktere uključene u prekograničnu suradnju diljem dunavske regije.

7.1 ZA EDUKATORE I KULTURNE DJELATNIKE

Nalazi istraživanja mapiranja upućuju na to da bi edukatore i kulturne djelatnike trebalo prepoznati kao središnje moderatore obrazovanja za mir u Podunavlju. Njihova uloga ne bi trebala biti ograničena na prijenos znanja, nego bi trebala uključivati stvaranje uključivih, refleksivnih i participativnih okruženja za učenje u kojima se mogu razvijati dijalog, empatija, kritičko mišljenje i uzajamno razumijevanje. U anketiranim zemljama ispitanici su dosljedno isticali potrebu za praktičnijim i kontekstu osjetljivim pristupima koji se mogu koristiti u obrazovanju odraslih, učenju u zajednici i kulturnim okruženjima. To upućuje na to da bi budući napori trebali dati prednost alatima i metodologijama koji edukatorima i kulturnim praktičarima omogućuju rad s osjetljivim temama na strukturiran, pristupačan i nekonfrontacijski način.

U praktičnom smislu, to znači da bi se obrazovne i kulturne aktivnosti trebale sve više oslanjati na metode utemeljene na dijalogu i iskustvu, uključujući moderirane rasprave, pripovijedanje u zajednici, interpretaciju baštine, participativnu umjetnost i neformalne radionice usmjerene na uključivanje, raznolikost i nenasilnu komunikaciju. Kulturni sadržaj ne bi trebalo tretirati samo kao predstavljanje ili slavlje, nego kao pedagoški resurs koji može otvoriti prostor za raspravu o pripadanju, isključivanju, sjećanju i suživotu. Istodobno, edukatorima i kulturnim djelatnicima potrebna je snažnija metodološka potpora u područjima poput komunikacije osjetljive na sukobe, moderiranja mješovitih skupina, interkulturnog učenja i stvaranja sigurnih prostora za sudjelovanje. Razvoj sažetih vodiča za moderatore, modularnih formata radionica, materijala za učenje utemeljenih na slučajevima i prilagodljivih obrazovnih scenarija stoga bi predstavljao osobito relevantan i praktičan doprinos.

7.2 ZA LOKALNE VLASTI I VODITELJE ZAJEDNICA

Nalazi istraživanja snažno upućuju na to da lokalne vlasti i voditelji zajednica imaju ključnu poticajnu ulogu u razvoju obrazovanja za mir i dijaloga utemeljenog na zajednici. Iako se obrazovanje za mir široko doživljava kao važno u svim zemljama sudionicama, njegovu provedbu i dalje ograničavaju strukturne prepreke, uključujući fragmentirane inicijative, nedovoljnu koordinaciju, kratkoročnu projektnu logiku, slabu vidljivost postojećih prilika i odsutnost stabilnih sustava potpore. U tom kontekstu doprinos lokalnih vlasti nije samo administrativan, nego strateški: mogu pomoći preobraziti izolirane aktivnosti u stabilnije lokalne ekosustave za uključivanje, sudjelovanje i društvenu koheziju.

Zbog toga bi lokalne vlasti i voditelji zajednica trebali poduprijeti razvoj redovitih formata dijaloga, pristupačnih prostora u zajednici i koordiniranih lokalnih mehanizama koji povezuju pružatelje obrazovanja, NVO-e, kulturne ustanove, radnike s mladima i društvene aktere. Njihova je potpora osobito važna u manjim zajednicama i u kontekstima u kojima građani imaju ograničen pristup informacijama, malo prilika za sudjelovanje ili nisko povjerenje u javne procese. Preporučena praksa stoga bi trebala uključivati razvoj lokalnih okvira suradnje, potporu javnim prostorima u zajednici, snažnije komunikacijske kanale za inicijative povezane s mirom te praktične mehanizme koji lokalne prilike čine vidljivima i pristupačnima. Mapiranje dionika, lokalno akcijsko planiranje, međusektorske koordinacijske platforme i javno dostupni kalendari aktivnosti mogu poslužiti kao korisni alati u tom pogledu. Uz to, lokalne vlasti trebale bi osigurati da se obrazovanje za mir i društvena kohezija odražavaju u lokalnim razvojnim prioritetima, a ne da se tretiraju kao privremeni dodaci koji ovise isključivo o vanjskom projektnom financiranju.

7.3 ZA ORGANIZACIJE KOJE RADE S RASELJENIM OSOBAMA

Organizacije koje rade s raseljenim osobama trebale bi usvojiti pristupe koji spajaju praktičnu potporu sa smislenim društvenim sudjelovanjem, izgradnjom povjerenja i obrazovnim uključivanjem. Izvješće pokazuje da su raseljene osobe među skupinama koje se najčešće navode kao one koje se suočavaju s preprekama sudjelovanju te da se njihova uključenost u obrazovni život i život zajednice često opisuje kao djelomična, a ne ravnopravna. To upućuje na to da postojeće strukture potpore mogu omogućiti prisutnost, ali ne osiguravaju uvijek pripadanje, vidljivost ili aktivno sudjelovanje pod ravnopravnim uvjetima. U nekoliko su nacionalnih konteksta te prepreke povezane ne samo s jezičnim i informacijskim prazninama, nego i s nesigurnošću, traumom, društvenom distancom i nedostatkom formata u kojima se raseljene osobe mogu sigurno i smisleno angažirati sa zajednicama domaćinima.

Kao odgovor, organizacije bi trebale dati prednost praktičnim i uključivim alatima koji podupiru i orijentaciju i sudjelovanje. To uključuje višejezične informativne materijale, formate dijaloga u malim skupinama, mehanizme podrške kolega, moderiranje osjetljivo na traumu te obrazovne aktivnosti utemeljene na zajednici u kojima raseljene osobe nisu samo sudionici, nego i doprinositelji. Formate mješovitih skupina koji uključuju raseljene i domicilno stanovništvo treba poticati ondje gdje uvjeti to dopuštaju, osobito kroz kulturna događanja, pripovijedanje, neformalne radionice i aktivnosti učenja u zajednici. Kontrolni popisi sudjelovanja, smjernice za uključivanje, putovi upućivanja i protokoli dobrodošlice također mogu biti korisni instrumenti za osiguravanje da su programi pristupačni i da odgovaraju stvarnostima raseljenih osoba. Osobito je važna preporuka da organizacije izbjegavaju isključivo uslužne pristupe i umjesto toga jačaju putove prema djelovanju, vidljivosti i zajedničkom angažmanu u zajednici.

7.4 ZA MEĐUGENERACIJSKE SKUPINE I NEVLADINE ORGANIZACIJE

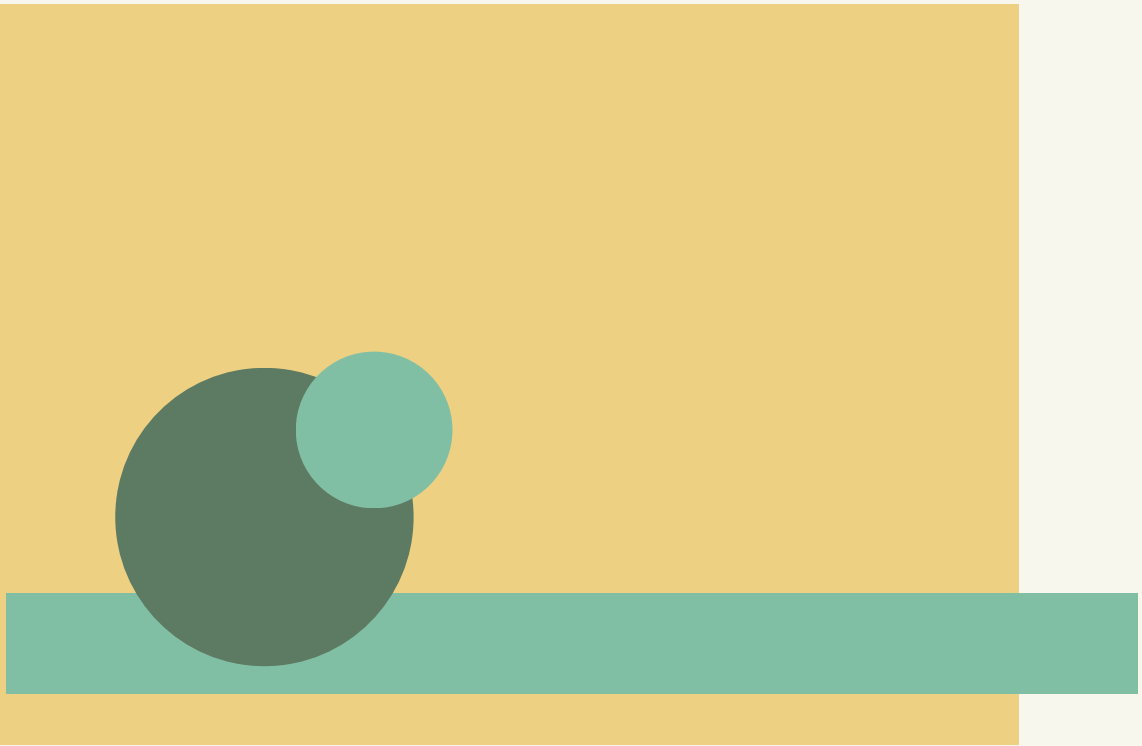
Dokazi prikupljeni kroz proces mapiranja upućuju na to da međugeneracijsko učenje predstavlja znatan, ali još nedovoljno iskorišten resurs za obrazovanje za mir u Podunavlju. Iako se odnosi među generacijama često opisuju kao prisutni ili umjereno funkcionalni, rijetko su poduprti strukturiranim, namjernim i obrazovno smislenim formatima. To je važna praznina, osobito u društvima u kojima različite generacije nose različita sjećanja na sukob, migracije, tranziciju, društvenu promjenu i pripadanje. Međugeneracijski rad stoga bi trebalo shvaćati ne samo kao društvenu aktivnost, nego kao pedagoški pristup koji može ojačati solidarnost, uzajamno priznanje i otpornost zajednice.

NVO-e i međugeneracijske skupine trebalo bi poticati na razvoj formata koji stvaraju svrhovitu suradnju između mlađih i starijih sudionika. Takvi formati mogu uključivati pripovijedanje u zajednici, rad na usmenoj povijesti, mentorstvo, zajedničko volontiranje, interpretaciju lokalne baštine, inicijative u susjedstvu i refleksivne radionice koje povezuju proživljeno iskustvo sa suvremenim društvenim izazovima. Ti su pristupi osobito vrijedni jer pomažu preobraziti suživot u komunikaciju, a komunikaciju u suradnju. Istodobno, međugeneracijske metode trebale bi biti izričito uključive i pristupačne skupinama koje su često izostavljene iz života zajednice, uključujući starije odrasle osobe, stanovnike ruralnih područja, osobe s invaliditetom i društveno izolirane pojedince. U praktičnom smislu, razvoj strukturiranih modela međugeneracijskih radionica, jednostavnih mentorskih predložaka, alata za usmenu povijest i smjernica za moderiranje mješovitih dobnih skupina predstavljao bi koristan i prenosiv doprinos tom području.

7.5 ZA PREKOGRANIČNU SURADNJU U PODUNAVLJU

Usporedna analiza jasno pokazuje da se zemlje sudionice razlikuju u svojim društveno-političkim kontekstima, ali dijele niz vrlo sličnih izazova provedbe. U cijeloj regiji obrazovanje za mir prepoznaje se kao relevantno i nužno, no i dalje ga otežavaju slaba koordinacija, nedovoljno osposobljavanje, fragmentirana lokalna ponuda, djelomično uključivanje ranjivih skupina i ograničen pristup praktičnim obrazovnim alatima. To stvara snažno opravdanje za prekograničnu suradnju koja se ne temelji prvenstveno na apstraktnoj konceptualnoj razmjeni, nego na praktičnom uzajamnom učenju, zajedničkim resursima i alatima koji se mogu prilagoditi različitim lokalnim stvarnostima.

Prekogranična suradnja u Podunavlju stoga bi se trebala usredotočiti na tri usko povezana prioriteta. Prvo, trebala bi ojačati razmjenu provjerenih metodologija za moderiranje dijaloga, interkulturnu komunikaciju, uključivanje ranjivih skupina i obrazovanje za mir utemeljeno na zajednici. Drugo, trebala bi poboljšati vidljivost postojećih aktera, praksi i prilika kroz zajedničke digitalne alate i alate za umrežavanje. Treće, trebala bi doprinijeti stvaranju povezanijeg regionalnog polja u kojem edukatori, NVO-i, kulturni praktičari, lokalni koordinatori i voditelji zajednica mogu lakše utvrditi partnere, pristupiti materijalima i učiti jedni od drugih. U tom se kontekstu interaktivna digitalna karta javlja kao jedan od najobećavajućih praktičnih alata utvrđenih u izvješću, budući da su ispitanici u svim zemljama opetovano opisivali potrebu za korisniku prilagođenim mehanizmom koji okuplja organizacije, obrazovne resurse, prilike za sudjelovanje i primjere dobre prakse. Takav alat trebalo bi razviti ne samo kao imenik, nego kao dinamičnu regionalnu platformu za vidljivost, povezivanje i razmjenu znanja.

08

IMPLIKACIJE ZA SLJEDEĆE RADNE PAKETE

Mapiranje nije samo sebi svrha. Ovaj dio prevodi dokaze iz Radnog paketa 2 (WP2) u jasne smjernice za sljedeće faze: koje bi teme, formate i kompetencije Radni paket 3 (WP3) trebao obraditi u svojim obrazovnim materijalima te kako bi Radni paket 4 (WP4) trebao oblikovati obuke, radionice i akcije u zajednici tako da oboje izravno odgovaraju dokumentiranim potrebama, a ne pretpostavkama.

8.1 HOW WP2 FEEDS WP3 (EDUCATIONAL MATERIALS DEVELOPMENT)

WP3

EDUCATIONALMATERIALS DEVELOPMENT

Nalazi WP2 pružaju jasnu dokaznu osnovu za razvoj obrazovnih materijala u okviru WP3. U zemljama sudionicama ispitanici su dosljedno potvrdili da se obrazovanje za mir doživljava kao vrlo relevantno, no njegovu provedbu ograničavaju nedovoljni praktični alati, slab kontinuitet inicijativa, fragmentirana lokalna potpora i manjak materijala koji su pristupačni, primjenjivi i prilagođeni stvarnostima zajednice. To znači da se WP3 ne bi trebao usredotočiti prvenstveno na apstraktan teorijski sadržaj, nego na stvaranje praktičnih obrazovnih materijala koji izravno odgovaraju na potrebe utvrđene kroz ankete, intervjue i fokus grupe.

Nekoliko tematskih prioriteta jasno proizlazi iz istraživanja. Prvo, WP3 bi trebao dati prednost sadržaju povezanom s dijalogom, uzajamnim razumijevanjem i nenasilnom komunikacijom, budući da su nedostatak dijaloga, polarizacija, diskriminacija, isključivanje i nepovjerenje bili među najčešćim pitanjima utvrđenima u nacionalnim izvješćima. Drugo, materijali bi trebali obraditi uključivanje na konkretan način, s posebnom pozornošću posvećenom raseljenim osobama, migrantima, etničkim manjinama, osobama s invaliditetom, starijim odraslim osobama, ruralnim zajednicama i drugim skupinama koje se suočavaju s preprekama sudjelovanju. Treće, istraživanje pokazuje snažnu potrebu za obrazovnim sadržajem koji obrazovanje za mir povezuje sa svakodnevnim životom zajednice, umjesto da ga predstavlja kao udaljenu ili isključivo institucionalnu temu. To uključuje materijale koji koriste lokalnu kulturu, baštinu, pripovijedanje, interkulturno učenje i međugeneracijsku razmjenu kao ulazne točke za raspravu i učenje.

WP2 pruža i jasne dokaze o potrebama za učenjem. Ispitanici u svim zemljama istaknuli su potrebu za materijalima koji su kratki, praktični i laki za primjenu u neformalnim kontekstima i kontekstima u zajednici. To upućuje na to da bi WP3 trebao proizvesti obrazovne resurse spremne za uporabu poput vodiča za moderatore, modularnih planova radionica, vježbi za grupni rad, formata učenja utemeljenih na slučajevima, alata za promišljanje i jednostavnih metodologija za obradu osjetljivih tema. Poseban naglasak treba staviti na materijale koji podupiru moderiranje dijaloga, komunikaciju osjetljivu na traumu, interkulturnu kompetenciju, medijsku pismenost i pismenost o dezinformacijama, izgradnju empatije i moderiranje osjetljivo na sukobe. U tom smislu WP3 treba shvatiti kao izravan metodološki odgovor na potrebe utvrđene u WP2.

- Centrirajte sadržaj na dijalog, međusobno razumijevanje i nenasilnu komunikaciju, što su pitanja koja se najčešće spominju u svih pet zemalja.
- Konkretno se pozabavite inkluzijom, uz materijale prilagođene raseljenim osobama, migrantima, etničkim manjinama, osobama s invaliditetom, starijim osobama i ruralnim zajednicama.
- Utemeljite mirovno obrazovanje u svakodnevnom životu zajednice, koristeći lokalnu kulturu, baštinu, pripovijedanje i međugeneracijsku razmjenu kao polazišne točke.
- Izgradite kompetencije edukatora u olakšavanju dijaloga, komunikaciji osjetljivoj na traumu, međukulturnij medijaciji te medijskoj pismenosti i pismenosti o dezinformacijama.
- Dajte prednost praktičnim materijalima spremnim za upotrebu u odnosu na apstraktnu teoriju vodičima za voditelje, modularnim planovima radionica, grupnim vježbama i alatima za refleksiju osmišljenima za neformalna okruženja u zajednici.

8.2 KAKO WP2 DOPRINOSI WP4 (OSPOSOBLJAVANJA, RADIONICE, AKTIVNOSTI U ZAJEDNICI)

WP4

TRAINING,WORKSHOPS, COMMUNITY ACTIONS

Nalazi WP2 pružaju i snažan smjer za osmišljavanje WP4, osobito u pogledu osposobljavanja, radionica i aktivnosti utemeljenih na zajednici. Iako su ispitanici izrazili visoku razinu zanimanja za obrazovanje za mir i široku potporu pristupima utemeljenima na zajednici, upozorili su i na znatne praznine u kapacitetu za provedbu. U praksi to znači da bi se WP4 trebao usredotočiti ne samo na podizanje svijesti, nego na jačanje kompetencija radnika s mladima, edukatora odraslih, moderatora, kulturnih djelatnika i voditelja zajednica od kojih se očekuje da provode aktivnosti povezane s mirom u stvarnim lokalnim okruženjima.

Istraživanje pokazuje da radnicima s mladima i drugim praktičarima trebaju snažnije kompetencije u nekoliko ključnih područja. To uključuje moderiranje dijaloga u raznolikim skupinama, komunikaciju osjetljivu na sukobe, aktivno slušanje, medijaciju, rad utemeljen na empatiji, interkulturno učenje, grupno moderiranje te stvaranje sigurnih i uključivih prostora za učenje. U nekim nacionalnim kontekstima osobito su važni pristupi osjetljivi na traumu i potpora radu s raseljenim osobama ili zajednicama pogođenima nepovjerenjem i fragmentacijom. WP4 bi stoga trebao ojačati ne samo tematsko razumijevanje, nego i praktične provedbene kapacitete onih koji rade izravno sa zajednicama. Radionice i osposobljavanja trebale bi biti participativne, utemeljene na scenarijima i usko povezane s izazovima utvrđenima kroz WP2, a ne pretjerano teorijske ili generičke.

U pogledu aktivnosti u zajednici, WP2 jasno upućuje na to koje bi praznine trebalo prioritizirati. Inicijative u zajednici u okviru WP4 trebale bi odgovoriti na nedostatak sigurnih prostora za dijalog, slab međugeneracijski kontakt, ograničenu vidljivost postojećih prilika povezanih s mirom te djelomično uključivanje ranjivih skupina. Trebale bi obraditi i fragmentaciju lokalnih inicijativa stvaranjem više prilika za suradnju, umrežavanje i javno sudjelovanje. To upućuje na to da bi WP4 trebao uključivati praktične formate u zajednici poput moderiranih lokalnih radionica, međugeneracijskih aktivnosti, događanja kulturnog dijaloga, sesija učenja od kolega i vidljivih lokalnih akcija koje povezuju obrazovanje sa sudjelovanjem. Snažna potpora izražena za interaktivnu digitalnu kartu također upućuje na to da bi WP4 trebao doprinijeti alatima koji poboljšavaju pristup informacijama, umrežavanje i vidljivost inicijativa obrazovanja za mir u zajednicama i u cijelom Podunavlju.

- Ojačajte kapacitete za provedbu, a ne samo svijest; osposobite mlade i odrasle edukatore, voditelje, kulturne djelatnike i lidere u zajednici za vođenje mirovnih aktivnosti u stvarnim lokalnim okruženjima.
- Obučite ih za ključne kompetencije prepoznate diljem zemalja: olakšavanje dijaloga u raznolikim skupinama, komunikaciju osjetljivu na sukobe, medijaciju, aktivno slušanje te stvaranje sigurnih i inkluzivnih prostora.
- Učinite obuku participativnom i temeljeno na scenarijima, izravno povezanom s izazovima dokumentiranima u Radnom paketu 2 (WP2), umjesto općom ili teorijskom.
- Osmislite akcije u zajednici koje popunjavaju dokumentirane nedostatke: sigurne prostore za dijalog, međugeneracijski kontakt, vidljivost postojećih prilika i potpuniju inkluziju ranjivih skupina.
- Suprotstavite se fragmentaciji kroz suradnju, umrežavanje i sudjelovanje javnosti, uključujući doprinos interaktivnoj digitalnoj karti, za koju je više od 80% ispitanika u svakom nacionalnom istraživanju izrazilo jasnu ili uvjetnu podršku.

WP2 - Sveobuhvatno izvješće o mapiranju

DANUBE PEACE
Learning Peace Through Culture

Pannonia Consulting d.o.o. · Zagreb, Hrvatska

Sufinancira
Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja su stavovi i mišljenja autora i ne moraju se podudarati sa stavovima i mišljenjima Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Europska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornima za njih.